

Ratatosk

Omid Shams

Abduweli Ayup

Khaled Harara

Milagros Socorro

Ashraf Bagheri

Asieh Amini

Noufel Bouzeboudja

Benyamin Farnam

Suzanne Ibrahim

Dansk PEN

Ratatosk © 2020

Udgivet af Dansk PEN

Redaktion: Mille Rode

Oversættelser: Rune R. Moen, Sarra Anaya, Kirsten A. Nielsen, Fakhroddin Fani, Namdar Nasser, Tove Bakke, Kamal Ahmane, Christoffer Peder-Ellefsen og Anna Jansson.

Grafisk design: Marie Madsen

ISBN nr. 978-87-998234-0-6

Udgivet med støtte fra

NORDISK
KULTURFOND

Ratatosk

Dansk PEN

Forord

I nordisk mytologi er Ratatosk et egern eller en klatremus, der piler op og ned mellem verdenstræet Yggdrasils top og rødder for at bringe nyheder og videregiver ukvemsord. Ratatosk taler med alle. Den er budbringer mellem verdenerne og kan bevæge sig frit fra is til ild og alt derimellem.

Sådan er det også med fribyfatttere og kunstnere. De er drevet i eksil for at undslippe de magthavere, der censurerer og fængsler sine kritikere, alene fordi de stiller spørgsmål eller formidler viden til befolkningerne.

Forfattere og kunstnere kan sætte ord og billeder på det, vi andre mener og tænker. De går ofte forrest for at forsvare ytringsfriheden, og det er ofte dem magthaverne ønsker at gøre tavse, fordi de gør netop det. Det er takket være forfatternes fantasi og følsomhed, at vi har lært om verden og om hinanden, og det er takket være de litterære oversættere, at vi får mulighed for at få indblik i tanker og stemmer, som vi ellers ikke ville have hørt. De er budbringere.

Vi har brug for ordene for at forstå os selv og verden. Litteraturen kan hjælpe os til at se verden på en ny måde. Samtidig er eksilet en hjælp til de forfattere, der ikke kan skrive og udgives i deres hjemland. Under fribyopholdet hjælper netværket og oversætterne forfatterne med at nå ud til nye læsere, samtidig med at de kan opretholde forbindelsen til det hjemlige publikum.

Denne antologi blev til i samme år som Covid-19 pandemien spredte sig, og i skrivende stund fortsætter den med at sprede sig som en løbeild rundt om i verden. En pandemi, der lukker grænser, byer og fysiske møder mellem familiemedlemmer, venner og kolleger.

Det er ikke let at etablere sig som forfatter og digter i et nyt land. Sproget er fremmed, professionelle netværk skal genopbygges, og landskabet for udgivere, mediehus og litterære arenaer, der kan tage forfatterskab videre, er forvirrende. Det er endnu mere vanskeligt at opbygge et netværk, når samfundet lukker ned. I dag er der mere end 70 fribyer i verden tilknyttet ICORN, som tilbyder et fristed til en forfulgt forfatter, journalist, kunstner eller musiker, godt 40 af fribyerne er Norden, primært Norge og Sverige, men danske byer er også med. Flertallet af de forfattere og kunstnere, der får fribyophold i et af de nordiske lande, bliver efter endt ophold kulturarbejdere i andre sammenhænge. For at blive en del af det nye litterære landskab er der brug for nøgler, og to af disse nøgler er oversættelse og kolleger.

Derfor startede vi Ratatosk-projektet.

Ratatosk er et projekt mellem ICORN, de tre nordiske litteraturfestivaler: Littfest (Umeå), Literatu-reXchange (Aarhus), Kapittel (Stavanger) og Stiftelsen Nordens Biskops Arnö. Projektet sigter mod at skabe oversætterworkshops samt kreative og professionelle platforme med fribyforfattere og oversættere i Sverige, Norge og Danmark.

Med workshopperne ønsker projektet at støtte

forfattere, der er tvunget til at leve i et andet land og med et andet sprog end deres eget, med at etablere professionelle kontakter, give dem et indblik i det litterære liv i det land, de bor i, og få rigtig gode oversættelser af deres tekster, som de kan tage med sig videre i kontakt med forlag, aviser og andre klienter. For at give fribyforfattere mulighed for dybdegående studier og faglig udvikling, omfatter projektet også et skrivekursus i samarbejde med Stiftelsen Nordens Biskops Arnö. Netop da Ratatosk skulle i gang på Littfest i marts 2020, slog Covid-19 til. Sverige, Norge og Danmark lukkede sine grænser, og møderestriktioner blev indført og forblev under de planlagte dage for Literatu-reXchange, Kapittel og skrivekurset på Biskops Arnö. Dette stoppede dog ikke Ratatosk. Fly blev afbestilt og hotelovernatninger annuleret, men oversætterworks-hoppen og skrivekurserne blev afholdt i mindre skala, digitalt eller som en hybrid af de to.

Den venezuelanske forfatter og journalist Milagros Socorro der er fribyforfatter i Aarhus og deltog i Littfest Umeå i marts sammen med den danske oversætter Kirsten A. Nielsen sagde i et interview med Västerbottens-kuriren:

"Coronavirussen begrænser kontakten mellem mennesker over hele verden, men vi gør det modsatte. Ved at oversætte tekster øger vi kommunikationen, så andre kan tage del i menneskers levevilkår og problemer. Det, vi laver, er en vigtig politisk holdning."

I denne antologi finder du tekster og oversættelser af forfattere, journalister og kunstnere, der har eller tidligere har haft ophold i nordiske fribyer. De

kommer fra så forskellige lande som Kina (Xinjiang regionen), Venezuela, Algeriet, Syrien og Iran. Teksterne er genremæssigt forskellige og de afspejler den mangfoldighed af livsvilkår som forfatterne er rundet af. De handler om tab af frihed, om ensomhed og isolation, om længsel, uretfærdighed og vrede. Men man fornemmer også en strøm af trods og skabelyst løbe igennem teksterne, en stærk vilje til ikke at opgive, men benytte sig af den ret og mulighed for at ytre sig frit, som fribyordningen giver plads til.

Projektet er finansieret af Nordisk kulturkontakt, Nordisk kulturfond og det svenske Statens Kulturråd i samarbejde med de deltagende partnere. Dansk PEN har stået for redaktion og udgivelse af antologien.
København, 15. november 2020

Erik Jonsson, Elenor Nordström og Patrik Tornéus, koordinater Littfest

Jette Sunesen, Leder af Aarhus Litteraturcenter og Festivalleder på LiteratureXchange

Camilla Enkjaer, Kommunikations- og projektmedarbejder, Aarhus Litteraturcenter

Johanne Fronth-Nygren, Projektleder, Norsk Oversetterforening

Siri Odfjell Risdal, Festivalchef for Kapittel, Stavanger internasjonale festival for litteratur og ytringsfrihet

Mats Lundborg, Rektor, Stiftelsen Nordens Biskops Arnö, Sverige

Karin Hansson, Nationell samordnare, ICORN Sverige
Mille Rode, general sekretær, Dansk PEN

Indholdsfortegnelse

En kugle ramte Ameneh	8
<i>Omid Shams. Oversættelse anonym</i>	
Solens sminke	17
<i>Omid Shams. Oversættelse anonym</i>	
Min første cellekamerat i Kashgar	21
<i>Abduweli Ayup. Oversættelse Rune Moen</i>	
Cocaina	32
<i>Khaled Harara. Oversættelse Sarra Anaya</i>	
"Den skotskternede nederdel"	36
<i>Milagros Socorro. Oversættelse Kirsten A. Nielsen</i>	
To digte fra 2017	50
<i>Milagros Socorro. Oversættelse Kirsten A. Nielsen</i>	
Jag kommer från ett censurerat samhälle!	54
<i>Ashraf Bagheri. Oversættelse Fakhroddin Fani</i>	
Digt	99
<i>Ashraf Bagheri. Oversættelse Namdar Nasser</i>	
14 digte	103
<i>Asieh Amini. Oversættelse Tove Bakke</i>	

Hvilken frihed?	123
<i>Noufel Bouzeboudja. Oversættelse Kamal Ahmane</i>	
I går natt	133
<i>Av Benyamin Farnam</i>	
<i>Oversatt av Christoffer Peder-Ellefsen</i>	
Korona	147
<i>Av Benyamin Farnam</i>	
<i>Oversatt av Christoffer Peder-Ellefsen</i>	
En av 30 dager	149
<i>Av Benyamin Farnam.</i>	
<i>Oversatt av Christoffer Peder-Ellefsen</i>	
Isoleringens prästinna	157
<i>Av Suzanne Ibrahim. Översatt av Anna Jansson</i>	
Biografier	164

En kugle ramte Ameneh

Omid Shams

Oversættelse anonym

"En kugle ramte Ameneh Shahbazi i nakken"^{*}
kuglen, som en cikade henført af lys
som stilhed besat af natten
lys henført af en sprække
regn henført af lokker af hår
et kys af læber
kuglen,
som ingen af disse ting
som syv og et halvt gram bly og et gram krudt
ramte Ameneh Shahbazi i nakken
kuglen
passerede
gennem Busty Hills¹
gennem syvmilliardervillaen
gennem mønternes og stenenes og jernets og sukkerets
konger

---

¹ Busty Hills er et af de dyreste og mest luksuriøse kvarterer i det nordlige Teheran, hvor mange af den islamiske regerings ledere har til huse. Den vestligt orienterede arkitektur og aristokratiske livsstil, som hersker her er det modsatte af hvad myndighederne ellers prædiker om værdien af nøjsomhed og islamisk livsstil. De fleste af kvarterets millionvillaer er bygget på grund, der er konfiskeret fra iranske borgere og er genstand for en af tidens største korruptionssager i Iran.

gennem socialforsorgen
gennem Niavarans² forkontor
gennem en villa i Lavasan³
og med en afstand på to hundrede og femogtredive
meter komma syv og med et par knapt så
skarptseende øjne
fandt den blandt femtusinde og ni hundrede og seks-
ogfyrre optøjsmagere og fire demonstranter
Amaneh Shahbazi
og betragtede
hendes hænder
to stængler af lys
hendes ben
to søjler af røg
hendes skikkelse
som en blomst der bryder gennem asfalten
hendes øjne
og læber og varme mund
og

”en kugle ramte Ameneh Shahbazi i nakken”

kuglen
overbragte et kys fra et palads i Pastor
fra en tagterasse i Sarasiab
til Ameneh Shahbazi

---

² Navnet på velhaverkvarter i Teheran, beboet af mange af den islamiske republik's embedsmænd.

³ Navnet på velhaverkvarter i Teheran, beboet af mange af den islamiske republik's embedsmænd.

Ameneh Shahbazi hvorfor var du ikke på caféerne i Elahieh?

hvorfor bar du ikke en khaki overfrakke i respekt for en sovende revolution?

hvorfor lyttede du ikke til Namjoo⁴ i drømmen om en moderiktig socialism?

hvorfor tog du ikke selfies foran Pasargad og Apadana⁵?
hvorfor overlod du ikke dit ansigt til sneglelotioner og aloe veracremes?

hvorfor sendte du ikke

din hals til Toronto

og dine hænder til New York?

Ameneh Shahbazi hvorfor var du ikke blandt de delegerede på fam-trip⁶?
i stedet var du i Sarasiab⁷

og var smuk

som lysets fald på en kvindes hals
som at væve et springvand ind i natten
som når skammens finger når frem
til skammens finger

---

⁴ En iransk rocksanger

⁵ Navnet på historiske ruiner i Iran, ofte besøgt af turister

⁶ Navnet på et projekt igangsat af den iranske regering, hvor verdenskendte personligheder inviteres til at rejse til Iran. Denne kampagne fik bred støtte af regeringen for at genoprette den islamiske republiks image og for at dække over regimets forbrydelser.

⁷ Navnet på stedet, hvor Ameneh Shahbazi blev myrdet og et af de fattigste kvarterer i Karadj, Iran.

Ameneh Shahbazi hvorfor forærede du din nakke til revolutionen
og dine hænder til dine børns tågede hukommelse
dit ansigt til historien
og dine lommer til staten?
hvorfor havde du hænderne i lommen på din frakke der
var købt på afdrag, og forærede oliebrøndene til USA
og uranoxid til Israel?
hvorfor havde du ikke fortalt din tre og et halvt-årige
søn at du tog til Tel Aviv om natten og til Haft Tappeh
om dagen?
Ameneh Shahbazi hvorfor slog du ikke femhundrede-
tusinde ihjel i Syrien og en million i Yemen for siden at
vælge freden i New York?

Ameneh Shahbazi hvorfor var du ikke en sikker succes?
hvorfor var du ikke et palads til halvfjerds milliarder?
hvorfor var du ikke en kvist men et træ?
hvorfor var du ikke tålmodighed, men en sten?
hvorfor var du ikke en sten men et bjerg?
hvorfor var du ikke krigsmodstander
men krigsskueplads?
hvorfor var du ikke vand men ild?
hvorfor var du ikke et fatamorgana men vand?
Ameneh Shahbazi hvorfor, hvorfor var du i Sarasiab?
og var smuk?
som når kys lander på et legeme
som blodets susen i ørerne

som Forughs spejl
som Nimas hanekam
som månens stemme
som en vej

* Digets titel er hentet fra nyhederne om en ung mor, og udgivet under protesterne i Iran i november 2019. Ameneh Shahbazi var i færd med at lægge en forbindning på en såret demonstrant, da hun blev skudt i nakken af en af regeringens snigskytter. Hun blev dræbt på stedet.

“تیر به گردن آمنه شهبازی خورده است”*

تیر، مثل سیرسیرک مجنوب نور
مثل سکوت مجنوب شب
نور مجنوب روزنه
باران مجنوب گیسو
بوسه‌ی مجنوب لب
تیر،
مثل هیچ یک از اینها
مثل هفت و نیم گرم سرب و یک گرم باروت
به گردن آمنه شهبازی خورده است
تیر
عبور کرده است
از باستی هیلز^۱
از کاخ هفتاد میلیاردی
از سلاطین سکه و سنگ و آهن و شکر
از سازمان تأمین اجتماعی
از دفتر نیاوران^۲
از ویلای لواسان^۳
واز فاصله‌ی دویست و سی و پنج متر و هفتاد صدم با دو چشم

^۱ باستی هیلز: لوکس‌ترین و گرانقیمت‌ترین محله در شامل تهران که محل سکونت بسیاری از مقامات جمهوری اسلامی است. معماری غربی و سبک زندگی اشرافی ساکنان این محله، نقطه مقابل شعارهای مقامات جمهوری اسلامی درباره ساده‌زیستی و سبک زندگی اسلامی است. ویلاهای چند میلیون دالری این منطقه اکثراً بر زمینهای مصادره شده‌ی شهر وندان ایرانی ساخته شده و موضوع یکی از بزرگترین پرونده‌های فساد در ایران است.

^۲ نام محله‌ای گرانقیمت در تهران محل سکونت مقامات جمهوری اسلامی

^۳ نام محله‌ای گرانقیمت در تهران محل سکونت مقامات جمهوری اسلامی

نچندان تیزبین
از میان پنج هزار و نهصد و چهل و شش آشوبگر و چهار
معترض
آمنه شهبازی را شناخته است
دستهایش را
دو ساقه‌ی نور
پاهایش را
دو ستون دود
قامتش را
مثل گلی شکفته بر آسفالت
چشمهاش را
لبها و دهان گرمش را
تماشا کرده و

”تیر به گردن آمنه شهبازی خورده است“

تیر
بوسه‌ای از کاخی در پاستور را
از پشت بامی در سرآسیاب
به آمنه شهبازی رسانده است

آمنه شهبازی چرا در کافه‌های الهیه نبودی؟
چرا به احترام انقلابی در خواب اورکت خاکی نپوشیدی؟
چرا با رویای یک سوسياليسم شیک نامجو^۱ گوش ندادی؟
چرا با پاسارگاد و آپادانا^۲ سلفی نگرفتی؟

---

^۱ نام یک خواننده راک ایرانی

^۲ نام دو مکان باستانی توریستی در ایران

چرا صورت را به لوسيون های حلزون و مرطوب کننده
 آلوئه ورا نسپردي؟
 چرا گردنست را به تورنتو
 و دستهایت را به نیویورک نفرستادی؟
 آمنه شهبازی چرا در قادرهای فم تریپ^۶ نبودی؟
 به جایش در سرآسياب^۷ بودی
 و زیبا بودی
 مثل رسیدن نور بر گلوگاه زن
 مثل تنیدن فواره بر شب
 مثل رسیدن انگشت شرم
 به انگشت شرم
 آمنه شهبازی چرا گردنست را به انقلاب بخشیدی
 دستهایت را به حافظه‌ی مه گرفته‌ی کودکانت
 صورت را به تاریخ
 و جیبهایت را به دولت؟
 چرا دست کرده بودی توی جیبهای مانتوی قسطیات، چاههای
 نفت را به آمریکا بخشیده بودی و کیکهای زرد را به اسرائیل؟
 چرا به پرسه سال و نیمه‌ات نگفته بودی که شبها به تل آویو
 می‌روی و روزها به هفت تپه؟

^۶ نام پروژه‌ای مورد حمایت حکومت ایران برای دعوت از سلبیریتی‌ها و افراد مشهور جهان برای سفر به ایران. این کمپین در جهت ترمیم چهره جمهوری اسلامی و در سایه قرار دادن جنایات این رژیم به شکلی گسترده از سوی حکومت حمایت شد.

^۷ مکان به قتل رسیدن آمنه شهبازی و یکی از فقیرترین مناطق در شهر کرج ایران

آمنه شهبازی چرا پانصد هزار نفر را در سوریه نکشti یک میلیون
نفر را در یمن تا در نیویورک صلح را انتخاب کنی؟
آمنه شهبازی چرا موقفیت تضمینی نبودی؟
چرا کاخ هفتاد میلیاردی نبودی؟
چرا ترکه نبودی درخت بودی؟
چرا صبر نبودی سنگ بودی؟
چرا سنگ نبودی کوه بودی؟
چرا ضدجنگ نبودی، میدان جنگ بودی؟
چرا آب نبودی آتش بودی؟
چرا سراب نبودی آب بودی؟
آمنه شهبازی چرا چرا در سرآسیاب بودی؟
و زیبا بودی؟

مثل نشستن بوسه بر اندوه
مثل دمیدن خون در لاله‌های گوش
مثل آینه‌های فروغ
مثل کاکل‌های نیما
مثل صدای ماه
مثل راه

* عنوان این شعر برگرفته از خبری است که درباره‌ی مرگ آمنه شهبازی، مادری جوان، در میانه‌ی اعتراضات نوامبر ۲۰۱۹ در ایران منتشر شد. آمنه شهبازی که رفته بود پای زخمی معترضی را بیند، گردنش هدف تک‌تیراندازان حکومت ایران قرار گرفت و در دم کشته شد.

Solens sminke

Omid Shams

Oversættelse anonym

Jeg svingede pennen
som er havets sværd
mod sandets ribben
på en måde
så den skrøbelige fugleagtige sitren
langs blodets utvetydige linjer
gav genklang inde i havens hjerte
og hviskede sagte ind i Månen ører og i kraniet og til
historien:
den eneste tryghed ved at skrive er afstanden
hvert eneste ord er en rød rose
som sørger over sekundernes ruin

Hvad er det jeg søger?
Den første tåre der var alle betydningers moder
sorgens evige kviksølv der blev mennesket til del fra
havets kys
bogstavens blide varme åndedræt i den næste bogstavs
øre
den hemmelige hvisten gemt i ordet
fortvivlelsens fløjlsbløde lethed
i en krop bøjet for lysets skælvende knæ

i søgen efter disse
kysser jeg sårets passage gennem historiensår og
forfølger dem

Alting er ruineret med rette
Alting har taget imod forfald med rette:
Skriftens aldrende skikkelse
Ordenes antikverede duft
Overladt til evigheden, bronze og sorg
Og at skrive, dette evige troskab
dette urgamle had mod den rene hvidhed
dette at skære halsen over på en velduftende stilhed
at flette dødens hår
at kysse rædslen grådigt
og solens sminke
dette
uskyldige insisteren
på lystronens bryst
der hvor troens insekter øver sig i skyggen

Note: Navnet på et af tredive stykker musik komponeret af Barbad, en af de mest kendte musikere, poeter, lutspillere og sangere under Khosro Parviz' styre i den sassanidiske æra. Mange af disse stykker er forsvundet over tiden, særligt efter muslimernes angreb på Iran i årene 633-656 e.Kr. og der er ikke efterladt andet end deres titler.

آرایش خورشید^۱

قلم را که ساطور دریاست
بر دندنهای شن
طوری گرفتم
که آن رعشه‌ی خفیف پرندهوار
در امتداد خطوط صریح خون
که طنین وطن داشت در بطن باعث
در گوشاهای ماه و جمجمه و تاریخ آهسته پچپچه کرد
تنها امان نوشت، فاصله است
هر واژه سرخ‌گلی است
سوگوار ثانیه‌ای ویران

پی چه می‌گردم؟

آن نخستین اشک که مادر تمام معانی بود
آن جیوه‌ی جاودانه‌ی اندوه که سهم آدمی از بوشه‌های دریا
بود

آن گرمی لطیف نفس‌های حرف در گوش حرف مجاور
آن پچپچه‌ی پنهان در کلمه
آن سبکی محملين یاس

---

^۱ نام یکی از سی قطعه‌ی موسیقی ساخته‌ی باربد، نامورترین موسیقیدان، شاعر، بربطنواز و خواننده دوران ساسانی در زمان پادشاهی خسرو پرویز. بسیاری از این قطعات در طول زمان و به ویژه پس از حمله مسلمانان به ایران در فاصله سالهای ۶۳۲ میلادی از میان رفته‌اند و هیچ اثری از آنها جز نامشان باقی نمانده است.

در تنی که خم شده بر زانوانِ مرتعش نور
پی اینها
عبور زخم را در رانهای تاریخ می بوسم و
رد می گیرم
همه چیز به حق ویران شده است
همه چیز به حق فساد پذیرفته است
اندام سالخوردگی خط
عطیر عتیق کلمات
رهاویخته بر جاودانِ مفرغ و اندوه

و نوشتن، این وفاداری بی پایان
این نفرت باستانی از سپیدی محض
این بریدن گلوگاه خوشبوی سکوت
بافتن گیسوان مرگ
بوسیدن حریصانه‌ی هراس
و آرایش خورشید
این
سماجت معصوم
بر تخت سینه‌ی نور
آنجا که حشراتِ ایمان مشق سایه می‌کنند

Min første cellekamerat i Kashgar

Abduweli Ayup

Oversættelse Rune Moen

Hver gang jeg tenker på farene som er knyttet til å snakke uigurisk, dukker ansiktet hans opp i hodet mitt. Emetqari, het han, den første jeg delte celle med i Kashgar. Emetqari ignorerte meg da jeg hilste på ham den dagen. Han svarte bare med å stirre tomt tilbake. Jeg ble overrasket da vokterne som førte meg inn, fortalte at Emetqari var politisk fange. Slik jeg så det, var politiske fanger mer uigur enn andre, de ville alltid fremheve at de er uigurer, og de burde svare på en hilsen fra en annen uigur.

Det at uigurene ikke kunne hilse hverandre i skyggen av det kinesiske regimet, hadde delt dem i to grupper: De som hilste fryktløst, og de som ikke gjør det. En uigur som ikke var modig nok til å svare når jeg hilste ham på morsmålet vårt, kunne rett og slett ikke være en politisk fange. Etter at fangevokteren hadde låst meg inne i cellen, ble Emetqari stående ved celle-døra en lang stund, før han satte seg med hengende hode.

Jeg så meg rundt i cella. Den var gjennomsyret av den sterke stanken av fuktighet og ekskrementer. To fastmonterte senger sto vinkelrett på hverandre, som formen på en pistol. Avtrekkeren på «pistolen» var en

kran og et rør. Under røret kunne man se et hull. Hulllet, som var kilden til stanken, måtte være det de kalte toalett. Plutselig så Emetqari på meg og sa: «Bror, det du gjorde var galt, du kan ikke komme inn her og hilse meg på morsmålet vårt. Vi bruker heller det kinesiske ordet baogao, som direkte oversatt betyr ‘rapporter’ – hvis ikke vakten som førte deg hit hadde vært uigur, ville du havnet i skikkelig trøbbel og fått juling i hjørnet der. Hvor mange vakter julte deg opp da du kom hit?»

Jeg hadde håpet at han ikke skulle spørre meg, eller at jeg i hvert fall kunne slippe akkurat det spørsmålet. Jeg skulle ønske ingen visste om den ydmykelsen jeg nettopp hadde opplevd. Jeg kjente at ydmykelsen jeg hadde svelget i meg, presset seg opp og satte seg i halsen, så jeg ikke fikk puste. Jeg kunne ha tålt all julingen og de utallige føttene som trampet på meg, hvis de bare ikke hadde krenket og ydmyket meg. Selv om dette var første gang jeg var i et kinesisk fengsel, hadde jeg hørt hva slags straffe- og torturmetoder alle uigurer som åpent motsatte seg slaveriet, ble utsatt for. Likevel visste jeg ikke, og hadde ikke engang kunnet forestille meg, at vi ble utsatt for denne typen mishandling og krenkelse.

Den ondskapsfulle «mannen» med tykk nese beordret meg til å kle meg helt naken, og da jeg var det, bøyde han meg så jeg sto som et esel og klasket meg på baken. Raseriet over at jeg ikke kunne slå tilbake, fikk meg til å bite meg i leppene så jeg begynte å blø. Selv om jeg hadde sett for meg hvordan kinesiske fangevoktere behandler uiguriske fanger, hadde jeg aldri trodd

det var slik. Jeg førte hånden mot baken etter at han hadde slått flere ganger, og jeg hørte at de lo høyt. Jeg skalv av sinne og ydmykelse. Hånlatteren og pratingen deres var det eneste jeg fikk med meg. De brukte et veldig grovt og støtende språk, og tvang meg til å hoppe opp og bøye meg igjen og igjen. For uigurene var jeg lærer, pedagog og en intellektuell som bare ønsket å verne om og bevare uigurenes språk og kultur, men for dem var jeg en tikkende bombe som kunne eksplodere når som helst. Jeg forsto at det å være uigur, det å ha denne identiteten og leve med den, var mer enn nok til å bli arrestert.

Kineseren med flat nese og blekt ansikt fortsatte å undersøke meg i skrittet. Til slutt, da alle «undersøkelsene» var ferdig, slengte de en gråfarget fangedrakt til meg. Jeg skyndte meg å dekke til kjønnsorganet mitt, og takket og lovpriste gud.

Dette var den føle sannheten som jeg ikke ville at Emetqari eller noen andre skulle få vite, det ville ha vært umulig å holde tårene tilbake. Jeg spurte ham hvor lenge han hadde vært der. Han sa at det hadde gått sju måneder. Jeg ble sjokkert, jeg kunne ikke se for meg å være her i sju måneder, det virket uendelig lenge. Akkurat idet han skulle til å si sin andre setning, lød en kunngjøring på kinesisk fra høyttaleren: «Hold kjeft! Eller skal jeg drite i kjeften på dere så dere tier stille?» Etter en stund ble lyset skrudd av, og stanken fra hullet de kaller toalett, ble sterkere. Emetqari og jeg hvisket til hverandre, og hadde en fortrolig samtale natten igjennom.

Huset til Emetqari lå i nærheten av morsmåls-

barnehagen som jeg hadde prøvd å starte opp. Forbrytelsen hans var visst at han underviste barna sine hjemme. Han hadde giftet seg på nytt for ikke så lenge siden og hadde et nyfødt barn. Jeg fortalte ham at jeg var fengslet fordi jeg hadde åpnet en uigurisk barnehage. Noe slikt hadde han ikke hørt om før, og han så ikke helt alvoret i saken, så han sa: «Du slipper ut herfra om ikke lenge». Da han hørte at jeg skulle flyttes til Urumqi morgen den etter, ble han enda sikrere i sin sak og sa: «Du kommer til å bli løslatt!» Og dessuten hadde jeg ikke på meg den spesielle gule uniformen som alle politiske fanger må gå med. Men, sa jeg til ham, selv om de ikke kategoriserte meg som politisk fange, ble jeg arrestert av statlige sikkerhetsstyrker fra Kashgar og Urumqi. Neste morgen ba vi morgenbønn i smug, og så fortsatte Emetqari å be til Gud om at han måtte befri oss fra denne lidelsen.

Etter at jeg ble løslatt fra fengselet i Urumqi femten måneder senere, tenkte jeg tilbake på Emetqari – min første cellekamerat. Han hadde fortalt meg at kona og barnet hans bodde sammen med moren hans, som var over sytti år. Siden han var sikker på at jeg ville bli løslatt fra fengselet, ville han at jeg skulle overlevere en beskjed til kona. Ifølge ham var det slik at hvis kona til en innsatt begjærte skilsmisses, tillot man et møte mellom partene, og Emetqari hadde et håp om å få møte kona og barnet sitt med dette som påskudd. I alle fengslene hvor jeg har vært, hang det et hvitt plastskilt i alle rom. Der sto fangenes rettigheter og plikter på både kinesisk og uigurisk. De innsatte måtte lære seg dem utenat, og innrette seg etter dem. Et av

punktene var retten til å møte familie og slektninger. Det sto helt tydelig, men jeg så aldri at det skjedde. Jeg ble ikke løslatt tidlig slik Emetqari håpte på. Kanskje møtte han ikke kona si, og kanskje ble han til og med sendt i eksil. Men jeg glemte aldri at jeg skulle oppsøke moren og kona og gi dem beskjeden.

Jeg fant landsbyen til Emetqari. Alle – både unge og gamle – hadde blitt kalt sammen til et møte på torget. Da jeg skulle gå inn porten til torget, ble jeg stoppet av en væpnet mann. Han spurte meg hva jeg hadde fore og ba om å få se legitimasjon. Det var farlig for meg å gi ham legitimasjonen min eller fortelle ham at jeg var her med en beskjed fra Emetqari. Hadde jeg gitt ham legitimasjonen min, ville han ha skannet den med apparatet han hadde i hånden, og da ville han se at jeg hadde sittet i fengsel, og jeg ville bli arrestert på nytt. Jeg opplevde det samme etter at jeg ble sluppet ut. Den gangen viste jeg frem legitimasjonen min og ble arrestert umiddelbart, og utsatt for mange vonde ting. I stedet sa jeg til politimannen at jeg var partiets representant i nabolandsbyen. Han sa jeg måtte vise legitimasjon uansett hvem jeg var. Derfor ble jeg bare stående i porten som om jeg ventet på noen.

Inne på torget danset folk «epledansen». Det var en populær kinesisk gatedans i moderne byer langs kysten, og nå tvang kineserne uigurene til å danse. Deretter begynte folk å opptre én og én. Selv hadde jeg pene klær på meg og skilte meg ut fra mengden. Folk trodde på at jeg kom fra kinesiske myndigheter, og jeg slapp å vise legitimasjon. En uigur med batong i hånden jobbet for de væpnede kineserne. Han fortalte

meg at de som gjorde soloopptredener, kom fra svar-
telistede familier som tidligere hadde gjort motstand
mot kinesiske myndigheter. Jeg spurte om Emetqaris
familie var blant disse familiene. Den solbrune uiguren
gransket meg fra topp til tå, før han rettet fingeren mot
en dame på scenen og sa: «Han er sønnen til den kvin-
nen der». På scenen sto en dame som så ut som hun
var sytti eller mer. Hun hadde kraftig sminke i ansiktet,
en kunstig blomst bak øret, og klær som ikke sto i stil
til alderen eller etnisiteten hennes. Hun så redd ut og
klarte ikke å synge. Hun skalv, og i mikrofonen sa hun:
«Jeg vil gjerne synge en sang som heter ‘azat zaman’»
(befrielsens tid). Denne sangen hadde kineserne fått
uigurene til å synge etter at de ble «befridde». Bortsett
fra representantene fra partiet og noen få i publikum
var det ingen som applauderte. Hun var redd, og ansik-
tet hennes viste det tydelig. Hun mumlet og forsøkte å
si noe, men klarte det ikke. Deretter åpnet hun mun-
nen for å synge, men plutselig begynte hun å fike til seg
selv mens hun ropte: «Kan jeg ikke heller dø, kan jeg
ikke heller dø og unnslippe denne ydmykelsen, la meg
dø, jeg er lei for at jeg ble født som menneske, jeg er
lei for at jeg har et barn som Emetqari.» Hun begynte å
hulke. Jeg fikk tårer i øynene. Nok en gang bet jeg meg
i leppene, og jeg kikket bort på den væpnede soldaten
som trasket rundt. Hadde jeg prøvd å få tak i våpenet
hans, visste jeg at jeg ville bli skutt. Det var det eneste
jeg ikke har vært modig nok til å gjøre hittil.

قەشقەردىكى تۇنجى كامىرداش ئابدۇۋەلى ئاييۇپ

كامىرغا «ئەسسالامۇ ئەلەيکۈم» دەپ كىرىشنىڭ خەترىنى تۇنجى ئەسکەرتىكۈچى ئەمەتقارى ئىدى. ئۇ كۇنى سالىممىم ئىلىك ئېلىنىمىغان، مېنىڭ تۇنجى كامىردىشىم سالىممىغا بۇتتەك تۇرۇش بىلەن جاۋاپ قايتتۇرغان ئىدى. مېنى تۇتقانلار بولغۇسى كامىردىشىمنى «سياسى» دەپ تونۇشتۇرمىغان بولسا ھەيران قامايتتىم.

زەي بىلەن نىجاسەت گۈپۈلدەپ بۇراپ تۇرغان كامىرغا سەپ سالدىم. كامىرنىڭ دەرىزسى يوق بولۇپ ئۇستىدىن ئېچىلغان تۈگۈلۈكە ئەينەك بېكىتلەغان، ساقچى شۇ ئەينەكىنى 55 سىسەپ ئۆگىزىدە مېنىپ يۈرەتتى. ھەر قېتىم ماڭغاندا ئۇنىڭ قولىدىكى توک كالتەكىنىڭ چىرسى قىلغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ئۇ دائىم قولىدىكى توک كالتىكىنىڭ بۇ ئاۋازى بىلەن بىزگە قىيىاقنىڭ يېقىن ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ تۇراتتى. كامىرغا ئىككى كىشىلىك تار سۇپا تاپانچا شەككىلىك ئورۇنلاشتۇرۇلغان بولۇپ، «تاپانچا» نىڭ تەپكىسىدە بىر جۇمەكلىك تۇربا، تۇربىنىڭ ئاستىدا بىر توشۇك تۇراتتى. بارلىق سېسىقچىلىقنىڭ مەنبەسى بولغان بۇ توشۇك ھاجەتخانا دېلىسە كېرەك. ئەمەتقارى لەپىدە قاراپ: -قېرىندىشىم، سىلى بايام خاتا قىلدىلا، كامىرغا ئۇيغۇرچە سالام قىلىپ كىرمەيمىز، خەنسۇچە «دوكلات!» دەپ كىرىمىز. ئۇيغۇر ساقچى گەپ قىلمىدى، بومىسا تار يەرددە بەك ئۇرۇپ كېتەتتى. چوڭ ئىشىكتىن كىرگەندە قانچىسى ئۇردى؟ مۇشۇ ئاخىرقى سۇئالنى سورامىسىكەن، ھېچكىم ھالىمنى بىلمىسىكەن دەپ تۇرغانىنىم. ئىچىمگە يۇتۇپ بولغان خورلۇق

بوغىزىمغا كەپلەشتى. خورلىماي قانچىسى دەسىسەپ چەيلىگەن بولسا چىدىغان بولاتىم. بۇرۇن تۈرمىدە قىينالىغان بولساممۇ، قۇللۇقنى ئاشكارە رەت قىلغان ھەر بىر ئۇيغۇرنىڭ قانداق قىينالغانلىقىنى ئاڭغان، ئوقۇغان ئىدىم. ئەمما ھېلىقى پاناق مەلئۇن كىيمىنىڭ ھەممىنى سېلىشقا بۇيرۇپ، ئېشەكتەك دوڭخايىتىپ كاسامغا شاپىلاقلۇغاندا لېۋىمنى چىشلەپ قانستۇھەتلىقىنى ئۇلارنىڭ ھەر قانداق ئۇسۇلدىكى قىيناشلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلىپ باققان بولساممۇ بۇنداق قىلارىنى ئويلىمىغان ئىدىم. دەرھال كاسامنى تۇتۇپلىشىمغا ھەممىسى قاھقاھلاب كۈلۈپ كېتىشتى. غەزەپ ۋە خورلۇقتىن لاغىلداب تىتەپ كەتىم. كۆزۈمگە تاماشا كۆرۈپ تۇرغانلارنىڭ كالچاراپ تۇرغان ئېغىزلىرىلا كۆرۈنەتتى. ئۇلار ختايىچە ماڭا ئەڭ مەينەت، قۇسۇقتەك گەپلەرنى دېبىشىپ ھېلى سەكىھتسە، ھېلى ئېڭىشتۈرەتتى. يۈزى كېپەندەك نۇرسىز، پاناق خىتاي خۇددىي مېنىڭ چاتىرىقىمدىن يىڭىنە چىقىدىغاندەك قايتا قايتا تەكشۈرۈپ، جان يېرىمنى تۇتۇغان قۇلۇمنى باشقىلىرىغا قايرىتىپ تۇرۇپ نەچىنى تىزلىۋەتتى. ئاخىرى بارلىق «تەكشۈرۈش» تۈگەپ ئالدىمغا كۈلەڭ جىنайىتەتچىلەر كىيمىنى تاشلاندى. «ئۇھ!» دەپ ئالدىراپ جان يېرىمنى ياپتىم-دە ئىچىمەدە ئاللاھقا ھەمدۇ- سانالار ئوقۇدۇم.

ئەمە تقارىغا بۇلارنى دېگۈم كەلمىدى، يىغلاپ تاشلىماي تۇرۇپ دېگىلىمۇ بومايتتى. قاچان كىرگىنى سۈرۈدۈم، يېتىۋاتقانغا يەتتە ئاي بويتۇ. ماڭا ساناب تۈگەتكىلى بومايدىغان رەقەمدەك تۈيۈلغان «يەتتە ئاي» دېگەن سۆزى ئىشتىپ ئاغزىغا قاراپ قالدىم. ئۇ ئەمدىلا ئىككىنجى جۈملىنى باشلىۋېدى بېشىمىزدىكى كانايدىن ختايىچە: «ئاغزىڭىنى يۇمۇشامسەن، چىچىپ يۇمدۇرایمۇ؟»، دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى. خېلى ئۆتۈپ

چراق ئۆچشىگە خالادىن چىقۇأتقان بەتبۇي پۇراق تېخىمۇ كۈچە يىگەندەك بىلىنىدى. ئەمە تقارى بىلەن پىچىرلاپ مۇڭدىشىپ كەتتۇق.

كامىردېشىمنىڭ ئۆيى قەشقەر شەھرىنىڭ مەن ئاچماقچى بولغان ئانا تىل مەكتەپكە يېقىن يەردە ئىكەن. قارغىلىقتا بالا ئوقۇتۇپ يۈرۈپ تۇتۇلۇپتۇ. توپ قىلغىلى ئۇزاق بولمىغان بولۇپ قۇچاقتا بالىسى بار ئىكەن. مەن قامىلىشىمنىڭ ئانا تىل يەسلىسى سەۋەپلىك بولغانلىقىنى سۆزلىپ بەردىم. ئۇ بۇنى ئاڭلاپ باقىغان ئىكەن. شۇڭا ئادەتسىكىچە بىلىنىدى بولغا يى: «ئۇنداقتا سىلىنى قويۇپ بېرىدىكەن», دېدى. مېنى ئەرتىسى ئورۇمچىگە ئېلىپ كېتىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ تېخىمۇ جەزىملەشتۈردى بولغا يى: «سىلىنى قويۇپ بېرىدى!» دەپ كېسىپ ئېيتتى. سەۋەبى كەيگىن «سياسى» جىيانىيەتچىلەرنىڭ سېرىق جىلتىكىسى ئەمەس ئىكەن. ئۇنىڭغا ماڭا «سياسى» قالپاق كېيدۈرۈلمىگەن بىلەن، مېنى تۇتقانلارنىڭ قەشقەر ۋە ئورۇمچىدىكى دۆلەت بىخەتەرلىك ئەترىتىنىڭ ساقچىلىرى ئىكەنلىكىنى دېمىدەم. ئەرتىسى ئىشارەت بىلەن ئوقۇلغان بامدا تىن كېيىن ئەمە تقارى پىچىرلاپ قۇرئان ئوقۇپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ناما زىن كېيىن ئۆزۈم بىلدىغان سۈريلەرنىڭ ھەممىنى تۈگىتىشىم بىلەن تەڭلا قەلبىم قۇرۇقدىلىپ، ئىچىمنى بىر نەرسە تاتلىغاندەك تۈيغۇ يەنە باش كۆتۈردى. دەرىزسىز زەي كامىر بېشىمغا كەيدۈرۈلگەن قارا خالتىدەك دېمىمنى سىقىشقا باشلىدى. كاشكى، قېچىپ كەتكەن بولسام، ماشىنىدا ئېلىپ ماڭخاندا رولغا ئىسىلغان بولسام، تۇتقانمۇ تۇتۇلغامۇ تەڭلا تۈگەشكەن بولساق نەقەدەر گۈزەل بىر نەتىجە بولاتتى ھە!

قاماقىن چىقىپ قەشقەردىكى تۈنجى كامىردېشىم ئەمە تقارىنى ئوپلىدىم. ئۇ ئايالى ۋە بالىسىنىڭ يەقىشتن ئاشقان ئانسى بىلەن

بىلله ئىكەنلىكىنى دېگەنتى. ئۇ مېنىڭ چىقىپ كېتىدىغانلىقىمغا
 ئىشىنىپ ئايالغا گەپ تاپىلىغان ئىدى. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە
 مەھبۇسنىڭ ئايالى ئاجرىشىپ كېتىشنى تەلەپ قىلسا كۆرۈشۈشكە
 ئىجازەت بېرىدىكەن، ئۇ مۇشۇنى باهانە قىلىپ ئايالى ۋە بالسىنى
 كۆرۈۋاماقچى ئىدى. ئەمە لىيەتتە مەن ياتقان قاماڭخانىلاردا
 ھەر بىر كامىرغا قاماڭلۇچىلارنىڭ هوقۇق مەنپەئەتى ئۆيۈرچە
 ۋە خىتايىچە يوغان يېزىلىپ تاختاي بىلەن مۇقىملاشتۇرۇلغان.
 قاماڭلۇچىلار ھەر كۇنى شۇنى يادلاشقا مەجبۇر ئىدى. هوقۇقلار
 ئىچىدە ئۇرۇق-تۇغقانلار بىلەن كۆرۈشۈش هوقۇقى بارلىقى ئېنىق
 يېزىلغان، ئەمما ئەمە لىگە ئاشقىنى كۆرمىگەن ئىدىم. ئەمە تقارى
 ئۆمىست قىلغاندەك چىقىپ كېتەلمە يېتىپ كەتتىم. بەلكىم ئۇ
 ئايالى بىلەن كۆرۈشۈپ، تۇرمىغا پالىنىپمۇ بولغاندۇ. ئەمما ئۇنىڭ
 ئانسىنى يوقلاپ، ئايالغا تاپىلىغان گەپنى ئۆز ئاغزىم بىلەن دەپ
 قويۇشنى ئويلاپ يۈرددۇم.

ئەمە تقارىنىڭ كەنتىنى تاپتىم. قېرى ياش ھەممە يەلەن كەنت
 قورۇسىدا يىغىندا ئىكەن. دەرۋازا ئالدىغا كېلىپ بولعىچە ئالدىمغا
 قورال كۆتۈرگەن بىرسى كەلدى. نېمە ئىشىم بارلىقىنى دېيىشىم،
 كىملىكىمنى بېرىشىم كېرەك ئىدى. ئۇنىڭغا كىملىكىمنى بېرىشىمۇ،
 ئەمە تقارىنىڭ تاپىلىشى بىلەن كەلگەنلىكىمنى دېيىشىمۇ خەتەرلىك
 ئىدى. كىملىكىمنى بەرسەم قولىدىكى ئەسۋاپقا سالسلا تورمىدە
 ياتقىنىم چىقاتتى-دە قاماپ قوياتى. تۇرمىدىن چىقىپ ئون
 كۇنلەر ئۆتكەندە مۇشۇنداق تەكشۈرۈش سەۋەپلىك قاماپ
 قويۇلغان ۋە بىرمۇنچە ئازار يىگەن ئىدىم. ساقچىغا يالغاندىن
 قوشنا كەنتكە چۈشكەن كادىر ئىكەنلىكىمنى ئېيتىشقا مەجبۇر
 بولدۇم. كەنت قورۇسىغا كىرسەم كىم بولۇشۇمدىن قەتىينەزەر
 كىملىكىم تاپىشۇرلىشى كېرەك ئىدى. شۇڭا بىرىنى ساقلىغان بولۇپ
 دەرۋازا ئالدىدا تۇردۇم.

كەنت قوراسى ئىچىدە ئۆينىلىۋاتقان كۆللىكتىپ ئاملا ئۆسۈلى تۈگەپ ئايىرىم نومۇر كۆرسىتىش باشلاندى. كالتهك كۆتۈرۈۋالغا بىر بالدىن بۇنداق ئايىرىم نومۇر ئورۇنلارنىڭ نوقتىلىق ئائىليلەر ئىكەنلىكىنى بىلدىم. بۇنداق ئائىليلەر ئىچىدە ئەمە تقارى دېگەن بىرەيلەننىڭ ئائىلىسىنىڭ بار يوقلۇقنى سورىدىم. بۇغداي ئۆڭ، ئالا كالتهك بېشىمدىن ئايىغىمىنچە بىرنى قاراپ قورۇ ئىچىنى ئىما قلىپ، -ئاشۇ ئايالنىڭ ئوغلى، - دېدى. قارىسام سەھىنەدە يۈزىگە قويۇق ئۇپا-ئەڭلىك سۈرتۈلۈپ، قولىقىغا ساختا گۈل قىستۇرۇلغان، ئۇچىسىغا يېشىغا نامۇناسىپ قىزىل- تىزىل سەھىنە كىيمى كىيدۈرۈلگەن 70 ياشلاردىكى بىر ئانا تۇراتتى. ئانىنىڭ ئاغزى ئۆمچەرەپ، لهۇلىرى گەپكە كەملەيتتى. ئۇ لاغىلاداپ تىرەپ قولاشمايۋاتقان قولىدا مىكروفوننى توتۇپ- مەن كۆپچىلىككە «ئازات زامان» دېگەن غەزەلن ئوقۇپ بېرىي، - دېدى. سەھىنەدىكى كادىرلار ۋە تاماشا شابىنلار ئىچىدىكى بىر قانچە يەندىن باشقۇا هىچ كىم چاۋاڭ چاملىدى. ئانا نەچچە تەمشىلىپ ناخشىنى باشلىيماي بىردىنلا ئۆزىنى كاچاتلاپ: «ۋاي مەن ئۆلسەم بومامدۇ، ئۆلۈپ قۇتۇلساام بومامدۇ، ۋاي مەن ئۆلەي، مەن ئۆلەي، ئادەم بولۇپ تۆرەلگىنىم ئۈچۈن ئۆلەي، بالا تۈغقىنىم ئۈچۈن ئۆلەي!»- دەپ ھۆركەرەپ يىغلاب كەتتى. مېنىڭمۇ چاناقلىرىم ياشقا تولۇپ لېۋىمنى قاتتىق چىشلىدىم- دەنپىرىدا قورالنى سىقىمداب مېڭىپ يۈرگەن قارا كىيمىلىك ساقىچغا قارىدىم. قولىدىكى قورالغا ئېسىلىسالما ئاتىدىغانلىقىنى بىلەتتىم. ھاياتىمدا مەن ئېلىشقا جۈرئەت قىلاملىغان ئاشۇ قەدەملا قالغان ئىدى.

Cocaina

Khaled Harara

Oversættelse Sarra Anaya

Vers 1

Slungas runt i livets centrifug,
det förflutna är kokainet som tvingar mig att minnas
att jag fortfarande finns

Ge mig världen, ge mig havet
vägen kanske är stor, men större är min ambition
båten kanske har nått strand
men mina drömmar om att spotta
på mellanöstern hann före
tillsammans med lögnen att araber är bröder
Det betyder inget när jag rövknollar
hela arabiska broderskapet
När jag letade efter det
hittade jag bara dimma,
rosa drömmar som bara var en synvilla

Hook

Abiat kokain cocaine
Slungas runt i livets centrifug,
Exilens land förtjänar arabernas mark

Vers 2

Mamma sa:

be varje gång du känner dig trött
men varje bön visiteras i gränskontrollen
innan den når gud

Mamma sa:

klä av dig innan du stiger på båten
säg bismillah, rikta din bön mot mecka
platsen där gud är oåtkomlig

dom glömde mig så
gud glömde dom,
och förbannade dom med olja i underjorden
en dag kommer deras plats vara under jorden

Men jag är ovan jorden
jag står stark
jag ser min plats i ett system
där toppen av pyramiden är korrupt
Pengar, smuts och olja,
politik och kontroll i ett skitigt system
Krig, våld och bomber
Det är ändå samma död

Hook

Abiat kokain cocaine
Slungas runt i livets centrifug,
Exilens land förtjänar arabernas mark

كوكايننا

لфи فينا يا دنيا لфи و دوري الماضي كوكايننا باخدو لأنذكر وجودي
جودي علي يا دنيا كمان جودي البحر عالي كتير بس مش أعلى من
طموحي
بستنا المركب للبر فينا يوصل أحلامي قبل سبقتنى تأوصل حتف
الشرق الأوسط
ضحكوا علي و حكولي انو العرب أخوه أيري بهيكعروبة أجبرتني
على الغربة
دورت كتير لقيت هناك بس ضباب احلام العروبة الوردية كذبه
مبنيه عالسراب
كوكايننا كوكايننا لфи فينا يا دنيا لوين حتونينا كوكايننا كوكايننا
بلاد الغربية بولاد العرب أولى فينا.

امي حكتلي ادعى كل ما تتعجب كل دعوى بدعها بنتفتش عالحاجز
قبل ما تطلع
أشلح قبل ما تطلع وسمى باسم الله أوعى توجه دعاك ملكة هناك
الله أنساه
نسوني فنساهم بالنفط ابتلاهم تحت الارض مكان النفط بيوم
حيكون مكانهم
وانا فوق الارض خاوه واقف شايف حالى في منظومه فيها راس
الهرف فاسد
مال نفط قدر سياسة حكم عهر حرب ضرب قصف و الموت هوا
واحد

دورت كتير لقيت هناك بس ضباب احلام العروبة الورديه كذبه
مبنيه عالسراب
كوكايننا كوكايننا لفي فيينا يا دنيا لوين حتوديننا كوكايننا كوكايننا
بلاد الغربة بولاد العرب أولى فيينا.

”Den skotskternede nederdel”

Milagros Socorro

Oversættelse Kirsten A. Nielsen

”Jeg har haft flere skotskternede nederdele i mit liv ...”

”DIT HÅR SIDDER FORFÆRDELIGT.”

”Undskyld mig ...”

Amalia lukkede øjnene og sukkede. Hun rejste sig op fra lænestolen, gik uden om kameramændene og forlod stuen, hvor optagelsen fandt sted. Teknikerne slukkede projektørerne, og en af dem gik lidt væk for at snakke i telefon. Amalias skridt forsvandt hen ad en lang gang, og derefter kunne man høre hendes hviskende stemme. Hun hviskede nogle irettesættende ord, fordi hun både var irriteret og flov.

Det var en mørk lejlighed. Overalt var der lamper, og alligevel syntes møblerne og de mange pyntegenstande at ligge hen i mørke. I modsætning hertil var gaden, som man kunne ase gennem gardinernes sprækker, fyldt med lys. Det var som at betragte livet fra et ligkapel.

Amalia vendte tilbage med et forceret smil. Hun spurgte, om nogen havde lyst til noget ... et glas vand ... men de havde travlt.

”Jeg har haft flere skotskternede nederdele i mit liv,” fortalte Amalia, mens hun så ind i kameraet og

smilede med løftet hage som et skib, der baner sig vej fremad i bølgegangen.

Amalias første skotskternede nederdel var en gave fra hendes tante Renata, som havde købt endnu en nederdel, ligeledes i skotskternet uld, nemlig til Lina, Amalias lilleøster. De var ikke ens. Ifølge tanten var Amalias med McDonald-klanens mønster, mens Linas var med McFlanagan-klanens mønster. 'De to klaner er dødsfjender, men i Venezuela er der ingen, som ved noget om den slags, så det vil ikke være noget problem, at I følges ad i de to fjenders klanmønstre,' erklærede tanten, der betragtede verden med små hadske øjne og kommenterede den med citater fra romaner skrevet af argentinere, der brugte engelske damenavne som pseudonym. Amalia elskede den nederdel, der heldigvis i begyndelsen var meget lang til hende, så hun også kunne bruge den, når hun blev større. Det var ikke tilfældet med Lina, for hun var kun fem år, da hun fik sin nederdel med sorte og røde tern.

"I nogle år havde jeg ingen kilt i mit skab," indrømmede Amalia med dæmpet stemme, som om det fraværende klædningsstykke måtte ses som et pinligt nederlag.

"RET DIG OP."

Råbet fra et værelse længere inde i lejligheden blev fulgt af et klap. Det var teknikeren, der slog sig på låret og slukkede lyset. Amalia skubbede mikrofonen til side og rejste sig fra stolen. Denne gang skjulte hun ikke sin vrede.

"Mor, hold nu op," sagde hun lavmælt, en blanding af ordre og bøn.

"DET ER NOGET VRØVL, DU SIGER," råbte den gamle kvinde.

Amalias anden skotskternede nederdel kom ind i hendes liv, da hun var 34 år. Den sad stramt om maven, faldt løst ned til knæene og var i orange og grønne tern. Hun brugte den sammen med silkebluser. Og på sit arbejde havde hun en gang imellem en figur-syet jakke på til den.

Den var behagelig og meget nydelig, fortalte hun, mens hun kiggede ind i kameraet med et trist ansigtsudtryk, som forventede hun, at hun ikke ville blive forstået.

Under møderne på sit arbejde lod Amalia hænderne glide ned over læggene på sin anden skotskternede nederdel, og når de nåede ned til kanten, legede de med kiltens frynser, som faldt hen over knæene som pandehår. Hun tegnede kruseduller på blokkene, der var lagt frem til generalforsamlingerne.

Teknikerne lod kameraet stå og selv optage og projektørerne lyse i retning mod Amalia, mens de fandt deres mobiler frem, bød hinanden på tyggegummi og gned sig på halsen, alt sammen uhøflige tegn på hastværk og kedsomhed.

Den tredje nederdel, som hun brugte i den periode, skulle fremvises på skærmen. Det sagde en af teknikerne i sidste øjeblik. Der var ikke nogen med til at interviewe hende. Amalia skulle lade som om, hun hele tiden snakkede med studieværtten, der formodedes at sidde i lænestolen over for hende.

"Nu bruger jeg den lang. Den når ned til ankerne. Den mosgrønne og blå kilt."

Men de sidste ord blev ikke optaget. Nede fra gaden lød der et brag, og det var nødvendigt at afbryde optagelsen.

"Jeg ventede på, at det skulle ske," bemærkede Amalia, mens hun tørrede panden med et papirlommetørklæde, som hun havde gemt mellem to puder.

Teknikerne sprang hen til vinduerne tiltrukket af stemmerne, der blev højere og højere og mere og mere vrede. Det var forudsigeligt. Efter en hård opbremsning og et sammenstød af karosserier, var det, hvad man kunne forvente. Råb, trusler og i de mest farverige tilfælde et skud i luften eller i brystet på modparten. En af teknikerne kæmpede med gardinet, der havde svøbt sig om ham som en kokon, stak hovedet ind i den halvmørke stue og gav Amalia tegn til, at hun skulle hente 'den der ting'.

Amalia tørrede støv af sine sko med lommetørklædet, der nu var plættet af makeup.

"JEG VIL HAVE KAFFE."

Nede fra gaden lød der dyttende horn. En af teknikerne tændte en cigaret. Amalia åbnede vandhanen og lukkede den igen. Efter fem år med vandrationering drejede hun stadig på hanen hver gang, hun kom hen til køkkenvasken. Det var en af de vaner, som hun holdt fast ved mod al sund fornuft. Et paradoks. Denne nytte-løse handling gav imidlertid stadig mening. Det var det samme som at lægge dug på bordet, hvor der ikke længere var ret meget mad, at takke ekspedienten hen over disken, som varerne var forsvundet fra, at sige De til tiggeren, der bad om 'en smule mad, frue, hvad som helst'.

Inden Amalia trådte ud i køkkenet, gik hun ind på sin mors værelse og mindede hende om, hvad der skete, hvis hun nævnte ordet 'kaffe', når der var fremmede til stede.

"Så bliver jeg nødt til at byde dem på kaffe," sagde hun, mens hun støttede armene på kørestolen og holdt sit ansigt helt hen til sin mors ansigt. "Er det, hvad du ønsker? Der er mindre end en halv dåse tilbage. Og nu ved de, at vi har kaffe i huset ..."

"HVEM HAR SMINKET DIG. DU LIGNER EN LUDER."

Amalia sikrede sig, at teknikerne stadig havde travlt med at kigge ud ad vinduet, og lukkede forsigtigt køkkendøren.

Den tredje kilt lå mellem hendes mors ting. Amalia fandt den, da hun åbnede de to kufferter, der indeholdt alle hendes mors ejendele i denne verden. Indholdet var en absurd blanding, nogle sølle rester, som hendes mors familie ikke havde stjålet: fotoalbummer, et par falmede slåbrokker, noget slidt undertøj. Hun smed næsten det hele direkte i skraldespanden. Og til sidst, da hun havde fået kvalme af den sødlige og fugtige lugt, stødte hun på en pakke med sort silkepapir rundt om. Det var nederdelen. Amalia bredte den ud og gik hen til vinduet, hvor hun holdt den op mod lyset for at finde huller, parat til også at smide den i skraldespanden. Men nej. Nederdelen var intakt. Læggene lå pænt. Stoffet var varmt og duftede som en udfoldet blomst. Hendes mor havde ingen anelse om, hvordan nederdelen var havnet lige dør. 'Den er skrækkelig, synes du ikke?' havde hun tilføjet,

mens hun rakte sin kop frem, for at Amalia skulle fylde den for hundrede og syttende gang den dag.

’Konflikten’, som teknikerne omtalte episoden nede på gaden, havde åbenbart kun ført til lidt skubben og en flænget skjorte, for nu befriede de sig for de støvede gardiner ved at trække dem hen over hovedet, som når man tager et skør af, og vendte tilbage til arbejdet i godt humør.

”Læg nederdelen dér, ved siden af dig,” beordrede den ene hende.

”Det er klædningsstykker, der aldrig går af mode, og de kan gå i arv fra generation til generation,” fortalte Amalia i et tonefald, der lød, som om hun her ved afslutningen af optagelsen fortrød at have sagt det sidste. Hun forsøgte hurtigt at komme med en sætning mere, men teknikeren foran hende gestikulerede med armene, som vinkede han et lille fly uden instrumenter til landing. ’Interviewet’ var slut.

”ÅH NEJ, JEG HAR SPILDT.”

”Undskyld, men jeg vil gerne tilføje noget ...
komme med en kommentar ...”

”Vi er sent på den,” afbrød teknikeren, der trådte forsigtigt hen over virvaret af kabler. ”Vi skal til indvielsen af gulvtæppet i Forsvarsministeriet. Vi skulle allerede have været der nu.”

Da Amalia havde fulgt teknikerne ud, vendte hun tilbage til den stol, hun havde siddet i kort forinden. Det var længe siden, at hun havde siddet i den. For der kom ikke længere gæster, og der kom slet ikke fremmede med kataloger for at fortælle om de nye mødevarer. Stuen var et spøgelsesagtigt område. Med et

glimt af energi, som drejede det sig om en munter studine, der talte tidens sprog, betragtede hun nederdelen, der lå udbredt ved siden af hende. Hun trak nederdelen hen til sig og lagde den i skødet. Der var noget menneskeligt over det tunge stof, noget slapt, som et sovende barn. Et udmattet, men varmt og slapt barn. Nede fra gaden lød der latter og nogle uforståelige ord råbt på fattigdommens fremmede og grove sprog.

Amalia rejste sig op og gik langsomt fremad, stadig med den skotskternede nederdel i favnen, som drevet frem af en indre tango.

La falda escocesa

Milagros Socorro

– He tenido varias faldas escocesas a lo largo de mi vida...

– TIENES ESE PELO HORRIBLE.

– Disculpen, por favor...

Amalia cerró los ojos y suspiró. Se levantó de la butaca, dio un rodeo a los camarógrafos y salió del salón donde tenía lugar la grabación. Los técnicos apagaron las luces y uno de ellos se apartó para atender una llamada telefónica. Los pasos de Amalia se internaron por un corredor largo y luego se empezó a oír su voz en susurros. Esos bisbiseos autoritarios impulsados por el hartazgo y la vergüenza.

Era un apartamento oscuro. Había lámparas por todos lados y aún así los muebles y los múltiples adornos parecían flotar en las tinieblas. En contraste, la calle que se entreveía por los resquicios de las cortinas era luminosa. Era como contemplar la vida desde una sala velatoria.

Amalia regresó con una sonrisa forzada. Preguntó si alguien quería algo... un poco de agua... pero estaban apurados.

– He tenido varias faldas escocesas a lo largo de mi vida – dijo Amalia mirando la cámara y son-

riendo con la barbilla levantada como esos barcos que avanzan a trompicones en medio del oleaje.

La primera falda escocesa de Amalia fue un regalo de su tía Renata. La compra incluyó una segunda falda, también de lana a cuadros, para Lina, la hermana menor de Amalia. No eran iguales. La de Amalia, según la tía, era del clan de los McDonalds, mientras el estampado de Lina correspondía al de los McFlanagan. «Son enemigos a muerte. Pero en Venezuela nadie sabe de estas cosas, así que no habrá problema con anden juntas con esos estampados antagonistas», dictaminó la tía, quien observaba el mundo con ojillos rencorosos y referencias sacadas de novelas escritas por argentinos con seudónimos de damas inglesas. Amalia adoró aquella falda que, por suerte, le quedaba muy larga al principio, con lo que al crecer pudo seguirla usando. No así la de Lina, quien tenía cinco años cuando recibió la suya, a cuadros negros y rojos.

— Por unos años no tuve un kilt en mi armario — confesó Amalia con voz atenuada, como si la ausencia de la prenda tuviera que ver con un fracaso inconfesable.

— PONTE DERECHA.

El grito proveniente de una habitación en el interior del apartamento fue seguido de una palmada: el técnico se golpeó el muslo y apagó la luz. Amalia se arrancó el micrófono mientras se levantaba de la silla. En esta ocasión no disimuló la ira.

— Mamá, por favor — se la oyó mascullar en una mezcla de orden y súplica.

— SOLO DICES TONTERÍAS -graznó la anciana.

La siguiente falda escocesa de Amalia llegó a su vida cuando ella tenía 34 años. Le quedaba tensa en el vientre y luego se abría, naranja y verde, hacia las rodillas. La usaba con blusas de seda. Y a veces, cuando se trataba de una ocasión de trabajo, le añadía una chaqueta entallada.

— Era cómoda y bonita — especificó mirando a la cámara con el gesto desolado de quien no espera ser comprendido.

En las reuniones de trabajo, Amalia se pasaba las manos por los tablones de su segunda falda escoceña y al llegar al borde jugueteaba con los hilos sobrantes del tartán, que caían sobre sus rodillas como un flequillo. Tomaba falsas notas en las libretas dispuestas para las asambleas de socios.

Los técnicos dejaban la cámara grabando y los focos alumbrando en dirección a Amalia y sacaban sus celulares, se ofrecían tiras de chicle y se tocaban el cuello en descarado signo de premura y aburrimiento.

La tercera falda, la que usaba por esa época, debía aparecer en pantalla. Uno de los técnicos se lo dijo en el último momento. Nadie había venido a entrevisarla. Amalia debía fingir todo el tiempo que hablaba con la presentadora, supuestamente instalada en la butaca de enfrente.

— Ahora la uso larga. Hasta los tobillos. El tartán verde limo y azul.

Pero las últimas palabras no quedaron graba-

das. En la calle estalló un escándalo y hubo que interrumpir la grabación.

— Se habían tardado — comentó Amalia mientras se secaba la frente con un pañuelito de papel que había ocultado entre dos cojines.

Los técnicos saltaron hacia las ventanas atraídos por las voces cada vez más elevadas y violentas. Era lo predecible. Después de un frenazo y un entrechocar de carrocerías, era lo que correspondía. Gritos, amenazas y, en los casos más jugosos, un tiro al aire o al pecho del contrario. Uno de los técnicos luchó con la cortina que lo había envuelto como un capullo, estiró el cuello hacia la sala en penumbras y le indicó a Amalia que buscara “la vaina”.

Amalia se pasó el pañuelo, ahora impregnado en base de maquillaje, por los zapatos.

— QUIERO CAFÉ.

La calle se llenó de cornetazos. Uno de los técnicos encendió un cigarrillo. Amalia abrió el grifo y lo cerró. Tras cinco años con racionamiento de agua, todavía giraba las manillas cada vez que se acercaba al lavaplatos. Era uno de los gestos que la mantenían del lado acá de la cordura. Una paradoja. La acción inútil era, sin embargo, la que aún conservaba sentido. Era lo mismo que poner manteles en la mesa de la que había desaparecido la mayoría de los alimentos; dar las gracias al vendedor echado sobre el mostrador del que habían huido las mercaderías; tratar de usted al mendigo que le pedía “un poquito de comida, mami, lo que sea”.

Antes de entrar a la cocina, Amalia se pasó por la habitación de su madre y le recordó lo que pasaba si mencionaba la palabra “café” ante extraños.

— Tendré que compartirlo — le dijo apoyándose en los brazos de la silla de ruedas y acercando su cara a la de su madre-. ¿Es eso lo que quieras? Queda menos de media lata. Y ahora ellos saben que aquí hay café...

— QUIÉN TE MAQUILLÓ. PARECES UN PICURE.

Amalia comprobó que los técnicos seguían pegados a la ventana y cerró la puerta de la cocina con suavidad.

La tercera falda escocesa estaba entre las cosas de su madre. Amalia la encontró cuando abrió las maletas – dos – que contenían todas las propiedades de su madre en este mundo. El contenido era un absurdo, apenas restos de lo que los familiares de su madre se habían inhibido de robar, álbumes de fotografías, batas desteñidas, ropa interior percidida. Casi todo fue directo a la basura. Y al final, cuando ya el olor a humedad y a pegotes de fruta le había producido náuseas, topó con un paquete envuelto en papel de seda negro. Ahí estaba la falda. Amalia la extendió y fue hacia una ventana para encontrar al trasluz los agujeros y rematar la tarea arrojando aquella especie de cobija al pote de los desperdicios. Pero no. La falda estaba intacta. El doblez de los tablones bien planchado. La tela cálida y fragante como una flor de mediodía. Su madre no tenía idea de cómo había llegado aquella falda allí. «Horrible, ¿no?», había agregado mientras extendía el pocillo para que Amalia lo llenara con el décimo quinto café del día.

El “contencioso”, como aludieron los técnicos al episodio de la calle, no debió pasar de un par de empujones y alguna camisa rasgada, porque se liberaron de las polvorrientas cortinas sacándoselas por la cabeza como quien se despoja de un faldellín, y volvieron al trabajo de buen humor.

— Ponga la falda ahí, al lado — le ordenó uno.

— Son prendas que nunca pasan de moda y, de hecho, pueden pasar de una a otra generación — dijo Amalia con el tono de quien está cerca de concluir una intervención y arrepentida de haber dicho esto último. Se atropelló un poco al intentar una siguiente frase, pero ya el técnico que tenía delante manoteaba en el aire como quien conduce a tierra un avioncito sin instrumentos. La “entrevista” había terminado.

— AY, AAAAY, ME DERRAMÉ.

— Disculpen, quisiera agregar algo... un comentario...

— Estamos retrasados — la interrumpió el técnico, que caminaba en puntillas sobre el nido de cables —. Tenemos que ir a cubrir la inauguración del alfombrado del Ministerio de la Defensa. Hace rato que debíamos estar ahí.

De vuelta a su apartamento, tras acompañar a los técnicos a la salida, Amalia regresó al asiento que había ocupado hasta hacía un rato. Hacía mucho que no se sentaba allí. Ya no venían visitas ni muchos menos extraños con catálogos a explicar alguna novedad. El salón era un ámbito espectral. Miró la falda, extendida al lado, con un destello de vitalidad, como si tuviera allí una alegre bachillera desgranando la jerga del momen-

to. Hizo deslizar la falda hasta ponérsela en el regazo. El pesado paño tenía algo humano, algo desmadejado, como un hijo dormido. Un hijo exánime, pero tibio y esponjoso. De la calle llegaron unas carcajadas y unas palabras ininteligibles con el acento extranjero y procaz de la miseria.

Amalia se levantó y caminó con lentitud. Seguía abrazada a la falda escocesa como impulsada por un tango secreto.

To digte fra 2017

Milagros Socorro

Oversættelse Kirsten A. Nielsen

I

Alle de unge drenge ligner døde.
De går forbi mig på gaden.
De smiler på fotografierne,
hvorfors skulle vi ikke være tillidsfulde, synes de at sige.

Jeg kigger den anden vej, men det er for sent
Dér ser jeg allerede billedet, hvor de ligger i deres eget
blod
Som i en varm og oprørt hængeskøje.
Alle de unge drenge er et varsel om en død dreng
på en gade.

Jeg skæver til dem og ryster,
Jeg forsøger en bøn, men kan ikke få den frem.
De går med lange skridt, de griner højt,
Men jeg ved, at de under armen bærer blegheden,
dødens overraskende brød.

Jeg har levet i de døde drenges æra,
Jeg har slikket deres udtørrede spyt og deres papirstyn-
de tindinger.

De passerer forbi mig på gaden.
Goddag, frue, siger de fra tid til anden.
Jeg drejer hovedet væk

Jeg river mine neglerødder af for at lave blomsterkranse
Til at lægge for foden af deres mahognivugger.

II

I mit bryst bor en lille engel
Med bleg hud og foldede hænder.
Hans pande hamrer mod kistens låg, når jeg sætter
farten op
Det lyder som en dyster merengue eller larmen fra en
meget fjern mine.

Den lille engel hviler i en sky af gaze
Han har kugler af vat i næsen.
Han vrider sig med mellemrum i smerte
I hans arskæmmede bryst er der rustne knive.

Den lille engel sover sin gammelmanndssøvn
Med udtørrede kinder og blege læber.

Åh, lille engel, hvisker jeg fra tid til anden.
Åh, nynner jeg.
Jeg vil give ham en flaske med stilhed, det har jeg sat
mig for.

Om natten rasler hans stivede dåbskjole
som blade, der fejes sammen uden for et vindue.

Giv mig dine blå årers kolde saft at drikke
Ogsov
Sov.

Dos poemas de 2017

Milagros Socorro

I

Todos los muchachos se me parecen a los muertos.
Pasan a mi lado en las aceras.

Sonríen en las fotografías
por qué no estaríamos confiados, parecen decir.

Desvío la mirada, pero es tarde
ahí está la imagen donde aparecen tendidos en su sangre
como una hamaca tibia y procelosa.
Todos los muchachos anuncian un muchacho muerto
en una acera.

Los miro de rojo y tiemblo
ensayo una oración que no alcanzo a pronunciar.
Caminan a zancadas, sueltan la risa
pero sé que traen bajo el brazo la palidez, el pan asom-
brado de la muerte.

He vivido en la era de los muchachos muertos
he lamido su saliva seca y sus sienes de papel.
Me rebasan en la calle.
Buenos días, señora, me dicen a veces.

Vuelvo el rostro
me arranco las cutículas para hacer coronas de flores
que dejar al pie de sus cunas de caoba.

II

En el esternón albergo un angelito.
Su piel tan pálida, sus manos juntas.
Si apuro el paso su frente choca contra la caja
y percute como un merengue sombrío o el ajetreo en
una mina remota.

El angelito reposa en una nube de gasa
tiene algodones en la nariz.
A veces se retuerce de dolor
hay, en su panza cruzada por un costurón, cuchillos
oxidados.

El angelito duerme su sueño de viejo
con mejillas resecas y labios blancos.

Ay, angelito, susurro a veces.
Ay, canturreo.
Le daré un biberón de silencio, me he propuesto.

En las noches cruce su faldellín
como hojas que alguien barre al otro lado de la ventana.

Dame de beber el zumo helado de tus venas azules
y duerme.
Duerme.

Jag kommer från ett censurerat samhälle!

Ashraf Bagheri

Oversættelse Fakhroddin Fani

Det har gått nu drygt två år sedan jag blev bosatt i Sverige. Bosättning i ett land vilket har ständigt varit stolt över sitt försvar av yttrande frihet och jämlighet.

Jag har fått chansen och möjligheten här att skriva och tala ut vad jag än önskar utan att oroa mig om att bli censurerad. Men trots detta, varje gång skulle jag säga eller skriva någonting har jag känt ett visst hinder inombords. Utifrån en gammal vana har jag än idag inte lyckats glömma att inte allt kan sägas, inte allt kan skrivas och inte allt kan tänkas på. Jag har alltså så småningom insett det att leva med censurens villkor har blivit min andra och oskiljaktiga vana.

Hittills har jag inte sett en författare eller konstnär i Iran som medger att hen inte tänkte på censur när hen skulle skapa ett konstnärlig eller litterärt verk, utan de som helt och hållet vägrade publicera sitt verk mot bakgrund av lagarna i Islamiska republiken och på detta sätt deklarerade sin protest mot regeringssystemet, konstnärer som nu lever isolerat och inga spår av deras arbete publiceras i Iran.

Det är klart att det som nämns här som censorskap och förtryck inte tillhör bara ett visst land

eller en viss politisk och historisk epok. Den har snarast en lång historia i världen.

I Iran har det existerat undertryckande och censorskap under dess hela historia, men det är uppenbart att iranska folken upplever en av de hårdaste perioderna av censur och förtryck idag mer än någonsin.

Enligt ett nyhetsmeddelande på Radio Farda den 22 juni har ett antal iranska författare, konstnärer, akademiker, civilsamhällets aktivister och journalister utfärdat ett uttalande som berör frågan om det fortsatta förtrycket av yttrande friheten i Iran. Uttalandet slår larm om att; fortsättningen på förtrycket av kritiska röster med påhittade anledningar vilka rubriceras som ”agerande mot nationell säkerhet” kommer att leda till samhällets kollaps.

I detta sammanhang sägs det att det iranska parlamentet har satt filtrering av Instagram och andra virtuella nätverk på sin agenda. Virtuella nätverk är mest seriösa och betydelsefulla fria sociala medier för ett folk som i dessa medier ha hittat ett nytt utrymme för att uttrycka sina krav och förväntningar och göra sin röst hörd.

Många av informationerna, rapporterna och nyheterna som publiceras utanför landet om Iran har haft sin källa och referens i de virtuella nätverken. Och för ett represivt system, som Islamiska republiken, bästa sättet att förhindra nyheter från hemlandet läcka utomlands är att omöjliggöra användandet av virtuella nätverk.

Allt som kan undergräva eller hota regimens makt utgör ett område för tillämpning av censur i

Iran. Den iranska regimen, som till synes styrs under namnet Islamiska Republik men i själva verket är ett religiöst tyranni, kontrollerar allt som försvagar eller hotar dess styre, genom bl.a. tillämning av censur. Granskning och censorskap av all sorts medier, dagstidningar, böcker, internet, kulturella och konstnärliga aktiviteter och evenemang, till och med medborgarnas val av klädsel eller frisyr och make-up i samhället får i detta sammanhang en definition och rubricering i lagens mening.

De som tror på *hijab* har en skyldighet från regeringen (eller andra makthavande organ) att varna de som inte uppmärksammar *hijab* och vägleda dem till den islamiska slöjan.

Om man bekänner sig till ateism, uppmanas andra enligt sharialagen att bryta sin vänskaps- och humana relation med honom. Dessa religiösa uppmaningar leder till censur och borttagande av röster från en stor del av samhället och tvingar dessa människor att dölja sin sekulära trosuppfattning, medan de som tror på regimens sharialagar uppmuntras av makthavarna och har deras stöd. Det hela innebär att samhällsmedborgarna delas i två oförenliga grupper som då och då står i strid med varandra vilka leder till bittra erfarenheter med tragiska följer så som kriminella handlingar och mord.

Enligt islamisk lag som råder i Iran, är de som inte tror på islams religion i enligt med den iranska regimens definitionen vilsna eller okunniga. I så fall är det samhällets skyldighet att vägleda dem till den rätta vägen och varna dem för val av fel väg.

Alla sökande som ska studera vid universitet, och alla arbetsökande inom offentlig sektor måste underteckna ett frågeformulär i samband med sin ansökan. I första stycket på formuläret står det, ”Jag tror på Velayat-e-Faghīh och har ett praktiskt engagemang”.¹

Den sökanden som inte underteckna denna bekännelseformuläret antas inte på universitet eller kan inte få den tjänst som denne har sökt.

Alla vi som har fått studera på universitet under islamiska regimen har undertecknat denna formuläret annars kunde vi inte komma in på universitet. Därför kan varje individuell eller social handling som visar att en person inte har något praktiskt engagemang för den största religiösa makten i landet, kunna möta censur eller förflyttning.

Censorskapen inkluderar medlemmar av Bahai, en religiös minoritet så kallade Bahaierna, vilken är berövade alla sina medborgerliga rättigheter i Iran. Om en av de sökande för universitetstillträde eller anställning inom offentlig sektor introducerar sig själv som en Bahai, kommer han/hon att förnekas gå på universitetet eller få tjänsten som denne ha sökt. Och även om en Bahai lyckas på något sätt hålla sin trosuppfattning hemlig, kommer han/hon att bli avskedad om den hemligheten avslöjas.

Det är under sådana omständigheter som ramen för sensorskapen, vilken regeringen har ålagt samhället, ökar. Olika institutioner, organisationer och

---

Velayat-e-Faghīh enligt Wikipedia: ”Velayat-e Faqih är en tolvshiitisk doktrin om de islamiska rättslärdas styre under den tolfte imamens stora fördoldhet”.

ministerier i Iran strävar parallellt att nå detta mål och försöker behålla den ideologiska dominansen i samhället genom olika kanaler. Strategiska mittpunkter så som *ministeriet för utbildning, den statliga riks radio och TV, ministeriet för kultur och islamisk vägledning* samt flera andra kraftfulla religiösa och politiska organisationer och institutioner strävar allvarligt efter att nå detta mål, och väldigt stora investeringar görs på detta område.

Det stora antalet av fängslade regimkritiker, oliktänkande och politisk aktivister, flera miljoner iranier som bor utomlands i exil bör betraktas bara som några få tecken på hur svårt det kan vara för det iranska folket att uthärda så svåra och bedrägliga förhållanden.

Trots allt detta kan man säga att den bild som man kan få av gängse folk på gator och torg i Iran kan tolkas helt annorlunda. Samtidigt med genomförandet av dessa ihållande och hisnande förbud ser du människor i Iran som har kunnat hitta olika vägar att fly från dessa eländiga förhållanden.

Om kampen mot censur och förtryck utförs uttryckligen, kommer det att leda till direkt straffbeläggning med. Jag kommer att hänvisa till en del fall som visar huruvida det iranska folket försöker, genom indirekt eller symboliskt beteende, hittar sätt att känna frihet och trots allt nå vad de vill.

Censorskap i Iran, som nämntes tidigare, har en lång historia. Man kan tänka sig att de olika mekanismerna som har orsakat existensen av censur genom historiens lopp, så som politiska och religiösa makter

men även moralism och konservatism, ha präglat folkets kultur och traditioner.

Dessa mekanismer ha påverkat litterära och konstnärliga skapare i olika epoker. Men de ha lärt sig att uttrycka sina tankar och känslor, och i många fall, även sin hårdaste kritik mot sin tids makthavare i genialiskt konstnärliga former. Men under Islamska regimens styre har censorskap förvandlats till ett systematiskt och strukturellt regelverk som används som redskap av *Ministeriet för kultur och vägledning*.

Det här ministeriet har, i enlighet med de rådande lagar, rätt att förhandsgranska alla skönlitterära och konstnärliga produkter innan de ens ha publicerats. Problemet för kreativa personer som vill publicera sitt verk under alla dessa år har varit att ingen ansvarig från ministeriets sida förklrar för dem utifrån vilka regler de granskas deras verk. Slutsatsen som kan rimligen dras är att det inte ens är meningen att någon ska förstå heller! Men man kan ändå förstå deras logik, nämligen; om reglerna skulle vara konkreta och förståeliga för dem som granskas av ministeriet, skulle dem bli ännu lättare för de att kringgå regelverket helt enkelt!

Orden som de har stulit!

Regelverket som Ministeriet för kultur och vägledning använder sig av för förhandsgranskning, eller rättare sagt censur är oerhört hårda.

På ministeriet jobbar personer, dvs censurhandläggare, vars uppdrag är att läsa och granska ett skrivet verk och se till om dess innehåll stämmer

överens med islamiska republikens spelregler eller inte. Censurhandläggaren beslutar ibland att ett skrivet verk inte får tillstånd för publikation. Detta pga att det skrivna verket har passerat de synlig och osynliga röda linjer, samt att dess innehåll allmänt sett strider mot censurregelverket. Men det kan också förekomma situationer då censurhandläggaren kommer överens med författaren om vilka ord, meningar, sidor eller kapitel i boken ska ändras eller tas bort innan boken får tillstånd för publicering.

I nuläget kan ett ord, en mening, en bild eller ett ämne som misstänks att ifrågasätta islamiska republikens existensberättigande omfattas av censurskap. Ministeriet för kultur och vägledning har en lista av förbjudna ord och bilder. Alltså ord och bilder som måste tas bort från exempelvis en bok innan den får publikationstillstånd.

Bilder som kan uppfattas som stötande; Så som bilder av fester där folk dricker alkohol, och dansar. Bilder som visar mäns- och kvinnors sexuella attraktioner. Bilder av personligheter som inte är godkända av regimen, oavsett vad de är kända för; exempelvis artister som Madonna, Michael Jackson, eller politiska motståndare.

Ord eller texter som kan ifrågasätta regimens ideologiska grunder så som; kiss, oskuld, namnet på könsorgan och liknande, orden som pojkvän och flickvän (särskild i barnlitteratur). Beskrivning av en kärleksakt. Beskrivning av en livshistoria tillhörande ett barn vars föräldrarars samvaro ligger utanför samhällsnormer. Presentation av icke-islamiska livsformer.

Parrelationer som inte stämmer överens med sharia-lagen. Texter som kan uppfattas som propaganda mot regimen. Texter som kan sprida ateism, materialism eller kan uppfattas som reklam för andra religioner och trosuppfattningar. Texter som ger en aggressiv bild av islam.

Bilder, karikatyrer, ord eller texter som ifrågasätter eller hånar islams helgon, regimens ledare eller högst uppsatta personligheter inom regimen.

Listan över och beskrivningen av de nämnda fallen anges uttryckligen i publiceringslagen, men det finns också oskrivna regler som ökar tillämpningsområdet för dessa lagar och gör det svårare att publicera böcker i Iran.

Dessa oskrivna regler skapar hinder och begränsningar för publicering av verk enligt politiska, religiösa och statliga krav. I skriftliga censurlagar finns det vaga begrepp som omdefinieras ytterligare av oskrivna regler och censorskap. ”Vilseledande av den allmänna opinionen” och ”Åtgärder mot nationell säkerhet” är uttryck som inte har en tydlig definition, och lagstiftarna i Islamiska republiken stigmatiserar godtyckligt vissa kulturella eller konstnärliga verk eller aktiviteter och förbjuder och lagför dem. Det finns sådan tvetydighet i många av Islamiska republikens så kallade förebyggande lagar.

I bland skiljer sig ministeriets förståelse av en bok i grunden från vad författaren har skrivit. Jag tar upp ett enkelt exempel. Jag skickade in en bok om fysisk hälsa till *Ministeriet för kultur och vägledning* för att få tillstånd att publicera den. Utformningen av

bokomslaget var en bild av en mans platta mage, som visade att han inte var överviktig och att han hade god fysisk hälsa. När jag ansökte om tillstånd för publicering av boken, sa de att boken skulle publiceras om omslagsbilden togs bort. Jag frågade om orsaken. De svarade att bilden på omslaget liknar en kvinnans mage och att den är förbjuden. En förklaring att boken hade översatts från ett annat språk och att bilden i huvudsak tillhör en mans buk accepterades inte, och en order utfärdades att ändra bilden på omslaget för att få tillstånd att publicera boken. Ni hittar ingen konkret och tydlig paragraf i detta avseende i den iranska publiceringslagen, men bokrecensenten insåg att omslagsbilden inte överensstämde med de islamiska lagarna för iransk publicering, och så småningom publicerades boken utan bilden i fråga.

Att leva i skuggan av tvetydighet

Migration, exil, flykt, fängelse och mord är Islamiska republikens svar på de många iranierna som inte tolerar censur och förtryck. Men hur flyr de som fortsätter att leva under dessa förhållanden från den oundvikliga självslig död som är resultatet av att leva i förtryck? Hur hittar de rätt sätt att undkomma denna situation? Det är inte bara ord, litteratur och konst som utmanas ständigt av sensorskap och betraktas som verktyg för uttryck för motstånd och protest i Iran. Bortsett från de personer som öppet arbetar för förändring och bekämpar förtryck och censur, vilka betalar ett högt pris för det, försöker andra, implicit men ständigt, att hitta

kryphål för att bryta sig loss från lagar, begränsningar och förbud eller kringgå dem.

Användningen av tvetydigheter och metaforer i allt som gäller livet och socialt beteende hjälper det iranska folket att hitta en väg ut ur denna eländiga situation och fortsätta att leva i en förborgad kamp med regeringen.

Jag kommer kort att nämna några av de implicita, symboliska eller indirekta sätt som människor väljer för att uttrycka motstånd eller för att undvika risk. Jag har valt mina exempel bland de som inte har varit politiskt aktiva, kvinnor som är verksamma inom kultur och konst och kvinnor som rör sig samhälle.

Metaforiskt beteende

Dagens Iran är ett land vars folk har offrat mycket för att uppnå frihet och säkerhet utan uppnå det än. Människor korsar dagligen gator och gränder uppkallade efter de som har dött för frihet och landets säkerhet.

Trots att fängelserna är fulla av de som har kämpat för frihet, och kyrkogårdarna är fulla av offren, letar stora grupper av människor efter nya sätt att förverkliga sin dröm om att leva i frihet utan blodsutgjutelse.

Om du går på gatorna i iranska städer, kommer du att se kvinnor och tjejer som bär vackra och samtidigt budskapsbärande sjalar. På deras sjalar eller halsdukar kan du se texter och mönster vilka är tryckta i vacker persisk kalligrafi. Ord som frihet eller tidnings-

rubriker mot förtryck och censur i form av kalligrafi eller ögonlockande figurer präglar dessa sjalar.

Iranska kvinnor är förpliktiga att bära långa och lösa klädesplagg, så kallade *Manto*, på allmänna platser. Men efter att ha gått fyrtio år sedan den islamiska revolutionen, har mantos funktion succesivt förändrats av kvinnorna. Nu bär vissa kvinnor manto som inte har knappar. Att ta bort knapparna från manto innebär att de försöker bestämma sitt klädval. På detta sätt visar de sina självvalda favoritkläder under den obligatoriska matnto. En titt på kvinnornas kläder under den islamiska regimen i Iran visar att de har kunnat vidta åtgärder för att uppnå ett av sina mål genom åren, det vill säga en enkel, naturlig och mänsklig önskning att själv välja sin klädsel som är ändå så svårt att uppnå i ett land som Iran.

Poängen är att den iranska regeringen kan fängsla frihetskämparna, men den kan inte fängsla massor av iranska kvinnor och flickor för deras kläder. Situationen blir annorlunda när motståndet visar sig explicit, för att då svaret från makten är rakt och hänsynslöst. Då ett antal kvinnor lade sina huvuddukar på en pinne och genom att vifta den i luften visade sin protest mot den obligatoriska *hijab* arresterades dem, för att senare döms ett antal av de och deras advokater till fängelsestraff, medan några av de har lämnat landet på grund av de faror de stod inför.

Även om dessa beteenden inte verkar särskilt effektiva, ser vi att under de fyrtio åren sedan den islamiska revolutionen, har den sociala bilden av Iran förändrats över tiden bl.a. tack vare dessa dolda verktyg,

och nu kan vi se kvinnor och flickor klädda i moderna och samtida kläder som är ute på offentliga miljöer. Ett omslag som inte på något sätt accepterades av Islamiska republiken Iran, men regimen känner tvungen att stå ut med det.

Då protesterna mot makthavarna i Iran, kan bemötas snabbt med våld och arresteringar använder sig demonstranterna ibland av förvrängda begrepp vilka dels ger mindre anledning till arrestering, dels uttrycker vanmakten och frustrerationen hos demonstranterna. Arbetarna, plågade av allvarlig ekonomisk svårighet, inflation och icke betalda löner, ropade slagordet; ”Länge leve Diktatorn / död åt arbetaren!”.

Metaforiskt skrivande

Att skapa ett konstnärligt – eller litterärt verk under dessa omständigheter kan vara ansträngande och hisnande, men som man kan se hittar det iranska folket nya sätt att övervinna censuren på vägen. En titt på vad som har publicerats under förtrycket av Islamiska republiken i Iran visar att trots många förbud och begränsningar publiceras fortfarande många och mycket bra böcker i Iran.

Enligt *Shahrnosh Parsipour*, en framstående iransk författare och översättare, finns för närvarande mer än 400 framgångsrika kvinnliga författare som är verksamma i Iran under sådana förhållanden, och det ges ändå ut minst femtio romaner med kvinnligt kännetecken årligen i Iran.

Shahrnosh Parsipour själv har genomgått år av censur och fängelse och konsekvenserna av bristen

på yttrandefrihet under de två politiska perioderna före och efter den islamiska revolutionen. Hon har tillbringat flera år i fängelse utan att betrakta sig som politisk aktiv eller anknuten till något politiskt parti eller politisk ideologi. Ett av hennes viktigaste verk är en bok med titeln ”Män utan kvinnor”, som skrevs före den islamiska revolutionen i Iran och publicerades efter revolutionen. Den här boken kom så småningom att avgöra författarens öde för kommande åren; Hon blev förbjuden att skriva, samt vilket i sin tur ledde till hennes emigration till USA.

Om anledningen till att förbjuda publiceringen av hennes bok, sa de till henne att boken är mot islam. Hon arresteras för att i sin bok pratar romanens kvinnor om oskuld. ”— *Jag sa till dem, försök att vara kvinna för att förstå problemet om vikten av oskuld i kvinnans liv och hur brinner kvinnans hela liv för att vara jungfru eller inte?*” säger Shahrnosh.

När förläggaren skickar boken till vägledningsministeriet för tillstånd för publicering, ber de Shahrnosh att ta bort några meningar och avsnitt, och hon accepterar det, men efter att boken publicerades och välkomnades av publiken, bemöts boken av utbredd protest från religiösa extremistgrupper.

En kritik som motståndarna riktade mot boken var att varför en av romanens kvinnor som är en prostituerad gör sin bön naken i badrummet.

Shahrnosh förklrar för dem att hon har skrivit boken i mysticismens tecken för att uppmuntra folk till religion, och att den prostituerade kvinnan, vilken samhället har vänt henne ryggen, nämner namnet

Hazrat Ali (en av shiamuslimska helgoner) på grund av att hon inte vet hur man ber. Ibland brist på rätt förståelse av boken hos censurhandläggarna gör att betrakta en bok som enligt författaren är en bok i religionens tecken betraktas som en bok mot religion. Det var under sådana förhållande som Shahnosh bestämmer sig att emigrera till USA.

Shahnoush säger att i ett land som Iran där det inte finns någon frihet har författaren inget annat val än att ta sin tillflykt till fantasi och rikta delar av sin berättelse på fantasifältet.

Hon förklrar: ”I min bok – *Tuba och nattens mening* – kunde jag inte tvinga Tuba, dvs berättelsens kvinna, att ha en andra make, eller att ha ett förhållande med en annan man för att göra sin man svartsjuk. Om jag gjorde det skulle den här boken aldrig publiceras. Jag skapade istället en andra karaktär vid namn Leila, som gjorde dessa saker i sin fantasi och kopplade den till boken, och eftersom hon var i fantasivärlden stannade hon kvar i fantasivärlden till slutet”. Det verkar som om en kvinna får ha en mardröm eller en dröm om svek i en nattlig dröm, men i den verkliga världen får hon inte tänka på det.

Även om censur inte är en rent feminin fråga, men eftersom dess konsekvenser för kvinnor i Iran har blivit mer utbredda, kommer jag att nämna i fortsättningen effekterna av censorskap på kvinnors liv i vissa områden:

Pegah Ahmadi är en iransk poet, översättare och litteraturkritiker som emigrerade till Tyskland 2009 på inbjudan av PEN International. Flera poesisamlingar,

forskning inom iransk kvinnopoesi och poesiöversättning är resultatet av hennes litterära aktivitet. En del av hennes dikter är översatta på engelska, tyska, franska och nederländska. Hennes dikter har en social och kritisk inställning. Hon presenterar sig inte som en politisk poet, även om hennes poesi har påverkats av politiska teman. Hon själv säger om detta: ”När poeten konfronterar elimineringsspakarna med sina ord, med kärlek, med sin själ och ande, när orden blir politiskt, oavsett vad du skriver, betraktas automatiskt som en socio-politisk fråga. Politiseringen av den litterära texten åläggs poaterna av systemen. Poaterna ser på händelserna med en social blick och avspeglar sin syn och intryck på händelser i en litterär text, men censur och övervakningssystemet vill monopolisera orden och dess innebörd.

På tal om hur poaterna överlever sådan situation säger hon så: ”Jag vet från vittnesbördet om de år som jag har skrivit i Iran, och några av mina bästa dikter har fått sitt varme av dess jord, att poaterna i det landet är hårt arbetande. Vi har upplevt många upp- och nedgångar genom åren, och poesi har alltid, trots allt, banat vägen.”

Utdrag ur en intervju med Sepideh Jadiri i tidningen Sharegan med titeln ”Språket exil, är den största exilen för författaren.”

Trots de hårda förhållandena med censuren och förtrycket i hemlandet har hon och många andra poeter haft mer kontinuerligt och omfattande aktiviteter. Hon

säger: ”Där du konfronteras direkt med smärtan, av vilken du får sådant intryck som leder dig till skrivan- det, och där allt i din livsmiljö är inflammerat, skapas mer motivation för dig att skriva. Och när du ta distans från den inflammation och smärtan, och din expone- ring med smärtan blir indirekt, då befinner du dig i en annan jord och ett annat klimat, i så fall skapas naturligtvis distansen i ditt skrivande också.

Aven frågan om granskning, censur, fast det är absolut inte önskvärt för någon författare, det är en av tryckspakarna som får dig att motstå censuren och insistera på att skriva. Du vill producera ditt arbete trots censur, göra din röst hörd, men min egen erfarenhet är så: att komma bort från dessa påfrestningar, att komma bort från dessa lidanden skapar ett visst avstånd mel- lan mig och mitt skrivande, mellan mig och mitt sätt att skriva. Men det ju är kanske annorlunda för andra författarkollegor.”

En del av en intervju med Radio Farda, ”Pegah Ahmadi och ett försök att gå bortom hemlandets gränser”.

Här är utdrag ur dikter som hon har publicerat under hård censur. Några fall som censurhandläggaren inte kommenterade, men det fanns hänvisningar till för- budna ord och betydelser. Kanske förstod inte bokens granskare den betydelse som poeten tänkt, och kanske räddade den poetiska skrivstilen dikterna från censur.

Var inte rädd längre!
Mina systrar tog sig till havet med dollar
Och mina bröder svepte sig in i växter och blev
ringar av rök i luften

Hämtad från boken "På den sista sol-noten"

I denna del av hennes dikt hänvisar hon till den osäkra och högriskatmosfären som har fått många kvinnor att emigrera från Iran och många män att bli narkotika-beroende.

...

Och natten som orsakade så mycket blod
Log med kniven som var bakom fönstret

*När natten och kniven bakom fönstret ha samlag, blir det
inte hanterbart för censurhandläggaren.*

...

Till vilket ände knyter du din dikt
Himlen är full av korsfästa tidningar

Hämtad från boken "Cadence"

Hänvisningen till att döda orden och censurera dem i tidningar i denna dikt har inte väckt censurhandläggarens känslighet.

Granaz Mousavi är en iransk poet och filmskapare bosatt i Australien som är mer känd på denna sida av gränsen med sin film ”Min Teheran till auktion”. men trots att hon har spelat i några filmer är hon känd som en poet i Iran. Hennes protest och kritiska begrepp är ibland befriade från censur i hennes dikter. Hennes film « Min Teheran till auktion », en gemensam produktion av Iran och Australien, är hämtad från hennes doktorsavhandling med titeln «Aesthetics of Poetic Cinema». Hennes diktsamling med titel ”Barfota till morgonen” mottogs mycket bra i Iran och vann priset ”Poetry Award of Today in Iran”.

Utdrag ur hennes kritiska dikter publicerade i Iran ges här.

Aven (om) jag bär på mig alla moln i världen
De kastar en mantel på mig igen
För att inte vara naken

....

Aven om de tar vinden till ditt fingeravtryck
De hittar inte spåret av din kyss

....

Körsbären (*winglasen*¹) flyr till brunnarna
Flickorna till huvuddukens små blommor

¹ Det persiska ordet betyder både körsbär och vinglas.

Om så kallade vägledningspatrullen får reda på att det pågår en fest i något hem, där förbrukas alkohol och gästerna dansar, rusar de dit och arresterar de inblan-

dade och lagför dem. All alkoholhaltade drick och vin hälls snabbt i brunnen för att inte konfiskeras som ett dokument om brottet, och flickorna bär hijab / huvudduk för att minska svårighetsgraden av det brott som ålagts dem. Dessa ord beskriver sådan situation.

....

De har stängt berget, men
Det finns ingen väg från min hud till toppen

Om en ung flicka och pojke går tillsammans i bergen, måste de vara intima med varandra. Regeringstjänstemän i bergen leder också mäniskor till rätt väg. Poeten är arg på denna metod och lovar sin älskare att även om berget är stängt kommer vi att hitta ett annat sätt att vara tillsammans.

....

Titta på min väska, vad är nyttan med det?
Det finns en dold suck i min ficka som ständigt hörs

Släpp mig, jag sover alls med en hallonbuske
och jag ger inte upp

Poeten har gömd en suck i fickan. Den iranska regeringen kan inte arrestera henne för den saken.
Poetens samlag med hallonbuske nämns inte heller i censursreglemente.

....

Det finns inget i min resväcka
Förutom håret som inte har syndat
Släpp mig!

Håren på iranska kvinnor och flickor är syndare som måste täckas. Poeten anser att hennes hår är oskyldigt och protesterar mot hijab.

Granaz Mousavi, "Barfota till morgonen" och "Tillståndslösa kvinnans sånger"

Roya Zarrin är en annan iransk poet som har studerat franska språk och litteratur. Hon har publicerat flera diktsamlingar i Iran och gjort översättningar inom barnlitteraturområdet. Hon är bosatt i Sverige. I sin diktsamling som heter "Jag vill svälja mina barn" har hon använd metaforer i sina dikter, och det verkar som om censurhandläggaren inte kände faran med hennes ord, varför de har utfärdat tillstånd för publicering av hennes bok. Hon syntes inte så ofta i kulturmiljöerna i Iran, men hon fick priser för sina dikter och anses vara en framgångsrik poet.

En Stor krabba
Den vandrar i de sju himlen
Den klipper er drömmar och eran ord
Och med ljudet av sin klocka jagar mig dit
vart som helst
Allt är oklart och fruktlös här
Ni vet inte detta
Och jag har skrivit detta för att ingenting ska
bli kvar osagt
....

För din mun närmare
Och häll din röst
i min mun
....
Spring ni nu, rusa till återvändsgränder
Och jag sitter här
För att skriva många böcker i min förnekelse

Roya Zarrin, "Jag vill svälja mina barn"

Fatemeh Ekhtesari var doktorand i barnmorska som utvisades från universitetet. Hon är en ung poet som fick berömmelse och popularitet bland unga poeter genom att arbeta inom postmodern poesi. Hennes poesi är rak och djärv. Hon har aldrig av rädsla för censur gömt sina ord bakom andra ord, och det priset hon har betaland för sin frimodighet varit stort. Hon blev tvången att fly från Iran för att hon blev anklagad för hädelse samt att ha haft utanför äktenskapliga relationer som strider mot sharialagen, och därmed dömdes hon till 11 års fängelse och piskning. Hennes sätt att hantera censurskap för att kunna fortsätta skriva var annorlunda. De flesta av hennes böcker har genomgått många granskningar. Fatemeh markerade platsen för orden som hon hade fått borttagningsordern med några punkter, och efter att boken publicerades fyllde hon in blankorna med en penna. På detta sätt kunde hon leverera sina dikter till sin publik med mindre censur och radering. De flesta ord som utelämnats från hennes dikter var ord som beskriver kvinnlighet och kroppsighet så som bröst, mens, sex, samlag och underkläder.

Slutligen vill jag nämna Irans största kvinnliga poet, *Forough Farrokhzad*, som skapade en oöverträffad förändring inom området för iranska kvinnors poesi och i sitt skrivande var helt kompromisslös. Även om det härskande samhället och politiken inte accepterade hänsynslöshet i hennes dikter, skrev hon om omfamningen och kyssen och den destruktiva effekten av religion på livet. Hon var inte rädd för någon reaktion på sitt engagemang för sina känslor och ord. En poet som i sin ungdom och medan hennes poesi blomstrade som bäst gick bort. Många år har gått sedan hennes död, men hennes namn lyser som en stjärna fortfarande på den iranska poesis himmel.

Förutom sin lysande karriär inom poesi har hon också en lysande dokumentärfilm som heter "Huset är svart". Hennes kärleksbrev, som har publicerats i två volymer, är ett annat unikt dokument för att erkänna hennes inflytande på den iranska kvinnors konst- och litteratur.

Hennes dikter skrevs innan den islamiska revolutionen, men de flesta av hennes poesi har tagits bort och censurerats efter revolutionen. Tyvärr kan de som bestämmer värdena för litteratur i Iran ibland inte förstå de enklaste poetiska betydelserna. Varhelst i Foroughs dikter förekommer något ord som finns på censursreglementes svartlista har censurmyndigheten raderat det ordet från hennes diktsamlingar. Men de förmå inte förstå en del av hennes djupa kritiska begrepp i hennes poesi.

من از یک جامعه سانسور شده می‌آیم!

از زندگی من در کشور سوئد، بیش از دو سال می‌گذرد؛ زندگی در سرزمینی که به دلیل دفاع از آزادی بیان و برابری، هماره به خود بالیده است.

من نیز در این سرزمین، بخت و امکان آن را یافته‌ام که بی‌هراس از سانسور آنچه را که می‌خواهم، بگوییم و بنویسم اما در این دو سال، هربار هنگام گفتن یا نوشتن، منع درون خویش احساس کرده‌ام. بنا به عادت مأولوف، هرگز نتوانسته‌ام فراموش کنم که هر چیزی را نمی‌توان گفت، هر چیزی را نمی‌توان نوشت و به هر چیزی نمی‌توان اندیشید. اندک اندک دریافته‌ام، زندگی در شرایط سانسور به عادت ثانوی و جدایی ناپذیر من بدل شده است.

تاکنون نویسنده، هنرمند یا پدیدآورنده‌ای را در ایران ندیده‌ام که اعتراف کند هنگام نوشتن یا فعالیت هنری و ادبی به سانسور نمی‌اندیشیده است، مگر آنان که به کلی از انتشار اثر در سایه قوانین جمهوری اسلامی انصراف داده، عطای آن را به لقایش بخشیده‌اند و به این طریق، اعتراض‌شان را نسبت به سیستم حاکم اعلام داشته‌اند؛ کسانی که اکنون در انزوا زندگی می‌کنند و اثری از آنها در ایران منتشر نمی‌شود.

روشن است که آنچه به نام سانسور و سرکوب از آن یاد می‌شود، تنها متعلق به یک سرزمین یا یک دوره سیاسی و تاریخی خاص نیست و در جهان، پیشینه‌ای دیرینه دارد.

در ایران نیز به درازای تاریخ سیاسی این سرزمین، سرکوب و سانسور وجود داشته است اما بدیهی است که امروز مردم ایران، یکی از سختترین دوران‌های سانسور و سرکوب را تجربه می‌کنند.

در شرایطی این مطلب نوشه می‌شود که مطابق انتشار خبری در رادیو فردا در بیست و دوم زوئن، شماری از نویسندهان، هنرمندان، دانشگاهیان، فعالان مدنی و روزنامه‌نگاران ایرانی در بیانیه‌ای با اشاره به تداوم سرکوب آزادی بیان در ایران هشدار داده‌اند که ادامه مسدود کردن راه هرگونه انتقاد و پرسشگری به بهانه اقدام علیه امنیت ملی به فروپاشی بزرگ اجتماعی خواهد انجامید.

در همین شرایط گفته می‌شود، مجلس ایران فیلترینگ اینستاگرام و دیگر شبکه‌های مجازی را در دستور کار خود قرار داده است؛ شبکه‌هایی که جدی‌ترین و مهم‌ترین پشتیبان‌های مردمی هستند که فضایی تازه برای انتشار خواسته‌ها و صدایشان یافته‌اند. بسیاری از اطلاعات و گزارش‌ها و اخباری که خارج از ایران درباره ایران انتشار می‌یابد، منبع و مرجعی در شبکه‌های مجازی داشته است و برای سیستم سرکوبگری چون جمهوری اسلامی، بهترین راه برای آن که اخبار داخل ایران به خارج کشور درز نکند، سلب امکان استفاده از شبکه‌های مجازی است.

هر آنچه می‌تواند قدرت حکومت را تضعیف یا تهدید کند، جایگاه سانسور را در ایران معین می‌کند. حکومت ایران که در ظاهر با عنوان جمهوری اسلامی اما در معنا به شیوه استبداد مذهبی اداره می‌شود، همه آنچه را که تضعیف یا تهدیدی برای حکومت به شمار می‌آید، کنترل و برای مهار آن از سانسور استفاده می‌کند. کنترل و سانسور تمامی رسانه‌های دیداری و خوانداری و شنیداری، اعم از

روزنامه‌ها، کتاب‌ها، اینترنت، فعالیت‌های فرهنگی و هنری و حتی شیوه پوشش و آرایش مردم در جامعه برای رسیدن حکومت به این منظور، تعریف قانونی پیدا می‌کند.

کسانی که به حجاب معتقد‌اند (اصطلاحی برای نوعی پوشش با تعریف خاص (از طرف دولت) یا سایر ارگان‌های صاحب قدرت) موظف هستند، به کسانی که به حجاب توجه نمی‌کنند هشدار دهنده و آنها را به سمت حجاب اسلامی راهنمایی کنند.

اگر کسی خود را خدا- ناباور شناسایی کند ، طبق قوانین شریعت، دیگران ترغیب می‌شوند که دوستی و رابطه انسانی خود را با او قطع کنند. این دستورهای مذهبی، منجر به سانسور و حذف صدایها از بخش بزرگی از جامعه می‌شود و این افراد را مجبور می‌کند عقاید سکولار خود را پنهان کنند، در حالی که کسانی که به قانون شریعت رژیم اعتقاد دارند مورد تشویق و حمایت قدرتمندان قرار می‌گیرند. همه اینها بدان معناست که شهروندان جامعه به دو گروه مخالف تقسیم می‌شوند که گاه به گاه با یکدیگر درگیر می‌شوند که منجر به تجربه‌های تلخی با عواقب ناگوار مانند اعمال جنایتکارانه و قتل می‌شود.

بنا به قوانین اسلامی حاکم بر ایران، کسانی که به دین اسلام با تعریفی که حکومت ایران برای آن قائل است، اعتقاد ندارند، منحرف یا ناآگاهند و جامعه وظیفه دارد آنها را به راه درست هدایت کند و از راه نادرست برحذر بدارد.

همه داوطلبان تحصیل در دانشگاه‌ها یا متقارضیان کار در سازمان‌ها و ادارات دولتی، پیش از ثبت نام در دانشگاه یا استخدام در یک

وزارتخارانه یا سازمان دولتی، باید برگه‌ای را امضا کنند که در اولین بند آن آمده است، من به ولایت فقیه اعتقاد و التزام عملی دارم. (در اینجا توضیحی در مورد تعريف ولایت فقیه بر اساس ویکی پدیا آمده است: "ولایت فقیه یک دکترین دوازده امامی شیعه در باره حکومت فقهها در غیبیت عظمای امام دوازدهم است"). کسی که این برگه را امضا نکند و بر داشتن چنین اعتقادی صحه نگذارد، از ورود به دانشگاه یا استخدام در آن سازمان باز می‌ماند.

همه ما که در دوران حکومت انقلاب اسلامی به دانشگاه راه یافته‌ایم، مقابل این پرسش در فرم پذیرش، علامت تایید زده‌ایم و سپس وارد دانشگاه شده‌ایم. بنابراین هرگونه کنش فردی یا اجتماعی که نشان دهد شخصی التزام عملی به بزرگ‌ترین قدرت مذهبی کشور ندارد، می‌تواند با سانسور یا سرکوب مواجه شود.

در کنار این موضوع، اشاره می‌کنم به اقلیتی مذهبی با عنوان بهاییت که از هرگونه حق شهر و ندی در ایران بی‌بهره است. اگر از میان مقاضیان ورود به دانشگاه یا استخدام در اماکن دولتی، کسی در مقابل عنوان مذهبی، خود را معتقد به بهاییت معرف کند، از ورود به دانشگاه یا سازمان مذکور بازداشت می‌شود و حتی در صورت مخفی نگاه داشتن باور خود، اگر مسؤولان دانشگاه یا سازمان دولتی متوجه این موضوع شوند، او را اخراج می‌کنند.

در چنین شرایطی است که بر دامنه سانسوری که حکومت بر جامعه تحمیل می‌کند، افزوده می‌شود. نهادهای سازمان‌ها و وزارتخارانه‌هایی در ایران به طور موازی این هدف را دنبال می‌کنند و از کانال‌های گوناگون می‌کوشند سیطره اعتقادی بر جامعه را حفظ

کنند. مراکزی مانند وزارت آموزش و پرورش، رادیو وتلویزیون، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و چندین سازمان و نهاد قدرتمند مذهبی و سیاسی دیگر به طور جد این مقصود را دنبال می‌کنند و در این زمینه سرمایه‌گذاری کلان صورت می‌گیرد.

تعداد زیاد منتقادان رژیم، مخالفان و فعالان سیاسی که در حبس هستند و میلیون‌ها ایرانی که در خارج از کشور در تبعید به سر می‌برند، تنها نشانه‌هایی از این است که تحمل چنین شرایط سخت و اسفناکی برای مردم ایران تا چه حد دشوار می‌تواند باشد.

به رغم این همه می‌توان گفت، تصویری که از تماشای مردم کوچه و بازار در ایران به دست می‌آید، تصویر متفاوتی است. همزمان با اجرای این ممنوعیت‌های پیگیر و نفسگیر، شما مردمی را در ایران مشاهده می‌کنید که توانسته‌اند راه‌هایی برای گریز از این شرایط اسفبار بیابند.

اگر مبارزه با سانسور و سکوب حاکم به طور صریح صورت گیرد، مجازات صریح در پی خواهد داشت. من به مواردی اشاره خواهم کرد که نشان می‌دهد، مردم ایران با رفتارهای غیرمستقیم یا نمادین، راه‌هایی برای لمس آزادی و آنچه می‌خواهند پیدا می‌کنند.

همان طور که اشاره شد، سانسور در ایران سابقه طولانی دارد. می‌توان تصور کرد، سازوکارهای مختلفی که باعث وجود سانسور در طول تاریخ شده‌اند، مانند قدرت‌های سیاسی و مذهبی و حتی اخلاق‌گرایی و محافظه‌کاری، فرهنگ و سنت‌های مردم را شکل داده‌اند.

این سازوکارها در دوره‌های مختلف بر خالقین ادبی و هنری تأثیر گذاشته‌اند، اما آنها یاد گرفته‌اند که افکار و احساسات خود را بیان کنند و در بسیاری موارد، حتی شدیدترین انتقاداتشان را از حاکمان زمان خود به اشکال مبتکرانه هنری نشان دهند.

اما تحت حاکمیت رژیم اسلامی، سانسور به مجموعه‌ای منظم و ساختاری از قوانین تبدیل شده است که توسط وزارت فرهنگ و ارشاد به عنوان ابزار مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مطابق با قوانین فعلی، این وزارتخانه حق دارد تمام آثار تولید شده داستانی و هنری را حتی قبل از انتشار مورد بررسی و بازبینی قرار دهد. مشکل افراد خلاقی که می‌خواهند آثار خود را منتشر کنند در تمام این سال‌ها این بوده است که هیچ مسئول وزارتخانه‌ای برای آنها توضیح نمی‌دهد که بر اساس چه قوانینی کار آنها را بررسی می‌کنند. نتیجه منطقی‌ای که می‌توان گرفت این است که اصلاً هدف این است که کسی هم آنها را درک نکند!

با این حال می‌توان منطق آنها را درک کرد، بدین معنا که اگر این قوانین برای کسانی که توسط این وزارتخانه بازنگری می‌شوند، مشخص و قابل درک باشد، دور زدن ساده این مقررات برای آنها آسان‌تر خواهد بود!

واژه‌هایی که آنها دزدیده‌اند!
آیین‌نامه‌هایی که وزارت فرهنگ و ارشاد برای بررسی، یا بهتر بگوییم سانسور یک اثر استفاده می‌کند، بسیار سختگیرانه است.

در این وزارتخانه افرادی کار می‌کنند، یعنی مأموران سانسور که وظیفه آنها این است که یک اثر مكتوب را بخوانند و بررسی کنند و بینند که محتوای آن با قوانین جمهوری اسلامی مطابقت دارد

یا نه.

مأمور سانسور گاهی تصمیم می‌گیرد که یک اثر کتبی مجوز چاپ دریافت نکند. به این دلیل که این اثر از خطوط قرمز مشهود و نامرئی عبور کرده است و محتوای آن به طور کلی با مقررات سانسور مغایرت دارد.

با این حال، ممکن است شرایطی نیز وجود داشته باشد که مأمور سانسور با نویسنده به توافق برسند که کلمات، جملات، صفحات یا فصل‌هایی از کتاب تغییر داده شود یا قبل از اینکه کتاب مجوز چاپ دریافت کند، حذف شود.

در حال حاضر یک کلمه، جمله، تصویر یا موضوعی که ظن آن برود، حقانیت وجودی جمهوری اسلامی را به پرسش گرفته است، شامل سانسور می‌شود. وزارت فرهنگ و ارشاد، لیستی از کلمات و تصاویر ممنوع در اختیار دارد. به عبارت دیگر، کلمات و تصاویری که باید قبل از دریافت مجوز چاپ از کتاب حذف شوند:

تصاویری که می‌توانند توهین آمیز تلقی شوند، مانند تصاویر مهمانی‌هایی که در آن مردم الكل می‌نوشند و می‌رقصد، تصاویری که جاذبه‌های جنسی مردان و زنان را نشان می‌دهد، تصاویر شخصیت‌هایی که مورد تأیید رژیم نیستند، فارغ از آنکه دلیل شهرتشان چه بوده است. به عنوان مثال، نام هنرمندانی مانند مادونا، مایکل جکسون و یا مخالفان سیاسی.

کلمات یا متنی که ممکن است ارکان ایدئولوژیک رژیم را زیر سوال ببرد مانند؛ بوسه، بکارت، نام دستگاه تناسلی و مانند آن، کلماتی مانند دوست‌پسر و دوست‌دختر (به ویژه در ادبیات کودکان)،

توصیف یک معاشره، شرح داستان زندگی متعلق به کودکی که زندگی مشترک والدین وی خارج از هنجارهای اجتماعی است، ارائه اشکال زندگی غیر اسلامی، روابط زوجین که با قوانین شرع مطابقت ندارند، متن‌هایی که می‌توان آنها را به عنوان تبلیغ علیه رژیم درک کرد، متن‌هایی که می‌توانند الحاد و مادی گرایی را گسترش دهند یا می‌توانند به عنوان تبلیغات برای سایر ادیان و عقاید تلقی شوند و متن‌هایی که تصویری خشن از اسلام ارائه می‌دهند و تصاویر، کاریکاتورها، کلمات یا متن‌هایی که قدیسین اسلام، رهبران رژیم یا شخصیت‌های بلندپایه رژیم را زیر سوال ببرد یا به سخره بگیرد.

لیست و شرح موارد ذکر شده به صراحت در قانون نشر ذکر شده است، اما قوانین نانوشته‌ای نیز وجود دارد که دامنه این موارد را افزایش می‌دهد و چاپ کتاب در ایران را دشوارتر می‌کند.

این قوانین نانوشته موانع و محدودیت‌هایی را برای چاپ آثار با توجه به الزامات سیاسی، مذهبی و دولتی ایجاد می‌کند. در قوانین مکتوب سانسور، مفاهیم مبهمی وجود دارد که با قوانین نانوشته و سانسور بازتعریف می‌شوند. «تشویش اذهان عمومی» و «اقدام علیه امنیت ملی» «اصطلاحاتی هستند که تعریف مشخصی ندارند و قانون گذاران جمهوری اسلامی بنا به سلیقه و انتخابشان به برخی فعالیت‌های فرهنگی یا هنری انگ می‌زنند و آنها را مورد منع و پیگرد قانونی قرار می‌دهند. چنین ابهامی در بسیاری از قوانین به اصطلاح پیشگیرانه جمهوری اسلامی وجود دارد.

گاهی اوقات درک وزارت‌خانه از یک کتاب با آنچه نویسنده نوشته، تفاوت اساسی دارد. من یک مثال ساده می‌زنم. من کتابی درباره سلامت جسمی را برای دریافت اجازه انتشار به وزارت فرهنگ و

ارشاد ارسال کردم.

طرح جلد کتاب، تصویری از شکم صاف یک مرد بود که نشان می‌داد او اضافه وزن ندارد و از سلامت جسمی خوبی برخوردار است. وقتی برای انتشار کتاب مجوز درخواست کردم، آنها گفتند که اگر تصویر جلد برداشته شود، کتاب چاپ می‌شود. علتش را پرسیدم. آنها پاسخ دادند که تصویر روی جلد، شبیه شکم یک زن و انتشار آن این منوع است.

توضیحی مبنی بر این که کتاب از زبان دیگری ترجمه شده و این تصویر عمدتاً متعلق به شکم مرد است، پذیرفته نشد و دستور تغییر تصویر روی جلد برای دریافت مجوز انتشار کتاب صادر شد.

در قانون نشر ایران، پاراگراف مشخص و روشی در این زمینه نخواهید یافت، اما ویراستار کتاب برای نظر بود که تصویر جلد با قوانین اسلامی انتشارات ایران مطابقت ندارد و در نهایت، کتاب بدون تصویر مورد نظر انتشار یافت.

زنگ در سایه ابهام

کوچ، تبعید، فرار، زندان و قتل، رهaward جمهوری اسلامی برای خیل ایرانیانی است که سانسور و سرکوب را بر نمی‌تابند اما کسانی که به زندگی در این شرایط ادامه می‌دهند، چگونه از مرگ ناگزیری می‌گریزند که حاصل زیستن در شرایط اختناق است و چگونه راههای در رو برای گریز از این موقعیت پیدا می‌کنند؟

تنها کلمه، ادبیات و هنر نیست که در ایران با چالشی به نام سانسور مواجه است و ابزار ابراز مخالفت و اعتراض بر شمرده می‌شود. صرف نظر از کسانی که به طور علنی برای ایجاد تغییر و مبارزه با

سرکوب و سانسور فعالیت می‌کنند و توان سخت آن را می‌پردازند، کسانی دیگر به نحوی غیرصریح اما مدام می‌کوشند روزنه‌های بیابند تا از قوانین و محدودیت‌ها و ممنوعیتها رهایی یابند یا آنها را دور بزنند.

استفاده از ابهامات و استعاره‌ها در هر آنچه مربوط به زندگی و رفتار اجتماعی است، به مردم ایران کمک می‌کند تا راهی برای خروج از این وضعیت اسفبار پیدا کنند و در یک مبارزه پنهانی با دولت به زندگی خود ادامه دهند.

من به طور مختصر به برخی شیوه‌های غیرصریح، نمادین یا غیرمستقیمی اشاره می‌کنم که مردم برای ابراز مخالفت یا پرهیز از مخاطره برمی‌گزینند. در بیان نمونه‌ها به زبانی در حوزه فرهنگ و هنر و اجتماعی نظر داشته‌ام و گزینه‌هایم را از میان کسانی برگزیده‌ام که فعال سیاسی نبوده‌اند.

رفتار استعاری

ایران امروز، سرزمینی است که مردمانش برای رسیدن به آزادی و امنیتی که هرگز به دست نیاورده‌اند، کشته‌های فراوان داده‌اند. مردم هر روز از کوچه‌ها و خیابان‌های عبور می‌کنند که به نام کشته‌شدگان آزادی و امنیت نامگذاری شده است.

اگرچه زندان‌ها پر از آزادیخواهان و گورستان‌ها پر از کشته‌شدگان است، اما گروه کثیری از مردم در جست و جوی راه‌های تازه‌ای

هستند تا بدون آن که خونی ریخته شود، به آرزوی دیرینه خود که زیستن در سایه آزادی است، دست یابند.

اگر گذرتان به کوچه‌ها و خیابان‌های کشور ایران بیفتاد، زنان و دخترانی را مشاهده خواهید کرد که شال‌های زیبا اما مفهومی به سر کرده‌اند. بر شال‌های آنها، نقش‌ها و طرح‌هایی را مشاهده می‌کنید که با خط زیبای فارسی (منظورم خوشنویسی است) واژه‌هایی روی آن چاپ شده است. واژه‌هایی همانند آزادی یا تیتر روزنامه‌ها علیه سرکوب و سانسور به نقش و نگار شال برخی دختران و زنان ایرانی بدل شده است.

زنان ایرانی موظف به پوشیدن لباسی بلند و گشاد به نام مانتو در مناظر عمومی هستند اما طی چهل سال که از انقلاب اسلامی گذشته است، این لباس‌ها تغییر محتوایی داده‌اند. حالا برخی زنان مانتوهایی به تن می‌کنند که دکمه ندارند. حذف دکمه از این لباس‌ها بدین معنی است که آنها می‌کوشند به این طریق، برای انتخاب پوشش خود تصمیم بگیرند. به این وسیله، آنها لباس دلخواهشان را که زیر این مانتو پوشیده‌اند، به عنوان لباس اصلی به نمایش می‌گذارند. نگاهی به پوشش زنان در دوران حکومت اسلامی ایران نشان می‌دهد که آنان در طول این سال‌ها توانسته‌اند گام‌هایی در جهت رسیدن به ساده‌ترین خواسته‌های انسانی شان بردارند؛ خواسته‌های طبیعی و ساده‌ای که رسیدن به آن در کشوری مانند ایران با چالش‌های سخت و فراوان همراه است.

حکومت ایران مبارزان و آزادیخواهان را به جرم مقابله با جمهوری اسلامی به زندان‌ها می‌اندازد، اما نمی‌تواند تعداد بسیار زنان و دختران ایران را به خاطر لباس‌هایشان دریند کند.

البته اگر مخالفت و اعتراض به صورت صریح و بی‌برده بیان شود، مجازات صریح در پی خواهد داشت، گواین که تعدادی از زنان و دختران، روسی خود را بر سر چوب کردند و در اعتراضی نمادین، مخالفت صریح خود را با حجاب اجباری به نمایش گذاشتند. آنها اکنون به همراه وکلایشان، در زندان‌ها به سر می‌برند یا به دلیل مخاطراتی که دچارش شده‌اند، از کشور خارج شده‌اند.

به رغم آن که این رفتارها چندان اثربنده جلوه نمی‌کند، در طول چهل سالی که از انقلاب اسلامی می‌گذرد، با همین ابزارهای پنهان، چهره اجتماعی ایران به مرور عوض شده و اکنون زنان و دختران را با پوشش‌های مدرن و امروزی می‌توان در خیابان‌ها مشاهده کرد؛ پوششی که به هیچ روی، مورد پذیرش حکومت اسلامی ایران نبوده، اما چاره‌ای جز پذیرش آن هم نداشته است.

از آنجا که می‌توان با خشونت و دستگیری به سرعت با اعتراضات عليه صاحبان قدرت در ایران مقابله کرد، تظاهرکنندگان گاهی اوقات از مفاهیم تحریف شده‌ای استفاده می‌کنند که از یک‌سو دلیل کمتری برای دستگیری دارد و تا حدی بیانگر ناتوانی و نامیدی معترضین است. کارگران که گرفتار مشکلات اقتصادی شدید، تورم و کمبود دستمزد بودند، فریاد می‌زدند؛ “زنده باد دیکتاتور / مرگ بر کارگر!”

نوشتار استعاری

آفریدن یک اثر هنری یا ادبی در این شرایط، جانفروسا و نفسگیر می‌تواند باشد اما همان گونه که مشاهده می‌شود، مردم ایران طی این مسیر، راهکارهایی تازه برای عبور از سانسور پیدا کردند. نگاهی به آنچه طی دوران سرکوب جمهوری اسلامی در ایران منتشر شده است، نشان می‌دهد که به رغم ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های فراوان، کماکان کتاب‌های فراوان و بسیار خوبی در ایران انتشار می‌یابد.

بنا به آنچه شهرنوش پارسی‌پور، نویسنده و مترجم برجسته ایرانی می‌گوید، در حال حاضر بیش از چهارصد نویسنده زن موفق با همین شرایط در ایران قلم می‌زنند و به عبارتی، سالی دست کم پنجاه رمان زنانه در ایران به انتشار می‌رسد.

شهرنوش پارسی‌پور، خود سال‌ها سانسور و زندان و تبعات نبود آزادی بیان را در دو دوره سیاسی قبل و بعد از انقلاب ایران تحمل کرده است. او در حالی به عنوان نویسنده، چندین سال زندان را تجربه کرده است که خود را سیاسی یا وابسته به هیچ مسلک سیاسی نمی‌داند. یکی از مهم‌ترین آثار او کتابی با عنوان زنان بدون مردان است که قبل از انقلاب اسلامی ایران نوشته و پس از انقلاب منتشر شده است؛ کتابی که سرنوشت نویسنده را رقم می‌زند، او را ممنوع‌القلم می‌کند و باعث مهاجرت او به آمریکا می‌شود.

در باره دلیل ممنوعیت انتشار این کتاب به او گفته می‌شود، این کتاب ضد اسلام است و او را دستگیری کنند زیرا در کتاب او، دخترهای قصه درباره بکارت حرف می‌زنند: "من به آنها گفتم، سعی کنید زن باشید تا بفهمید مساله بکارت چقدر در زندگی زنان مهم

است و چطور تمام زندگی یک زن می‌سوزد، برای آن که باکره هست یا نیست".

وقتی ناشر، این کتاب را برای دریافت مجوز به وزارت‌خانه ارشاد می‌فرستد، آنها به شهربنوش می‌گویند، باید برخی جملات و بخش‌ها را حذف کند و شهربنوش موافقت می‌کند اما پس از انتشار و استقبال قابل توجه مخاطبان از کتاب، گروه‌های تندر و مذهبی به انتشار کتاب اعتراض گسترده می‌کنند.

یکی از اشکالاتی که بر کتاب وارد می‌شود، آن است که چرا زنی روسپی در حمام، لخت نماز می‌خواند. شهربنوش توضیح می‌دهد که کتاب او عارفانه و درجهت تشویق مذهب نوشته شده وزن روسپی که از همه‌جا مانده و رانده است، در حمام نماز می‌خواند و اسم حضرت علی (یکی از بزرگان مذهب اسلام) را می‌آورد چون نماز خواندن بلد نیست. گاه کج فهمی متولیان سانسور سبب می‌شود کتابی که به زعم نویسنده، کتابی مذهبی است، کتابی ضد مذهبی معرفی شود. در چنین شرایطی و پس از زندانی و ممنوع القلم شدن در ایران، شهربنوش تصمیم می‌گیرد که به آمریکا مهاجرت کند.

شهربنوش می‌گوید، در جایی مثل ایران که آزادی نیست، نویسنده جز آن که به میدان‌های تخیل پناه ببرد و بخش‌هایی از داستانش را در میدان‌های تخیل هدایت کند، چاره دیگری ندارد. او توضیح می‌دهد: "من در کتابم با عنوان طوبا و معنای شب نمی‌توانستم طوبا (زن قصه) را ودار کنم که شوهر دوم بکند یا از حرث شوهرش با مردی دیگر روابطی ایجاد کند. اگر این کار را می‌کردم، این کتاب هیچ وقت به چاپ نمی‌رسید. من شخصیت

دومی ساختم به نام لیلا که در خیال، این کارها را می‌کرد و وصلش کردم به کتاب و چون در عامل تخیل بود، تا آخر هم در عامل تخیل باق ماند." به نظر می‌آید که یک زن می‌تواند کابوس یا روایای خیانت را در خواب ببیند اما در عامل واقع اجازه ندارد به آن بیندیشد.

اگرچه سانسور مسائلهای کاملاً زنانه نیست، اما به دلیل گستردگی شدن پیامدهای آن در زندگی زنان ایران، در ادامه به تأثیر سانسور بر زندگی زنان در برخی حوزه‌ها اشاره خواهم کرد:

پگاه احمدی

پگاه احمدی، شاعر، مترجم و منتقد ایرانی است که از سال ۲۰۰۹ و در پی دعوت انجمن جهانی قلم به آلمان مهاجرت کرده است. چندین مجموعه شعر، اثری پژوهشی در حوزه شعر زنان ایران و ترجمه شعر حاصل فعالیت‌های ادبی اوست و برخی شعرهای او به زبان‌های انگلیسی، آلمانی، فرانسه و هلندی انتشار یافته است. شعرهای او رویکردی اجتماعی، انتقادی دارند. او خود را شاعری سیاسی معرفی نمی‌کند، اگر چه شعرش از مضامین سیاسی تاثیر پذیرفته است. خودش در این باره می‌گوید، وقتی شاعر با کلمه، با عشق، با روح و جان خود در رویارویی با اهرم‌های حذف قرار می‌گیرد، وقتی کلمه سیاسی می‌شود، شما هرچه بنویسید، خود به خود امر اجتماعی سیاسی تلقی می‌شود. سیاسی شدن متن ادبی را سیستم‌ها به شاعران تحمیل می‌کنند. شاعران با نگاه اجتماعی به رویدادها صرفاً نگاه و تاثیر خود را از وقایع در متن ادبی بازتاب می‌دهند اما سانسور و سیستم نظارتی می‌خواهد کلام و جانمایه آن را در انحصار خود داشته باشد.

او درباره پایداری شاعر در چنین شرایطی می‌گوید: "به شهادت سال‌های که در ایران قلم زده‌ام، و تعدادی از بهترین شعرهایم به گرمی آن خاک آغشته است، می‌دانم که شاعران آن دیار جان سخت اند. ما فراز و نشیب‌های فراوانی را در این سال‌ها تجربه کرده‌ایم و شعر همیشه و به رغم همه چیز، راه را شکافته و باز کرده است."

برگرفته از مصاحبه با سپیده جدیری در نشریه شهرگان با عنوان غربت زبانی، برای اهل قلم بزرگ‌ترین غربت است.

او که همانند بسیاری دیگر از شاعران، به رغم شرایط سخت سانسور و سرکوب در وطن فعالیت پیگیر و فراگیرتری داشته‌اند می‌گوید: "جایی که شما با درد، با مسائلی که منجر به نوشتن می‌شود و تاثراتی را در شما بیدار می‌کند، مواجهه مستقیم دارید یعنی درد را مستقیم لمس می‌کنید و همه چیز در فضای زیستی شما ملتهب است، اتفاقاً من فکر می‌کنم انگیزه‌های خیلی بیشتری در شما تولید می‌کند به صورت کاملاً ناخودآگاه برای نوشتن و وقتی شما از آن التهاب، از آن درد فاصله می‌گیرید، و مواجهه شما با درد مواجهه غیرمستقیم می‌شود، به واسطه می‌شود، شما در یک خاک دیگر و اقلیم دیگر هستید، طبیعتاً آن فاصله در نوشتن شما هم ایجاد می‌شود.

حق ممیزی، مساله سانسور، با این که صدرصد مطلوب هیچ اهل قلمی نیست، یکی از اهرم‌های فشار است که شما را به مقاومت و اصرار و پافشاری بر نوشتن واعی دارد. شما می‌خواهید که در مقابله و مواجهه با سانسور کارتان را تولید کنید، صدای خودتان را به گوش‌ها

برسانید اما تجربه شخصی من این بوده، البته شاید برای دوستان دیگر به شکل دیگری بوده باشد اما فاصله گرفتن از آن فشارها فاصله گرفتن از آن رنج‌ها یک مقداری بین من و نوشتنم یا بین من و نوع نوشتنم خلاء و فاصله ایجاد می‌کند.

بخشی از مصاحبه با رادیو فردا، پگاه احمدی و تلاشی برای فراتر رفتن از مرزهای کشور وطن.

از شعرهایی که او در شرایط سخت سانسور منتشر کرده است، بردۀ‌هایی را اینجا می‌آورم؛ مواردی که برس ارشاد بر آنها خردۀای نگرفته اما اشاراتی به کلمات و معانی ممنوعه در آن وجود داشته است. شاید برس کتاب، معنای مورد نظر شاعر را درک نکرده است و شاید شیوه نوشتار شاعرانه، شعرها را از گزند سانسور در امان داشته است.

دیگر نترس!
خواهرانم با دالر به دریا زندن
و برادرانم در گیاه پیچیدند و حلقه حلقه به هوا رفتند

برگرفته از کتاب روی سل پایانی

او در این بخش از شعر خویش به فضای نامن و پرخطری اشاره می‌کند که سبب شده است زنان بسیاری از ایران مهاجرت کنند و مردان بسیاری به اعتیاد مبتلا شوند.

...

و شب که این همه خون کرده بود
با چاقوی پشت پنجره خوابید

وقتی شب و چاقوی پشت پنجره همخوابه می‌شوند، این موضوع در حیطه اختیارات سانسور قرار نمی‌گیرد.

...

شعرت را به انتهای چه می‌بندی
آسمان، پر از روزنامه‌های مصلوب است

اشاره به کشتن کلمات و سانسور آنها در روزنامه‌ها در این شعر،
حساسیتی را از سوی ماموران سانسور برنینگیخته است

برگرفته از کتاب کادنس

گراناز موسوی

او شاعر و فیلمساز ایرانی ساکن استرالیاست که در این سوی مرز بیشتر با نام فیلمش، تهران من حراج شناخته می‌شود اما در ایران به رغم آن که در چند فیلم نیز بازی کرده است، به عنوان شاعر شهرت دارد. مفاهیم اعتراضی و انتقادی او نیز گاه در اشعارش از آسیب سانسور در امان مانده‌اند. فیلم او با عنوان تهران من حراج، و محصول مشترک ایران و استرالیا، برگرفته از پایان‌نامه دکترای او با عنوان زیبایی شناسی سینمای شاعرانه بوده است. مجموعه شعر او

با عنوان پابرهنه تا صبح در ایران با استقبال فراوان مواجه و برنده
جایزه‌ای با عنوان جایزه شعر امروز ایران شد.

برش‌هایی از شعرهای انتقادی او که در ایران منتشر شده است،
اینجا آورده می‌شود.

حتی تمام ابرهای جهان را به تن کنم
باز ردایی به دوشم می‌افکنند
تا برهنه نباشم

...

حتی اگر باد را به انگشت نگاری ات ببرند
رد بوسه‌ات را پیدا نمی‌کنند

...

گیلاس‌ها به چاهها می‌گریزند
دختران به گل‌های ریز روسربی

مأموران حکومتی اگر متوجه شوند در خانه‌ای بساط شادی و رقص
برپاست، به خانه می‌ریزند و افراد مهمانی را به بازداشتگاه می‌برند.
شراب‌ها با سرعت به چاه ریخته می‌شود تا مأموران به عنوان سند
جرائم، آن را ضبط نکنند و دخترها حجاب می‌زنند تا از شدت جرمی
که برای آنها تعیین می‌شود، کاسته شود. این کلمات چنین تصویری را
ضبط کرده‌اند.

...

کوه را تعطیل کرده‌اند اما
از پوست من تا قله راهی نیست

اگر دختر و پسر جوانی در کوه با هم قدم بزنند، لازم است محرم یکدیگر باشند. ماموران حکومت در کوهستان‌ها نیز مشغول ارشاد مردم به راه راست هستند. شاعر از این شیوه عصباًی است و به عاشقش نوید می‌دهد که حتی اگر کوه را تعطیل کنند، برای با هم بودن راهی دیگر پیدا خواهیم کرد.

...

کیفم را بگردید، چه فایده
ته جیبم آهی پنهان است که مدام شنیده ایست

ولم کنید، اصلاً با بوته تمشک می‌خوابم و از رو نمی‌روم

شاعر آه در جیبش پنهان کرده است. حکومت ایران نمی‌تواند او را به خاطر آه پنهان در جیبش بازداشت کند.
همخوابگی شاعر با بوته تمشک هم در اساسنامه سانسور و حذفیات حکومت قید نشده است.

...

در چمدانم چیزی نیست
جز گیسوانی که گناهی نکرده‌اند
ولم کنید!

گیسوان زنان و دختران ایران گناهکارند که باید پوشیده بمانند.
شاعر، گیسوانش را بی گناه می‌داند و به حجاب اعتراض می‌کند.

گراناز موسوی ، پابرهنه تا صبح و آوازه‌ای زن بی اجازه

رویا زرین

رویا زرین، شاعر ایرانی دیگری است که در رشته زیان و ادبیات فرانسه تحصیل و در ایران چندین مجموعه شعر منتشر کرده و ترجمه‌هایی در حوزه ادبیات کودک انجام داده است. او اکنون در سوئد زندگی می‌کند. در شعری با نام می‌خواهم بچه‌ها می‌را قورت بدhem از مقاهم نمادین، در شعرهایش بهره جسته و به نظر می‌آید سانسورچی خطری از کلمات او احساس نکرده است که مجوز کتاب‌هایش را صادر کرده است. او در ایران چندان اهل محافل فرهنگی نبود اما جوایزی برای انتشار شعرهایش دریافت کرد و به عنوان شاعری موفق از او یاد می‌شود.

خرچنگی بزرگ

در آسمان‌های هفت‌گانه قدم می‌زند
رویاهایتان را قیچی می‌کند و کلمات‌تان را
و با صدای زنگوله‌اش تعقیبم می‌کند آن جا
همه جا
این جا همه چیز ابتر است
شما نمی‌دانید
و این را نوشت‌هایم که چیزی نگفته نماند

...

دهانت را نزدیک‌تر بیار
و صدایت را
در دهانم ببریز

حال بدويid، بريزيد به کوچه‌های بن‌بست
من هم نشسته‌am
كتاب‌های زیادي در انکار خودم بنویسم

رویا زرین، می‌خواهم بچه‌هایm را قورت بدhem

فاطمه اختصاری

فاطمه اختصاری، دانشجوی دکتری مامایی بود که از دانشگاه اخراج شد. او شاعر جوانی است که با تلاش در حوزه شعر پست‌مدرن به شهرت و محبوبیتی میان شاعران جوان دست یافت. شعر او صریح و جسور است و هرگز واژه‌هایش را به دلیل هراس از سانسور، پشت واژه‌هایی دیگر پنهان نکرده و توانی هم که برای صراحةً لهجه‌اش پرداخته، سنگین بوده است.

پیش از آن که او ایران را به جرم توهین به مقدسات و داشتن روابط غیرمشروع ترک کند، با مجازات یازده سال حبس و شلاق مواجه شد که به گریز او از ایران انجامید. شیوه برخورد او با سانسور برای این که بتواند به نوشتن ادامه دهد، متفاوت بوده است. اغلب کتاب‌های او با ممیزی فراوان رو به رو بوده‌اند.

فاطمه جای کلماتی را که دستور حذف آنها را دریافت کرده بود، با نقطه‌چین علامت‌گذاری می‌کرد و پس از انتشار کتاب، جای خالی را با قلم پرمی کرد. به این ترتیب، او می‌توانست اشعارش را با سانسور و حذف کمتری به دست مخاطبانش برساند. اغلب کلماتی که از اشعار او حذف می‌شدند، کلماتی در توصیف زنانگی و تنانگی بوده‌اند.

واژه‌هایی مانند پستان، پریود، سکس، همخوابگی و لباس زیر از این دست بوده است.

فروع فرخزاد

در آخر از بزرگ‌ترین زن شاعر ایران، فروع فرخزاد یاد می‌کنم که تحولی بی‌مانند در گستره شعر زنان ایران ایجاد کرد و در سروden شعر اهل هیچ وجه المصالحه نبود. او به رغم آن که جامعه و سیاست حاکم، بی‌پروای اشعارش را نمی‌پذیرفت، از آغوش و بوسه و تاثیر ویرانگر مذهب بر زندگی نوشت و در برابر تعهدی که به احساس و کلاماتش داشت، از هیچ واکنشی نهراستید. شاعری که در اوج جوانی و شکوفایی هنریش دیده از جهان فربویست و سال‌های بسیاری از مرگش می‌گذرد، اما کماکان نامش بر تارک شعر زنانه ایران می‌درخشد. افزون بر کارنامه درخشانی که او در شعر دارد، فیلمی مستند و درخشان نیز به نام خانه سیاه است از او باقی مانده است. نامه‌های عاشقانه او نیز که در دو دفتر جداگانه به انتشار رسیده‌اند، سند منحصر به فرد دیگری برای شناخت تاثیر او بر ادبیات زنانه ایران به شمار می‌آید.

اشعار او پیش از انقلاب اسلامی سروده شده‌اند اما بیشترین حذف و سانسور از شعر او پس از انقلاب صورت گرفته است.

شوربختانه کسانی که درباره ارزش‌های ادبیات در ایران تصمیم می‌گیرند، گاه از فهم ساده‌ترین معانی شاعرانه عاجزند. هرجا که در شعر فروع اشاره به واژه‌ای شده است که در فهرست ممنوعیت‌های حکومت است، آن را حذف کرده‌اند اما از درک برخی مفاهیم عمیق انتقادی شعر او بازمانده‌اند.

Digt

Ashraf Bagheri

Oversättelse *Namdar Nasser*

Jag tyckte inte om mina mardrömmar,
mina farhågor,
men de trängde sig ner i min resväcka, och följe med mig.
Nu dyker de upp då och då, under mina promenader på
gatorna
i en stad som heter Uppsala, och påminner mig om det
förflutna

Jag kommer från Iran:
ett land
där leende smakar blod
där hjältarnas namn pryder bloddränkta gatuskyltar
där författarna skriver de vackraste orden om frihet,
blott i exilen
där makthavarna har större behov av män som omgivna
av drogernas rök prövar sina vingar
där flickorna ibland sitter bakom en dataskärm som
vetter mot hela världen
och med läppar, röda av blod, kysser män utan huvud
och ibland viftar de med vita sjalar för frihetens skull

Jag kommer från ett land som jag nog får återse i en
annan värld
och som har blivit till mina nättters mardrömmar
och minnet från dofterna där får mig att gråta varje
kväll

Detta är Uppsala
jag tillbringar mina dagar nuförtiden i en stad
där fåglarna inte blir uppskrämda av de förbigåendes
fotsteg
där de älskande utan rädsla kysser varandra på gator
och torg
där barn inte står i led och ropar död åt inbillade fiender
och inte får plasthandgranater i present av sina lärare
som lär ut att krig är den enda vägen till frihet

من از ایران آمدام

کابوس‌ها و ترس‌هایم را دوست نداشتم،
اما آنها در چمدانم جاگرفتند،
با من آمدند

و حالا در خواب‌هایم و گاه زیر آسمان شهری که نامش
اوپسالاست،

با من همراه می‌شوند و گذشته را به خاطرم می‌آورند
من از ایران آمدام:

سرزمینی که در دهان مردمانش، خنده با خون هماغوش است،
قهرمان‌هایش، تنها نامی به خون آغشته بر پیشانی هر کوچه اند،
وجوانمردانش، زیباترین مشق‌های آزادی را در تبعید نوشته‌اند...

سرزمینی که این روزها حاکمانش به مردان خفتنه،
بیش از مردان قهرمان نیاز دارند؛

به مردانی که با دود مخدرها پرواز را تمرین می‌کنند.

سرزمینی که دخترانش پشت پنجره‌ای به وسعت جهان نشسته‌اند
و با لبهایی که به خون سرخ کرده‌اند
مردان بی سر را می‌بوسند

و گاه با شال‌های سفید، برای آزادی دست تکان می‌دهند

سرزمینی که این شب‌ها کابوسم شده است

و دیدار دوباره‌اش را به جهان دیگر سپرده‌ام

اما هر شام، با یاد عطر کوچه‌هاش گریه می‌کنم.

اینجا اوپسالاست

این روزها ساکن شهری شده‌ام که پرندگانش
از صدای پای رهگذران نمی‌ترسند،
عاشقانش آزادانه یکدیگر را می‌بوسند
و کودکانش در مدرسه به صفت نمی‌ایستند،
علیه دشمن‌های دور خیالی به قطعنامه گوش نمی‌کنند
و سرود مرده باد زنده باد نمی‌خوانند.
کودکان شهری که در آن ساکن شده‌ام، روزی به نام دانش‌آموز
ندارند
و در آن روز، از دست مدیر مدرسه، نارنجک پلاستیکی هدیه
نمی‌گیرند
و معلم‌ها به آنها نمی‌آموزنند که جنگ، تنها راه رسیدن به آزادی
است....

14 digte

Asieh Amini

Oversættelse Tove Bakke

1

"Dikta dine er så sinte, Asieh."

Ei kvinne spring i spegelen
Ei kvinne fell i spegelen

"Dikta dine er så triste, Asieh"

Ei kvinne græt i spegelen
Ei kvinne ler i spegelen

"Kven er kjærleiksdikta for, jente?"

Ei kvinne vender ryggen til spegelen

Den gamle partisanen
dansar med bøygd rygg
les triste kjærleiksdikt
ler
græt
og går sin veg.
Ei kvinne skrik i spegelen.

2

Skyas våte kyss
på treet si panne:
Det regnar!
Og våren går gravid i siste månad.

3

Ein livssyklus

Den høggravide myggen
som flyg så tungt omkring
inni hjørnet
tenker på neste generasjon mygg
"Mygg tenker ikkje" (seier du)

Den brune oksen hos naboen
stirer lystent på den droplete kviga
og ventar på ein sjanse
til å bykse på den
her i paringstida

få ei eggcelle befrukta
føre okseslekta vidare
og sikre berekrafta til slaktehusa
"Krötter tenker ikkje som du" (seier du)

På Nordpolen
er ei fluge eit fenomen
På Nordpolen
er ei fluge eit varmt fenomen
eit fredsteikn
ei fane for forsoning mellom sommar og jord.
Men i fluga sitt hovud
er det isen som er uventa.
"Som om fluger tenker?" (spør du)

Men eg tenker.
Eg tenker på kor flott det er
at fluger ikkje uroar seg
for mystiske hol i ozonlaget.
Kor flott det er
at den brune oksen
ikkje bryr seg om slaktehuset
men bykser av rein lyst
når det blir vår.

Eg tenker:
Kor flott det hadde vore
om eg ikkje hadde tenkt på
kroppane som sjlefrendar,
om gleda over mjuke folder
under fingertuppane
ikkje var noko eg drøymde.

Eg skulle ønske
eg aldri hadde tenkt på Platon

som pressa kjærleiken vår
inn i ein håplaus sirkel,
fekk oss til å vandre

usikre og redde
frå eit hjarte til det neste
og ikkje lét kroppane herske.

Det hadde nok
vore betre
om eg av og til droppa tenkinga.

4

Ei rose på halsen min

Ho som uler i meg
er ein ho-ulv,
på halsen hennar
har ei rose sprunge ut.
Ulvehoa,
ulande,
raudnande
på eit berg
er ei rose skoten mot frosten.
Enklare sagt,
mellom kula
og ulven
er det berre ei rose.

Skattekartet

Munnen din, ei hole full
av sakna kyssfossilar
Den temmer meg når eg
oppdagar kva kroppen din gøymer
Eg tar meg opp låra
og tørsten forsvinn i ei kjelde
innanfor fjellsidenes lyske

Eg klorer meg Stein for Stein
opp brystkassen din,
oppover mot hovudet ditt
utan moglegheit til å snu

Eg ålar meg rundt stigninga
ifrå midja
til høgste punktet
og armane dine,
stiar ingen kan fare,
blir ei bru
når eg rører ved dei

Tunga mi er eit reptil
som kryp i tornekrattet
bak øyra dine,
dei snille auga dine to lykter
som lyser for meg heile vegen

På mi ferd gjennom bøyg og juv
til eg står på begjærrets tindar
er eg blitt kvinne
i kvar celle eg har

Og eg lover deg,
uframkommelege mann,
at ein dag skal du erobrast,
bak dei ribbeina dine
løyner det seg ein skatt

6

Det eg først forelska meg i var dikta hans
Men han sa: "Du tar feil. Eg har aldri vore diktar!"
Så var det auga,
og sigaretten slik den hang i munnvika på han
da midnattsregnet tok pustepause.
Men han sa: "Stol aldri på ein metafor."
Hjartet mitt knytte seg til stemma hans.
Ei natt
ulte han
og eg forelska meg i gråe ulvar.
No for tida
er han ein melodi
som vandrar på leppene av ein bortgøymd allé.

Og eg er ei fløyte
som rekk over dei melankolske tonane i kroppen hans.
Det hender også
at ein gatesongar skjenker oss til forbipasserande.

7

Den fuglen som flyg på havsens djupner
lengtar ikkje etter himmelen

8

Eg skyv til sides skyene så godt eg kan
men Gud smett ut av grepet mitt

9

Du er så klar og rein at ein kan sjå
steinane på botnen av hjartet ditt.

Men korfor har du samla så mykje Stein der?

På kvar den sti eg har vandra
på kvar den reise
og kvar den veg
har stein, eple, døden
ikkje late meg i fred,
ikkje eit sekund

Lenger nord for her eg står
er det berre polarstjerna
som låner øyre til den snorkande bjørnen,
den som i famntaket mitt
her på papiret
hiv og hiv etter pusten

Eg er så nær stupet
at eg treng berre snu på hovudet
og ansikt til ansikt slik,
set Gud eit kyss på kinnet mitt

12

Eva var ikkje høg nok
Eg skal plukke alle epla

13

Frå tysdag hoppar eg
rett til torsdag.
Mellom dei to
ligg ein djup dal
som skremmer livet av meg.

Onsdagen
er
avretttingsdag
i Evinfengselet.*

* Et fengsel i Teheran, mest for politiske fangar

Korleis klarte du å sprengje deg inn
i ord så tronge
og bli ein song
i denne stretchbodyen av eit dikt
og kysse leppene mine og flakse vekk
som ein glad sommarfugl?

Forklar meg korleis du kom deg inn
i denne skya
som vrir og vender seg over hovudet mitt
så den fekk form som fantombildet ditt
i ein våt kjole av ein song
klistra om kroppen på regnet
idet diktet fall
på leppene mine
med smaken av april i Teheran.

آسیه امینی

راتاتوشک ۲۰۲۰

۱

«شعرهای تو خشمگین اند، آسیه!»

زنی در آینه می دود

زنی در آینه می افتد

«شعرهای غمگین تو را دوست ندارم آسیه!»

زنی در آینه می گرید

زنی در آینه می خنده

«شعرهای عاشقانه ات برای کیست، دختر؟»

زنی به آینه پشت می کند.

چریک پیر

رقص کنان

با پشت خمیده و شعرهای عاشقانه غمگین

می خنده

می گرید

و دور می شود.

زنی در آینه فریاد می کشد.

بوسه آبدار ابر
بر پیشان درخت
باران است،
پا به ماه بهار.

فرگشت

به نسل بعدی پشه‌ها فکر می‌کند
پشه بزرگ آبستنی
که لنگ‌لنگان
در گوشه دیوار بال بال می‌زند
(پشه که فکر نمی‌کند!) تو می‌گویی -
ورزای قهوه‌ای کشتزار روبه‌رو
چشم‌چران خال‌های سفید تلیسه همسایه است
تاکی فرصتی دست دهد
و جهیدنی
و سلسه خاندان گاو نر
بر مدار ماه می،
رو به دوام کشتارگاه صنعتی
نطفه‌ای بیند.

(گاو مثل تو فکر نمی‌کند!) تو می‌گویی -

مگس
یک اتفاق است در قطب شمال.

مگس
اتفاق گرم نادری است در قطب،
نشانه صلح
و پرچم آشتبانی تابستان با خاک.
غیرمنتظره می‌رسد یخ
به ذهن مگس.

(مگس مگر فکر می‌کند؟!) تو می‌پرسی

من اما فکر می‌کنم.
فکر می‌کنم که چه خوب
که مگس
درگیر راز مرضناکی ازن نمی‌شود
چه خوب که ورزای قهوه‌ای
به کشتارگاه فکر نمی‌کند،
و می‌جهد بر اشتیاق ساده شهوت
بر مدار ما می.

فکر می‌کنم
چه خوب می‌شد اگر من
فکر نمی‌کردم
به اتصال ماورایی «تن»‌ها

و لمس طربناک شیارهای تن
پارهای از رویا نبود.

فکر می کنم که ای کاش
فکر نکرده بودم هرگز به افلاطون
که عشق را
به چرخه بی مصرف کشاند
که کوچ می دهد ما را هراسنک و دودل
ازین دل به آن دل
بدون تن دادن به تن دادن.

من فکر می کنم
به اینکه شاید
گاهی نباید فکر می کردم.

۴

گلی بر گلوی من

آنکس که در من زوزه می کشد
ماده گرگی است
که گل سرخی بر گلویش شکfte است.

ماده گرگی که زوزه کشان
بر صخره‌ای

سرخ می شود
گلی است که به زمستان شلیک شده است.

садه‌تر اگر بگوییم
بین گلوله و گرگ
فاصله تنها
گل سرخی است.

۵

نقشه گنج

دهانت غاری است
با فسیل بوسه‌های گمشده
که مرا به کشف اسرار ننت، رام می‌کند.
از راهیات که صعود کنم
تشنگی
در چشمه‌ای
پس کشاله صخره‌ها گم می‌شود.
سنگ، سنگ
سینه را چنگ می‌زنم
و فراز می‌شوم
به سوی سرت
که مسیر بی‌بازگشتنی است.
می‌پیچم؛
از کمرگاه

برستیغ دامنه
و دستانت که راههای بی عبورند،
با لمس شانه‌هایم
پل می‌شوند.

زیان،
خزنده‌ای است که خاریوته‌های پساگوشت را می‌لغزد
و چشم‌های مهربان تو در تمام راه
فانوس است.

من با تک تک یاخته‌هایم،
در گذر از پیچ‌پیچ تنگه‌ای
بر قله‌های تمنا
زن شده‌ام.

قول می‌دهم
روزی تو را نیز فتح می‌کنم
ای مرد صعب‌العبور،
که دفینه‌ای پشت دندوهات پنهان است.

۶

اول عاشق شعرهایش شدم.
گفت «اشتباه می‌کنی»، من هرگز شاعر نبوده‌ام.

بعد چشم‌هایش شروع شد
و سیگار لم داده بر گوشه لبیش
در دم گرفتن باران نیمشبی.
گفت «هرگز به یک استعاره دل نبند!»
به صدایش دل بستم.

یک شب
زوزه‌ای کشید
و من عاشق گرگ‌های خاکستری شدم
این روزها
او ترانه‌ای است
و بر لبان کوچه خلوت، پرسه می‌زند.
من سوتی
که بر اندوه نُتهاي تنش، دراز می‌کشم.
گاهی نیز
خوانده‌ای دوره گرد
ما را به رهگذران پیشکش می‌کند.

▼

پرنده‌ای که در عمق آب‌ها پرواز می‌کند
دلتنگ آسمان نیست.

۸

ابرها را پس می‌زنم، به سختی
خدا ولی پیش از آن
از چنگم گریخته است.

۹

چنان زلایی
که سنگهای ته قلبت پیداست.

حالا چرا این همه سنگ در دلت جمع کردہ‌ای؟

۱۰

در تمام راههایی که رفته‌ام؛
در سفرها،
و جاده‌ها
سنگها، سیب و مرگ
آن رهایم نکرده‌اند.

۱۱

شمال‌تر از اینجا که من ام

فقط ستاره قطبی ایستاده است
گوش سپرده به خرناس خرسی
که در آغوش من
براین کاغذ
نفس نفس می‌زند.

چنان به نهایت نزدیکم
که کافی است تا سر بچرخانم
رخ به رخ
خدا برگونه‌ام بوسه‌ای می‌کارد.

۱۲

قد حوا نمی‌رسید
من همه سیب‌ها را خواهم چید.

۱۳

از روی سه‌شنبه
می‌پرم به پنجشنبه.
بین این دو روز
درهای تاریک است
که من از آن می‌ترسم.

چهارشنبه

در اوین
روز
اعدام
است.

۱۴

چگونه
در این کلمه‌های تنگ
جا شدی چنین
تا در اندام این شعر استرج
ترانه شوی،
لیانم را ببوسی و بپری
چون شاپرکی شنگول؟

بگو چگونه در این ابر
که بالای سرم وول میخورد -
چپیدی
چنان که شکل خیال تو شد
در لباس خیس ترانه‌ای
بر اندام لنج باران
وقتی که می‌نشست
بر لبان من شعر
و طعم فروردین تهران داشت؟

Hvilken frihed?

Noufel Bouzeboudja

Oversættelse Kamal Ahmane

Nøj, hvor tiden går hurtigt! Mine børn er blevet store. De er kærlige, omsorgsfulde og kluge. Min datter Tannina er blevet en kvinde. Hun er næsten lige så høj som sin mor. De giver mig så meget energi og gør mig lykkelig. Sankt Augustin sagde, at "*lykken er at blive ved med at påskønne det, man har*". For mit vedkommende er mine børn min lykke, selvom de, på et eller andet tidspunkt, vil flyve fra reden for at stå på egne ben. Men hvad mon fremtiden bringer? Jeg er klar over, at man bliver udsat for talrige knubs og modgang i dette land. Jeg beundrer min søn, Murad. Hans kampgejst og ivrige hunghed og længsel efter frihed er åbenlyse og opløftende. Jeg må dog indrømme, at jeg indimellem er bekymret for ham. En frihedskamp i et land - som ikke vil os det godt, og dybest set vil udradere vores rettigheder og friheder - er en særdeles risikabel affære. Det er en kamp, som kan virke utopisk. Dens vej er lang, snoet og fyldt med forhindringer. Ja, vores frihedskamp mødes tit med afsky, nådesløse forfølgelser, undertrykkelse, tåregas, fængsler, kugler og sommetider med døden. Murad og jeg fik forleden øje på hinanden under en fredelig demonstration, hvor folk gik på gaden for at vise deres utilfredshed. Jeg smilede til ham, og han

smilede tilbage. Uden tøven fløj min ene arm op i luften, og jeg lavede et V-tegn med fingrene.

Hvor mon alle disse tilbagevendende demonstrationer vil føre os hen? Er vi ikke blevet trætte af at protestere mod regeringens grænseløse kynisme? Er vi ikke trætte af at prygle en regering, som viser en evig foragt og brutalitet overfor os, og ligefrem ønsker at udrydde os? Ønsker vi virkelig at eksistere? Hvordan kan vi gøre os stærkt gældende? Skal vi blive med at eksistere sammen med dem, lægge vores skæbne i deres hænder og være underkastede? Eller skal vi stå sammen om at bevare vores uvurderlige kulturarv og eksistere med os selv som et stolt folk, et folk, der våger over egen kultur, sprog og identitet? Vores fremtid hviler på vores skuldre. Den afhænger i hvert fald af vort mod og vores intelligens. Gad vide, hvordan unge mennesker nu om dage ser på tingene? Er deres overvejelser og anskuelser anderledes end vores? Der er fortsat demonstrationer. Der er trods alt håb, og friske idéer melder sig. Tragedier og krise følger og afløser hinanden. Hver kamp er grobund for en ny.

Gennem hele vort liv har lidelser og genvordigheder fulgt os som en skygge. De følger os stadigvæk. Når chancen indfinder sig og når lykken og glæden titter frem, skaber vi ikke plads til dem. Vi viser ikke vores iver efter at opleve det positive. Hvis magthavernes interesse og velvilje overfor folket og dets gøremål mangler, kan man betragte dette som et dødsdømt folk. Det er, som om vi har oplevet det hele og intet er nyt. Det

føles, som om vi kender lykkens fylde; at der ikke findes noget, vi kan lide, noget der overrasker, henrykker eller undrer os. Værdigheden og lidelsen går ubesværet hånd i hånd og lever blandt os. Anderledes kan det ikke være. Eller kan det? Hvilken af disse to har først lært os at kende? De er måske slet ikke nært knyttet til hinanden. Men en ting er sikkert: De er begge en uadskilelig del af en *kabylers* (1) liv. Vi genbruger det brugte og gentager de samme fejl. Det gælder både vores måde at bruge musik, ord, tankegang og håb på. Ensformigheden stråler og Skinner igennem. Måske er det os, der holder monotonien i live. Er det måske ensformigheden, der har taget overhånd i vores samfund?

Er det måske derfor man kalder sig selv *amaziy*⁽²⁾? Er *tamaziyt*⁽³⁾ eller frihed blot et uopfyldt ønske? Noget vi praler af men endnu ikke har opnået? Hvordan kan man prale af noget, som man ikke har sikret sig? Det er svært at synge, når man er født som en fugl i bur. Et bur hvor ens forældre og bedsteforfædre døde. Man har en begrænset frihed, og man ved ikke, hvordan man skal baske med vingerne for at flyve højt over skyerne og mærke luftens mange dufte. Men pyt med det! Bliv

---

1. En person fra Kabylien, som er et berbisktalende område i Algeriet, og som historisk set altid har været i frontløber med hensyn til at fremme demokrati og menneskerettigheder.

2. *Amaziy* (imaziyen i flertal) betyder det frie folk.

3. Tamaziyt-sprog er blevet officielt i både Algeriet og Marokko. Der bor ca. 50 mio. berbere i hele Nordafrika. Tamaziyt består af mange sprogsvarianter herunder taqbaylit (kabylsk) (tales i Kabylien) tacawit og tamzabit (tales også i Algeriet), tamacayt (tales af touaregerne), tacelhit (tales i Marokko) og tasiwit (tales i Siwa-oasen i Egypten).

endelig ved med at kæmpe for friheden! Måske vil du på et tidspunkt lære friheden at kende. Ja, friheden!
Måske?

Men hvilken frihed? Den fulde og fuldkomne frihed eller blot et gran af frihed? Hvilken frihed ønsker du? Ved du det ikke? Er det en kabylsk muslimsk frihed, eller rettere en halal frihed? En kabylsk kristen frihed? Friheden til at dyrke eller ikke dyrke Gud? Er det en frihed med eller uden religion? Er det en frihed fra 700-tallet, en frihed fra 1400, 1800, 1900 eller 2100-tallet? Er det en frihed, som dine forfædre ikke formåede at opnå, eller en frihed, som du ikke selv magter at opnå? Er det en frihed for berbisktalende kabylere eller en frihed for algerisk-kabylere, en frihed for algeriere eller en frihed for kun kabylere? Er det en frihed for en kabyler som en borger og et menneske i eget eller i et fremmed land?

Er den ønskede frihed kun for dig? Eller også for dine familiemedlemmer? Er det også din kones, din søns og din datters frihed på lige fod med din? En frihed der indebærer, at din kone og dine døtre har ret til selv at bestemme over egen krop og seksualitet, ret til at arbejde, gå ud i byen og nyde livet? Er det en frihed, som inkluderer tanke, tro og samvittighed? Hvad? Er det ikke sådan det skal være? Hvorfor ikke? Må man ikke det? Er der noget galt med det? Hvilken frihed ønsker du så? Er det den frihed du kræver, når du demonstrerer på gaderne mod et regime, der hele tiden viser ligegyldighed? Er det friheden til at elske den mand

eller den kvinde, man har lyst til? Er det den frihed, der dækker alle disse aspekter eller kun en spinkel del af dem? Kan man kalde det frihed, når man forbyder andre samfundsgrupper at handle, sige og tænke som de ønsker?

Nå, min ven! Har jeg irriteret dig? Står du overfor et svært valg? Myldrer din hjerne med et virvar af tanker? Har din kamp stået mellem frihed og ufrihed? Mellem holdninger og følelser? Mellem traditioner og modernitet? Mellem fornuft og ufnuft? Mellem ensartethed og mangfoldighed? Er det kun dig, der fortjener frihed? Er det kun dig, der bestemmer? Hvad med de andre? Du har selv oplevet foragt og uretfærdigheder, og du kæmpede imod dem. Det klinger hult, når du afferer andres frihed i frihedens navn. Er den måde du anskuer friheden på ikke hyklerisk? Er din frihedssti ikke ensporet og ufarbar? Det skal andre ikke følge. Det skal andre være sig for at betræde.

Gør jeg tingene kompliceret for dig? Er vi blevet for passive? Er det ikke på tide at løsrive os fra traditionernes tunge slør? Er det ikke på tide at fortælle den usminkede sandhed? Hvornår syntes du, det var på tide, min ven? Det skulle være gjort for længe siden, da vi skulle lægge fundamentet til vores kultur. Kan man bygge noget på sandet, uden vand, uden cement? Kan man bygge frihed uden de nødvendige bærende elementer? Nej, vel? Alle byggelementerne skal være i orden for at styrke fundamentet. Ellers risikerer hele byggeriet at sætte sig og styre sammen. Vi skal derfor

vide hvilken frihed vi kæmper for, før den kan blive til en realitet. Du er et menneske, du er en kabyler. Og langt de fleste mennesker ønsker ikke at gå i stå. Mennesket udvikler sig og forandrer sig gerne. Den frihed, man ønsker i dag, vil måske ikke fungere i morgen? Måske tager du del i demonstrationerne, bare fordi du gemmer dig bagved den herskende flokmentalitet? Måske er du bange for, at historien vil huske, du ikke var med, og du ikke var en del af et eventuelt nyt pust af frihed og forandring? Jeg ved ikke om du har knækket koden, min ven. Vis mig den, giv mig løsningen!

Anta Tilelli ?

Adris n Noufel Bouzeboudja

Yettazzal wakkud! Arraw-iw muqrît, hërcen, hedqen. Taninna-inu tuyal d tameṭṭut. Qrib ad ttelħeq yemma-s di lqedd. Ah ya, ay aggaw! Ziy mazal-iyi ad ferħey. Amek akken i as-yenna Saint Augustin? “*Le bonheur est de continuer à désirer ce que l'on possède*”. Tumert-iw d arraw-iw xas hsiy yiwwas ad srifgen. Wissen anwa iberdan i ten-yeggunin? Ih, d iberdan i yettganin di tmurt-a, maċči d nekkni i ten-yettawin. Tikwal ttagħaddej yef Murad. Amennu yef izerfan di tmurt ur nessin izerfan yeċču d isennanen, rasa, leħbus, tikwal yettawi ar lmut. Walay-t di tikli idelli. Mlalent-d wallen-nnej, cmumħej-as, yecmumeh-iyi-d, mebla ma faqej, refdej afus-iw: V!

Wissen sani ad ssufyen tikliwin-a urkelli? Ur neċċi ara si tikliwin, seg uħawet, seg usuter i wid yebyan aġ-snugren? Nebya ad nili? Ameena amek nebya ad nili? Yis-sen nej s yiman-nnej kan? Yid-sen nej seddaw iċċarren-nsen? Wissen amek ttwalin yilmeżjen-a timsal? Ahat maċči am nekkni? Mazal tikliwin, mazal tikiwin, ahat mazal asirem xas akka “*lhif yef lhif, yal talu ft teered-d wetm-as*”?

Segmi nidir atas n lhif xas ma yusa-d lferħ ur nette-qliliħ ara yur-s. Ma iruh weqlileħ i ugħidur ar wacu xedmen warraw-is, ar tyawsiw n tudert, timeqqranin

ney timectuhin, hseb-it yemmut ney ay teddu yer din. Amzun akken nidir kullec, yeffuk umaynut, nettales kan i wayen yezrin. Amzun akken nessen akk lfuruḥ, s telqey, dya negra-d ulac ayen i ay-ięeğben, ulac ayen i ay-yeswehmen ney ulac ayen izemren ay-yessewhem.... Xas akka lhif werġin yebra-yay. Xas akken necfa-d i lhif seg wasmi i d-necfa i nnif, ulac win izemren ad yini anwa yezwaren wayed. Ahat ur qqinen ara wa ar wa, ameena di sin qqnen ar Uqbayli. Dya ama di ccna-s, ama deg wawal, ama deg uxemmem, ama deg usirem, di sin, ddren, ney ma yessidir-iten, ney ahat d nutni i t-yessidiren netta?

Ahat yef aya i d-yettaf iman-is, ney i yerra iman-is d Amaziy? Amaziy, meħsub d ilelli. Ahat axaṭer tamaziyt-agı, ney tilelli, ulac-itt akk, d lebyi kan? D lebyi iwakken ad iseħber iman-is, iwakken ad izux s wayen werġin yessin, werġin yesea, werġin yidir: tilelli. Dya amek ad ttzuxxed, ay amdan, s wayen ur tewwedeq? Amek ad ttecnuż ayen ur tessined kečč, am ufrux i d-ilulen di lqefs, lqefs-nni anda yemmut baba-k, yemma-k, jeddi-k, jidda-k? Ameena, wicqa! Ahat ma tennuyed fell-as, yiwwas ad tt-issined? Tilelli, ih! Ahat?

Ameena anta tilelli? Tilelli akken temda ney abruij kan seg-s. Anta tilelli i tebqid? Ur tezriđ ara? Tilelli n Uqbayli ineslem? Tilelli halal? Tilelli n Uqbayli amasihi? Tilelli s ɻebbi ney mebla ɻebbi? S ddin ney war ddin? Tilelli n Uqbayli n lqeñ wis 7, wis 14, wis 18, wis 19 ney wis 21? Tilelli tebqid d tin uyer ur şawden imenza-k ney tin uyer ur tessawdeq kečč? Tilelli n Uqbayli Amaziy? Ney tilelli n Uqbayli Azzayri? Ney di snat? Ney tilelli n Uzzayri daya kan? Ney tilelli n Uqbayli

daya kan? Ney tilelli n Uqbayli amdan daya kan? Tilelli n Uqbayli di tmurt-is ney di tmura n iberrianiyen ney di snat?

Tilelli tessaramed d tinna i kečč kan ney ula d tinna n at wexxam-ik? D tin n tameṭṭut-ik, yelli-k, mmi-k? Tilelli n tameṭṭut-ik ad testefu am kečč, ad teqdec am kečč, ad teffey am kečč, ad tezhu zhu-s am kečč? Amek? Mačči akka? Nekkni dacu? D Leqbayel? Ur ilaq ara? Anta ihi tilelli i tebyid? Tinna kan i yef tetsuyud deg iberdan tessutured-tt i udabu i ak-iheqqren ma d kečč theqred, deg uxlam, tameṭṭut-ik, yelli-k, wetma-k? Amek-itt tllelli-k? Tilelli n tfekka i win ney tin i ak-yehwan, i am-yehwan, ney argaz i tameṭṭut kan, tameṭṭut i wergaz kan? Tilelli i lebyi n wigi akk ney tilelli i kra ney yiwen kan seg-sen? Ma yella i kra kan, dya isem-is tilelli? Ma nekkes-asen ney nugi-asen tilelli i kra seg wigi d ahqar i ten-neħqer ula d nekkni!

Saeyay-k, ay aggaw ? Ney icebbel wallay-ik gar tikiwin d ihulfa? Gar wansayen d lmeequl? Ayen tqebled tilelli i yiman-ik ma i wiqed ala? Ayen kečč d amdan wiqed ala? D kečč kan i yuklalen tilelli? D kečč kan ad isbedden ilugan n tllelli, s yiman-ik, i yiman-ik, yerna i wiqed? Ma tessuyed tettwaħeqred amek ad tqebled ad yettwahqer walbaed xas tilelli-s ur tecbi tinhik? Ma tettwaħeqred, tennuyed yef tllelli-k, yessefk ad ttennayed ar tama n wiqed yettwahqren yef tllelli-nsen. Ahat ma tennuyed yer tama n wiqed yef tllelli-nsen, mi tt-wden, ak-heqren, ak-kSEN tilelli-inek, tilelliyyin-inek?

Amek? La ssiweiħey timsal? Ahat d nekkni i is-hlen? Ahat yessefk ad niweir, ad nezwer iwakken ad neġ amendil n wansayen d weħjab n ddin ur aġ-sderyien ara

allayen? C'est pas le moment? Melmi i d lawan ihi, ay aggaw? Ney ad nebnu yef የሚል? Ney ad nebnu tilelli mebla aman, ney mebla ssiman? Ssiman i lebni: d tidet i tlelli. Tidet: ilaq ad ilin akk iferdisen iwakken ad ibedd lebni, ney ma ulac ad yerdem ney ad ibedd d alexxax kan. Lsas i d amezwaru! Ihi, c'est le moment, ay aggaw! D lawan si tazwara, seg uchar, si lsas. Ilaq ad nissin tilelli i yef la nekkat ney ma ulac ur d-tettili ara. Yak kečč d amdan, -d Aqbayli, ih-, d amdan? Amdan yettnerni, yettbeddil, ahat tilelli yebya ass-a ur tetteffey ara fell-as azekka? Ney ahat yeffey-d ad tt-yessuter axaṭer fyen-d waṭas n medden dya yedda kan akked waḍu? Ney yug-gad azekka ad mmektin ur yedda ara ihi as-iṛuḥ umur? Wissen. Ma tufiq-d ixef-is, ay aggaw, mel-iyi-t-id!

I går natt og fem dikt

Av Benyamin Farnam

Oversatt av Christoffer Peder-Ellefse

I går natt var ubehagelig
verden ble trang og spydde ut folk
hysjlyden skrapte som barberblad mot strupen
alle gatene var blitt enveiskjørt

i går natt luktet det blod
kloden var rødkinnet
en flokk røde duer brakte nyheten:
I naboen hage ble kjærlighetsstrupen skåret over

I går natt fikk ikke natten sove
den døgnet og tenkte på vann og tenkte på ild
brokker av håp smatt inn i veggen
gatelysene vendte seg bort
alt som var var en dødsinngytende lyd, skrekk over
skrekk

i går natt var du opprørt
du hadde verken vann, krypinn, frø eller ly
du hadde ikke engang noen grav
alt du eide lå spredt mellom vinden og flammene
vandringskyggen trakk ned på vingene mine

stedet ble folketomt lenge før daggry

i går natt var det varmt
og himmelen var nærmere jorda enn noensinne
du higet etter pusten
og sirissene sang for deg i den store tomheten

i går natt regnet det og høsten lente seg på verden
der Guds skam druknet i et flammehav
vestavinden røpet at havet tok alle barna dine, av alle
farger

i går natt skammet vinteren seg ved synet av dine
rødsvulne tær
fosten fra pusten din fløt over engene

en kunne ikke se hånden framfor seg
og lovens lange arm hadde feid over stedet
og tømt det for mennesker

i går natt drømte du om våren
ruteliljene sang:
Akk, blodige asylant
tømt for identitet
tømt for familie

for kjærlighet
for det du var
for det du er
tømt for menneske
så synd at du ble et tall
på et stykke papir

i går natt var en ond natt
sletten lå omfavnet
av tåkeslør og en tung stillhet
jeg så på meg selv
klart vann rant ned
og seg under brakkvannets fløyel

i går natt fløy stemmen din med monsunvinger
gjennom den skamløse justisens gitre
for å blåse ut veken som hang i rommet mitt
hadde den krysset elver
og sletter
fra det Osmanske riket til Europa...

i går natt rev øynene dine opp de svarte skyenes
brystkasse
og rastløse blårøde perler
falt til ro
i vindens uling
i villrede
på det svarte steppeteppet
og ble slukt av mørket

i går natt var du sorgtung
og den lille fuglen i hjertet ditt var stille
det var bare noe lyseblått opprevet
som denget mot veggene
månen
satt fengslet i et hjørne

i går natt var jeg utslitt
av grenser og veier
i går natt ville jeg sove et helt liv
på Dommens dag kunne jeg stå opp og få en ny
søvndom
i går natt ventet jeg på deg som jeg alltid gjør
du viste deg ikke

Henrettelse

Natta tikker mot slutten.

Mørkt smug.

Rolig himmel.

Kald gate.

Bønneropet kastes på vinduene.

Det tennes en lampe.

Mumlingen begynner.

På tide å gå.

Lysringen på bakken

trampes under svarte såler.

Det er skjelvende stille.

Ei kråke bykser.

Soloppgangsbrisen lukter krutt.

Lederens foto i kloakken.

Blodflak på veggene.

Tida hikker.

Jeg drømmer et lys.

Han smiler til meg.

Jeg trygler ikke.

Han avslutter jobben.

Friheten

Frihetsplassen ligger i utkanten av Teheran.
Stor, høyreist, et knutepunkt.
Friheten er som en drøm i et barns drøm
eller et flagg som dasker vinden i fjeset
i seks farger og seks retninger

Hvis friheten fikk ansikt, var det med smilehullene
til en pjokk i et skur i slummen
eller i form av en fugl høyt i himmelen
men aldri hjemlandet mitt

Friheten der hjemme
dufter svarte roser
triste, uten noen

Friheten der hjemme
er ei jente, en fastboende på Enghelabgata
friheten er Neda Agha Soltan
Det er Pouya Bakhtiary...

Friheten er ropet frigjort fra ungdommens bryst
i revolusjonens første minutter
friheten er Kahrizak-fengselet
friheten er den revolusjonslederens smil

en dag skal veggene i byen vitne
om at frihetsropet ble skylt over dem
blodrødt, varmt, sprutende

Friheten er fremmed

En fremmed hiver seg ned på gata.
På veggene i byen henger bildet av en savnet mann
det hviskes over alt
og revolusjonslederen vrir seg i sørnve
en sliten forbipasserende kommer på at han hører
hjemme på gata
noe kaller på ham gjennom frykten
skriket spruter i lufta
“død, død eller frihet”
dødstoget ankommer
og tar ham vel imot
ensomme gater, ensomme fotgjengere, ensomme veger
den fremmede går seg vill

Protest, brann, skrik
skudd, blod, sjokk
kompis, minner, mørke
stillhet, stillhet, stillhet

دیشب

دیشب دلپذیر نبود.
دنیا به طرز عجیبی تنگ شده بود
و آدمهای تویش را استفراغ می‌کرد.
صدای هیش تیغ به زیر گلوها می‌کشید
و تمام جاده‌ها یکطرفه شده بودند

دیشب بوی خون می‌آمد
و گونه‌های زمین سرخ شده بود.
یک دسته کبوتر سرخ خبر آوردند
که در همسایگی ات
گلوی عشق را در باغچه بریده‌اند.

دیشب خواب به چشم شب نمی‌آمد.
شب، تا صبح بیدار بود و به آب، به آتش فکر می‌کرد.
پاره پاره‌های امید خود را به لای دیوارها می‌کشیدند
و فانوس‌ها خود را به نبودن می‌زدند.
هر چه بود آوای مرگ‌زای ترس بود و ترس بود و ترس.

دیشب پریشان بودی.
آبی نداشتی، لانه‌ای نداشتی، دانه نداشتی، کاشانه نداشتی
حتی گور نداشتی!
هر چه داشتی در مسیر باد بود و آتش
و سایه‌ی کوچ قطره قطره به روی بالهایت می‌چکید.
دیشب تا صبح نشده صحنه خالی شد.

دیشب هوا گرم بود
و آسمان بیش از هر زمانی به زمین نزدیک‌تر شده بود.
نفس‌هایت به شماره افتاده بود
و در یک خلاء سراسری
تمام جیرجیرک‌ها برایت آواز می‌خوانندند.

دیشب باران می‌بارید و پاییز روی زمین لم داده بود.
جایی که شرم خدا
میان هیولای آب و آتش گم می‌شد،
بادهای موسومی خبر آوردند که بچه‌هایت را
رنگ رنگ و موج موج، دریا بلعیده است.

دیشب زمستان شرمسار سرخی سرانگشتان پاهایت شده بود.
با زدمت رسارس دشت را پر کرده بود،
چشم چشم را نمی‌دید
و از دحام شکارچیان قانونی صحنه را خالی کرده بود
از هر گونه‌ی انسان.

دیشب خواب بهار میدیدی
ارغوان برایت آواز میخواند که
آه ای پناهجوی خونین بال
خالی از هر هویت،
خالی از خانواده
از عشق
از بود
از هست
خالی از انسان!
دریغ که تو یک رقم بودی
روی تکه‌ای کاغذ

دیشب ظالماهه ترین شب‌ها بود.
غبار مه
و سنگینی سکوت دشت را پتیم کرده بود.
به خودم نگاه کردم
زلال آب فرو ریخت
و به زیر محمول لجن گرفته‌ی دریای سرد خزید

دیشب صدای تو بر بال بادهای موسمی نشسته بود
واز لابلای میله‌های بی‌شرم عدالت
به قصد کور کردن چشم شمع آویخته‌ی اتاقم
رودها
و دشت‌ها پیموده بود.
از عثمانی تا آنسوی اوراسیا...

دیشب چشمانست سینه‌ی ابرهای سیاه را شکافته بودند
و مرواریدهای سرخ آبی بی‌تاب
در میان زوزه‌های باد
و بی سرانجامی
بر سفره‌ی سیاه دشت آرام می‌نشستند
و تاریکی غرقشان می‌کرد

دیشب اندوه‌گین بودی
واز پرنده کوچکی که در قلب آشیانه داشت صدایی در نمیامد.

هر چه بود پاره‌های آبی ملایمی بود
که خود را به در و دیوار اتاقت می‌کوبید
و در کنج خانه اسیر می‌شد
ماه!

دیشب خسته بودم
از متام جاده‌ها و مرزها
دیشب دلم می‌خواست یک عمر بخوابم
قیامت که شد برخیزم و دوباره به خواب محکوم شوم
دیشب مانند همیشه منتظرت بودم
نیامدی...

اعدام

شب به شماره افتاده است
کوچه تاریک،
آسمان آرام،
خیابان سرد،

صدای اذان پرت می‌شود توی پنجره‌ها
چراغی روشن می‌شود
زمزمه‌ای جاری
وقت رفت رفتن است

کوپه‌های نور کف خیابان
زیر پوتین‌های سیاهش لگدمال می‌شوند
سکوت به رعشه می‌افتد
کلامی می‌پرد

نسیم صبحگاهی بوی گوگرد می‌دهد
عکس آقا در فاضلاب
لخته‌های خون روی دیوار
زمان به سکسکه می‌افتد

من خواب نور می‌بینم
او به من می‌خندد
من التماس نمی‌کنم
او کار را تمام می‌کند

آزادی

آزادی نام میدانی است در اوایل شهر
عظیم، استوار، پر تقاطع
آزادی شبیه رویایی است در خواب یک کودک
یا پرچمی است که به صورت باد سیلی می‌زند
در شش رنگ و شش جهت

آزادی اگر شکل داشت، شکل خنده‌ای می‌شد بر گونه‌های پسرک
در زاغه‌های حلبی آباد
یا شکل پرنده‌ای در اوج آسمان
ولی هرگز شکل وطن نمی‌شد
آزادی در وطن
بوی رزهای سیاه را می‌دهد
غمگین و بی‌کس

آزادی در وطن
دختری سست ساکن همیشگی خیابان انقلاب
آزادی نداشت، آقا سلطان
پویاست، بختیاری
آزادی فریاد رها شده از سینه‌ی جوانیست در اولین دقایق
انقلاب
آزادی کهریزک است
آزادی لبخند آقاست

روزی دیوارهای شهر گواهی خواهند داد
که فریاد آزادی روی آنها پاشیده شده بود
سرخ، گرم، بریده بریده

غريبه آزادیست

غريبه‌ای خود را به خیابان می‌اندازد
دیوارهای شهر گم شده‌ای را آگهی کرده‌اند
زمزمه همه جا را پرمی‌کند
و خواب آقای رئیس آشفته می‌شود
عابر خسته به یاد می‌اورد که خیابان خانه‌ی اوست
چیزی او را از پشت ترس فرا می‌خواند
فریاد می‌پاشد توی هوا
مرگ مرگ تا آزادی
قطار مرگ فرا می‌رسید
و او را در آغوش می‌گیرد
خیابان تنها، عابران تنها، دیوارهای شهر تنها
غريبه گم می‌شود

اعتراض، آتش، فریاد
گلوله، خون، انجماد
رفیق، خاطره، تاریکی
سکوت، سکوت، سکوت

Korona

Av Benyamin Farnam

Oversatt av Christoffer Peder-Ellefsen

Byens livsnyderske sjel steriliseres av en ubedt gjest
Døden trekker lodd i gaten

Og frykten roper: Kyssing forbudt!

En fremmedgjorthet bukter seg skjult under huden

Og de små gatene er rammet av fornektsel

Dette er vår tids under

De gamle mødre fører hendene til bønn

De unge kvinnene knuser kors

Det er ulike meninger mellom folk

Og også mellom samfunnslag

Fengsel! Fengsel!

Staten erklærer hjemmekarantene

De lydige borgerne løfter drikkebegrense til en skål

i sine hjem

Og et barn fra byens fattige sørlige del

leter etter overlevelse

i nabologets avfall ...

کرونا

روح عیاش شهر را یک میهمان ناخوانده سترون می‌کند
مرگ در خیابان قرعه می‌کشد
و ترس فریاد میزند: بوسه ممنوع!
غريبگي به زير پوست ها می لغزد
و کوچه‌ها به انکار دچار می‌شوند
این معجزه‌ی قرن ماست
مادران پیر دست به دعا می‌برند
و دختران صلیب می‌شکنند
زیان مردم با هم فرق می‌کند،
همچون طبقه...
حبس! حبس!
دولت قرنطینه خانگی اعلام کرده.
شهر وندان مطیع جام‌هایشان را در خانه بهم می‌زنند
و کودکی از جنوب شهر
میان زباله‌های این حوالی
زنده ماندن را جستجو می‌کند...

En av 30 dager

Tekst av Benyamin Farnam

Oversatt av Christoffer Peder-Ellefsen

Det er påskeaften og for meg er det eneste som skiller denne kvelden fra andre kvelder i utlendighet å se på dette tilfeldige bildet. Et bilde jeg kan tenke på alene i timevis. Det ser ut som et vanlig bilde fra innsiden av en buss som har stoppet på en holdeplass og venter på passasjerer. Av det gule lyset som faller på bussens flater kan man gjette at solen muligens er i ferd med å gå ned og at folk er på vei hjem. For eksempel den kvinnan som på

noen meters avstand ser på bussen, hun er kanskje en selger som går hjem etter en dags arbeid. Eller disse beina vi kan se på bildets høyre side. Og også andre som ikke engang er med i bildet og som pleier å gå på

jobb om morgenen, nå er de i ferd med å gå hjem. Alt synes så langt å være vanlig, unntatt papiret som er festet rundt stengene i bussen. Det gjør oss oppmerksom på at dette ikke er et vanlig bilde!

Dette bildet er tatt 12. mars 2020, på den tiden avla jeg min siste norskeksamen i en situasjon som var i ferd med å bli unormal. Det hadde kommet en fremmed til byen for å ødelegge innbyggernes veletablerte vaner i dagliglivet. Jeg dro til Grønland og det var siste gang jeg handlet i full frihet og uten frykt. På returnen så jeg på duene og måkene, og på familiene som hadde skyndet seg ut i gatene for å handle. I denne travelheten hørte jeg stemmene til noen bak meg som på persisk snakket om «hva som skulle skje». Jeg kunne helt uten å anstrengte meg godt forstå alt de snakket om. Et av besynderlighetene ved å være langt fra sitt hjemland er det at ens øre blir følsomt for sitt morsmål. Man kunne se noe som lignet uro i folks ansikter. Den dagen lignet ikke en vanlig dag. Jeg gikk videre og denne samme buss nummer 37 var det siste transportmiddelet som tok meg til St. Hanshaugen. Jeg kom meg inn i leiligheten min og lukket døren bak meg på ubestemt tid. Etter det klappa alt sammen og byen ble satt på vent. Folk søkte tilflukt i sine hjem. De enslige ble ensligere, og de sosiale fant flere muligheter til å være sammen. Gradvis ble flyavganger innstilt og offentlige institusjoner stengt, og verden ble slukt av en endetidsscene. Det var ikke til å tro hvor fort situasjonen brøt sammen.

Om en dag har det gått nøyaktig en måned siden dette bildet ble tatt og situasjonen er fortsatt i

uoversiktlig. Bare to ganger har jeg gått ut for å handle og resten av tiden har jeg vært hjemme. Alle konflikter, gleder, kultur- og sportsarrangementer, demokratiske stridigheter, litterære utfordringer og så videre lever under den uhyggelige pusten til denne sjelløse fremmede. Og verden er svanger med en ukjent fremtid. På nyhetene handler det uavlatelig om stadig høyere tall i statistikken og kyndige analytikere er ikke lenger i stand til å uttrykke noe synspunkt. Hodet mitt er fullt av skremmende nyheter og statistikk som man mister håpet av og som peker mot en febril fremtid.

Jeg skrur av tv-en og går til vinduet. Lysene fra hjemmene rundt bærer bud om glade familier. Familier som nyter sin ferie hjemme. Lyden av glass og latteren deres når frem til meg. Er det slik at de i like stor grad som meg har tid til å bli bekymret over situasjonen? Jeg ser på telefonen min; med unntak av to henvendelser fra skolen, en fra Norsk PEN og to fra arbeidskontoret så har ingen ringt meg på 28 dager! Hva er vel mer skremmende enn stillhet? Jeg ringer familien min. De tar ikke telefonen. Jeg blir bekymret. Jeg blir trøtt i bei-na. Jeg legger meg på sofaen og blir dratt ned i en drøm. Jeg forestiller meg at om døden først skal inntreffe så er massedødens smerte mindre. Og likeledes kommer jeg på alle de enslige menneskene som i samme stund ligger på sofaer i leilighetene sine. Jeg sier til meg selv; hvilken betydning har kampen for å forbli levende for et menneske som står i gjeld til halsen, eller for folk i fengsel som venter på galgens løkke? Er denne fordømte tiden for dem grunnleggende ulik de andre dagene? Eller hva med den økonomiske klassen som får sine

overlevelsесmuligheter bestemt av nivået på og måten korona-bekjempelsen foregår på? Jeg lager grunnløse håp for meg selv og forsøker ikke å tenke på svarene til disse spørsmålene. Svarene er mer skremmende enn man kan tenke seg.

Når jeg i dag ser på dette bildet så tenker jeg på den dagen da jeg tok det. Da hadde jeg aldri kunnet gjette at verden bare en måned senere ville se på fremtiden med forferdelse. På samme måte som jeg den dagen ikke var klar over at jeg ses i bussens bakspeil, vet jeg ikke i dag hvor mange av de som var på samme buss som nå er levende og friske. Jeg er i hjemmekrantene og det er fortsatt ikke klart hvordan fremtiden vil bli. Men det er et spørsmål som fortsatt trenger seg på og det er hvilken forskjell det egentlig er for et enslig menneske mellom livet i karantene og en helt vanlig dag, selv om den koronainfiserte våren hilser inn gjennom vinduet?

یک روز از ۳۰ روز

شب عید پاک است و تنها چیزی که این شب را برای من از سایر شب‌های غربت متفاوت می‌کند، دیدن اتفاقی این عکس است. عکسی که می‌توانم ساعتها در تنها ی به آن فکر کنم. در ظاهر عکسی است معمولی از داخل یک اتوبوس، که در ایستگاه توقف کرده و منتظر مسافران است. از نور زرد رنگی که کف اتوبوس افتاده می‌توان حدس زد که احتمالاً خورشید در حال غروب است و آدم‌ها دارند به خانه‌هایشان برمی‌گردند. مثال آن زنی که

در فاصله‌ی چند متری به اتوبوس نگاه می‌کند شاید یک فروشنده است که بعد از یک روز کاری به سمت خانه‌اش دارد قدم می‌زند، یا همین یک جفت پایی که سمت راست تصویر مشخص است. یا حتی کسانی که در این قاب نیستند و عادت دارند صبح‌ها سر کار بروند، الان در حال بازگشت به خانه هستند. همه چیز تا به اینجا عادی به نظر می‌رسد، جز کاغذهایی که به میله‌های اتوبوس پیچیده شده‌اند. چیزی که هشدار

می‌دهد این یک عکس معمولی نیست!

این عکس در تاریخ ۱۲ مارس ۲۰۲۰ زمانی گرفته شد که من آخرین امتحان زبان نروژی را در شرایطی دادم که اوضاع داشت از سامان خودش خارج می‌شد. غریبه‌ای به شهر آمده بود تا عادات روزانه‌ی سالیان دراز همه این آدمها را برهم بزنند. به گرونلاند رفتم و آخرین خریدهایم را در کمال آزادی و بدون ترس انجام دادم. در راه بازگشت به کبوترها و مرغهای دریابان‌ها آمده کردم و به خانواده‌هایی که با عجله برای خرید به خیابان‌ها آمده بودند. در آن شلوغی صدای چند نفر از پشت سرم می‌امد که به فارسی دریاره اینکه "چه اتفاق خواهد افتاد" صحبت می‌کردند. من می‌توانستم تمام صحبت‌های آن‌ها را بدون هیچ زحمی به خوبی بفهمم. از عجایب دوری از وطن این است که گوش آدم به زیان مادری خودش حساس می‌شود. چیزی شبیه اضطراب را می‌شد در چهره‌ی آدمها دید. آن روز، شبیه یک روز معمولی نبود. از میان همه آن‌ها گذشتم و همین اتوبوس شماره ۳۷ آخرین وسیله نقلیه‌ای بود که من را تا ساناتس‌هاوگن رساند. وارد آپارتمان خودم شدم و درب را برای مدت نامعلومی پشت سرم بستم. بعد از آن همه چیز بهم ریخت و شهر به تعطیلی کشیده شد. آدمها به خانه‌های خود پناه بردند. تنهاها تنها شدند و شلوغها فرصت بیشتری پیدا کردند تا باهم باشند. به تدریج پروازها لغو گردید، مراکز دولتی بسته شدند و دنیا در یک صحنه‌ی آخرالزمانی فرو رفت. باور کردنی نبود که انقدر سریع اوضاع بهم بریزد.

یک روز دیگر دقیقاً یکماه از تاریخ ثبت این عکس می‌گزند و اوضاع هنوز درهم و برهم است. فقط دوبار برای خرید از منزل خارج شده‌ام و الباق را در خانه بودم. تمام جنگ‌ها، شادی‌ها، اتفاقات فرهنگی و ورزشی، منازعات دموکراتیک، چالش‌های ادبی و همه و همه زیر نفس شوم این غریبه بی نفس شده و دنیا

آبستن آینده‌ای نامعلوم است. اخبار مدام از بالا رفتن میزان آمار می‌گوید و تحلیل‌گران زیردست ناتوان از هرگونه اظهار نظری شده‌اند. تمام سرم پر است از خبرهای دهشتناک و آمار نامید کننده‌ای که آینده را تبدیل نشان میدهد.

تلوزیون را خاموش می‌کنم و به کنار پنجره می‌روم. روشنایی خانه‌های اطراف خبر از مسروپ بودن خانواده‌ها می‌دهد. خانواده‌هایی که از تعطیلات خود در خانه لذت می‌برند. صدای جامها و خندلهایشان تا اینجا می‌اید. آیا آن‌ها هم به اندازه‌ی من زمان دارند که نگران اوضاع شوند؟ به تلفن نگاه می‌کنم که ۲۸ روز است جز دو تماس از مدرسه، یکی از انجمن قلم و یکی از اداره کارهیچ زنگی به آن نخورده! چه چیزی ترسناک‌تر از سکوت؟ به خانواده‌ام زنگ می‌زنم. تلفن را برمی‌دارند. نگران می‌شوم. خستگی پاهایم را می‌خورد. روی کانایه دراز می‌کشم و رویا مرا در خود غرق می‌کند. دارم تصور می‌کنم حتی اگر قرار است مرگ اتفاق بیافتد، مرگ دسته‌جمعی دردکمتری دارد و همینطور تمام آدم‌های تنها‌ی که در همین لحظه در آپارتمان‌های خود روی کانایه دراز کشیده‌اند در ذهنم می‌ایند. با خودم می‌گویم جنگ زنده ماندن برای آدمی که تا خرخره زیر قرض است چه مفهومی دارد، یا آدم‌های محبوس که منتظر طناب دار هستند. آیا این دوران نفرین شده برای آنها تفاوت عمیق با سایر روزها دارد یا اساساً این طبقه اقتصادی آن‌هاست که میزان و شیوه مبارزه آن‌ها را برای زنده ماندن تعیین می‌کند. به خودم امید واهی می‌دهم و سعی می‌کنم به پاسخ این سوال‌ها فکر نکنم.

جواب ترسناک‌تر از آن چیزی است که به نظر می‌رسد امروز که به این عکس نگاه می‌کنم، به روزی که آنرا ثبت کردم فکر می‌کنم که هرگز نمی‌توانستم حدس بزنم که فقط یک‌ماه دیگر دنیا به این شکل به آینده خود با بهت نگاه خواهد کرد. همچنان که آن روز

متوجه نبودم که تصویر خودم هم در آینه‌ی جلوی اتوبوس در حال ثبت شدن است، امروز هم نمی‌دانم چند نفر از آن آدم‌هایی که با من سوار اتوبوس شدند الان زنده و سلامت هستند. من در قرنطینه‌ی خانگی هستم و هنوز مشخص نیست که آینده به چه صورت رقم خواهد خورد. اما سوالی که هنوز ذهن مرا فشار می‌دهد این است که قرنطینه برای یک آدم تنها با یک روز عادی چه فرقی دارد، حتی اگر بهار کرونازده از پشت پنجره سلام کند؟

Isoleringsens prästinna

Av Suzanne Ibrahim
Översatt av Anna Jansson

Isoleringen har ett skiftande humör, ömsom saftigt och grönt, ömsom sprött som ett torrt gammalt bröd.
Isoleringsen finns av olika slag, bäst är den som stickats i eftertankens ylle.

Isoleringen är formad som en livmoder och vi minns alltjämt födslosmärten.

I tiden finns en tid att döpa om tingen enligt den senaste versionen:

Isoleringen är ett arkiv över dina tidigare upplagor, en hemlig dörr som leder ut ur Vintergatan.

I isoleringen stiger pulsen hos det befintliga avståndet mellan fönstret och väggen mittemot.

Jag syr ihop insidan med utsidan genom att betrakta fönstren, lampornas färger, gardinernas tyg.

När de fäller ner persiennerna klipper de av min nyskapade rymd.

Den nya rymden är ett sår jag öppnat, som den andre syr igen för att jag inte ska se hans inre blödningar.

Isoleringen är din omkastade människa, din följeslagare, isoleringen är din skugga.

Skuggan är ett uppenbarande som inte rymmer någon dualitet,

och där varken gott eller ont finns ska gryningen randas för De som ska komma.

Vi får uppfinna postmoderna funktioner till avståndet,
i Guds robotar, nu är det dags att starta om och ladda
ner den senaste uppdateringen.

Jorden är en mikroskopisk knut på en sträng av ljusår,
redan död enligt kosmos kronologi.

Att vara viktlös är inte alls skrämmande, du befinner
dig utanför dig själv!

I skuggornas tidevarv finns ingen gravitation.

Vi är varelser som i sekler svävat omkring i det stora
hologrammet.

Rörelsen är en illusion, det är den runda scenen som
nu vridit fram nästa tablå.

I isoleringen hinner internet bli till en alternativ plats.
Att vara skicklig i jakt, jakt på minnen, ligger i nätets
själva gener.

Idéerna håller ögonen ständigt öppna, ändå är de enkla
att fånga.

Vi på genomresa lämnar över jorden till den rena och
hållbara energins ättlingar – idéerna.

Vi ska fira genom att öppna en virtuell flaska
champagne.

I tidsåldern som tillhör De som ska komma
är alla män och kvinnor mödrar som föder fram
idéer, och den som delar sin idé med en annan blir
hans dibroder!

På genomresan tänker jag:

Bilderna är minnets torkade fisk, att minnas är en
härlig masochistisk ritual.

Var ska jag gömma alla bilder och minnen!

Jag tuggar mina hemligheter till en liten rökelsefärgad
kula som jag sedan bränner upp.

Vi är Guds bin, utsända att pollinera livet, men vi har
misslyckats att frambringa det utvalda släktet.

Enligt den första bikupans lokala tid är det dags att
återvända.

Innan den sista människosvärmen ger sig av måste vi
ta en gruppselfie,
annars tror De som ska komma att vi bara var digitala
fossiler!

De som ska komma har inte tid att iklä sig kroppar.
De är rena energifält, satelliter som sänder och tar
emot.

I sekler arbetade människan som livets språkrör
och skapade miljontals kopior. Nu måste man läsa den
ursprungliga texten på dess modersmål: Tystnad.
Det virtuella är hemma för De som ska komma:

De utvalda,
tvivlets profeter, tecknens och skatternas väktare.
Tusentals övertygelser har enbart fört oss till
blodspillan!

Nu är det hög tid att återvända till vattnet, för vattnet
är osårbart.

Det finns inget hem bortanför nuet, ”nuet” är där
evigheten bor enligt den lokala tiden hos
De som ska komma.

Jag har gett folk möjlighet att ”dela” mitt kroniska tillstånd:
frågeförkyllningar, att paddla fram i tvivlets stadiga kajak.

Tvivlet är en skicklig och produktiv författare.
Utanför mitt rum står en sjuk övertygelse, en värld med ena benet lyft
i väntan på De som ska komma.

كاـهـنـةـ العـزـلـةـ

سوزان ابراهيم
للعزلةِ أمزجةٌ متقلبةٌ، طريةٌ غضةٌ مرّةً، وأخرى كخبزٍ يابسٍ
يتقصّف.

للعزلةِ أنواعٌ أفضلُها ما حيّك من صوفِ التأمل.
للعزلةِ شكلُ رحمٍ وما زلنا نتذكّرُ ألم الولادة.

في الوقتِ وقتُ لتسميةِ الأشياءِ من جديدٍ حسبَ أحدٍ نسخةٍ:
العزلةُ أرشيفُ نسخِك السابقة، وبابٌ سريٌ للخروجِ من دربِ
التباّنة.

في العزلة يتضاعدُ نبضُ المسافةِ المتأحة بين النافذة والجدارِ المقابل.
أخيطُ الداخـلـ بالـخـارـجـ عـبـرـ مـراـقـبـةـ النـوـافـذـ، أـلوـانـ الـأـضـوـاءـ، قـمـاشـ
الـسـتـائـيرـ
وحيـنـ يـسـدـلـونـ الأـبـاجـورـاتـ المـعـدـنـيـةـ يـقـصـونـ المسـافـةـ التـيـ اختـرـعـتـهاـ.
الـمـسـافـةـ الجـديـدـةـ جـرـحـ فـتـحـتـهـ، بـيـنـماـ خـاطـهـ الـآخـرـ كـيـ لاـ أـرـىـ نـزـفـهـ
الـدـاخـلـيـ.

العزلةُ إنسانُك المقلوبُ، قريئُك، العزلةُ ظلُّك.
الظلُّ كشفٌ ولا ثنائياتٌ في الكشفِ،
وحيثُ لا خيرٌ ولا شرٌ يزيغُ فجرُ القادمينَ بعدَ قليل.
سنختـرـعـ وظـائـفـ ما بـعـدـ حدـاثـيـةـ لـمـسـافـةـ
نـحـنـ روـبـوتـاتـ اللهـ، وـهـذـاـ وـقـتـ إـعادـةـ التـشـغـيلـ وـتـحـمـيلـ النـسـخـةـ
الأـحـدـثـ.

الـأـرـضـ العـقـدـةـ المـتـنـاهـيـةـ الصـغـرـ فيـ حـبـلـ السـنـوـاتـ الضـوـئـيـةـ مـاتـْ
حسبَ تـوقـيـتـ الكـوـنـ.
لا يـرـبـعـنـكـ فـقـدانـ الـوـزـنـ فـأـنـتـ خـارـجـكـ قـمـاماـ!

في عصر الظلال لا جاذبية.
نحن الكائنات الطافية لقرون في عرض الهولوغرام الكبير.
الحركةُ وهمُ، والمسرح الدائري يستقر الآن على المشهد التالي
المختلف.

في العزلة وقت تصير الشبكة العنكبوتية مكاناً بديلاً.
في جينات الشبكة مهارة الصيد، صيد الذكريات
عيون الأفكار مفتوحةً أبداً مع ذلك يسهل اصطيادها.
نحن العابرين نترك الأرض لنسل الطاقة النظيفة المستدامة، الأفكار
وسنحتفل بفتح زجاجة شمبانيا افتراضية.

في عصر القادمين بعد قليل
كل الرجال والنساء أمهات يلدن الأفكار ومن يشارك آخر فكرةً
يغدو أخاً في الرضاعة!
وأنا أعتبر، أفك:

الصور سمعك الذاكرة المقدّد، والتذكر طقس مازوخى شهيٌ.
أين سأخبئ الصور والذكريات!
ampسخ أسراري جيداً حتى تغدو كرّة صغيرةً بلون البخور ثم أشعلها.
نحن نحل الله أرسلنا لتلقيح الحياة ثم فشلنا في إنتاج السلالة
المختارة.

وبحسب التوقيت المحلي للقفير الأول حان موعد العودة.
قبل خروج آخر سرب بشري لابد من صورة «سيلفي» جماعية
خشية أن يظن «القادمون بعد قليل» أنها مجرد مستحاثات رقمية!

لا وقت للقادمين بعد قليل لارتداء الأجساد!
هم حقول طاقة، هم محطات إرسال واستقبال.
لقرون عمل البشر ترجماناً للحياة
أنتجو ملايين النسخ، ولابد من قراءة النص الأصلي بلغته الأم:
الصمت.

الافتراض أرض القادمين بعد قليل: المُختارين
أنبياء الشّك، حرّاس الرموز والكنوز.
ألفٌ من اليقينيات قادتنا إلى الدم!
هذا إذن أوانُ العودة إلى الماء، فلا شيء يجرح الماء!

لا بيت خارج الآن، و«الآن» بيت الأبدية حسب التوقيت المحلي
للقادمين بعد قليل.

أفسحتُ للعامة خيار «مشاركة» حالي المزمنة:
نزلاتُ برد السؤال وتجذيفُ في «كاياك» الشّك الممتن.
الشّك كاتبُ بارعٌ غزيرُ الإنتاج
خارجَ غرفتي يقينٌ علیٌّ وعالمٌ يقفُ على ساقٍ واحدةٍ
باتّهاظ القادمين بعد قليل.

Biografier

Omid Shams, født i Iran, er forfatter, kunstner, litteraturkritiker og journalist. Han har en MA i Amerikanske studier fra universitetet i Torino, Italien, og har udgivet både romaner, digtsamlinger og oversat flere anerkendte amerikanske forfattere til farsi. Han har skrevet utallige essays til litterære magasiner, både i print og online, og han har været medredaktør af flere litterære magasiner, bl.a. Zendeh Rood, Bidaar og Dastoor. Omid Shams måtte flygte fra Iran efter trusler og chikane fra myndighederne som følge af hans arbejde og i 2014 kom han som ICORN-fribyforfatter til Aarhus. Oversætteren har af hensyn til sin sikkerhed ønsket at være anonym.

Abduweli Ayup, født i Kashgar, Xinjiang provinsen (Kina), er digter, forfatter og lingvist med speciale i Uighurisk sprogundervisning. Han har en MA i Økonomi fra universitetet i Xinjiang, hvor han har undervist i ni år. Ayup læste lingvistik på Kansas in Lawrence, USA, hvorfra han har en master grad. Efter hjemkomsten til Xinjiang i 2011 åbnede han uighurisk-sprogede skoler og børnehaver i byerne Ürumchi og Kashgar. Han blev chikaneret af myndighederne der gentagende gange kaldte ham til afhøringer og i 2013 blev han arresteret, anklaget for at opildne til separatisme. Efter 15 måneders tilbageholdelse lykkedes d

et ham at flygte med sin familie og han har siden 2019 været ICORN-fribyfatter i Bergen, Norge.

Rune R. Moen er en prisbelønnet oversætter. Han har oversat både sagprosa og skønlitteratur, og er desuden forfatter til en børnebog, *Redd Ronny!* (Cappelen Damm). I denne antologi har han oversat fra engelsk til norsk.

Khaled Harara, født i Yemen, er en anerkendt hip-hop-musiker. Han har levet som flygtning i Gaza og var den første til at organisere hip-hop workshops for unge palæstinensere, der efterfølgende blev forbudt. Det samme blev hans band, "Palestinian Unit" og den kunstnerorganisation, han var medlem af. Hans tekster handler om de kummerlige humanitære og sociale forhold i Palæstina og den manglende ytringsfrihed under Hamas' ledelse. Hamas har stemplet Harara som "fjende af staten". Han har været fængslet flere gange og mange af hans venner er dræbt eller såret i kampe mod Hamas. I 2013 kom Khaled Harara til Danmark, inviteret af festivalen *Rapolitic*. Efterfølgende fik han ICORN-fribyplads i Göteborg, Sverige, hvor han siden har deltaget i utallige events, debatter og workshops. Han har spillet og i 2015 udgivet musik med jazz-rockbandet Makten & Hærligheten.

Sarra Anaya er kulturredaktør og kunstnerisk leder og redaktør af oversætterprojektet Shaerat, som introducerer arabiske forfattere og digtere til svenske læsere. Hun har gået på Biskops-Arnös forfatterlinje,

har afholdt poesi-workshops for unge og arbejdet som redaktør for tidsskriftet *Glänta*. I denne antologi har Sarra Anaya oversat fra arabisk til svensk.

Milagros Socorro er venezueleansk journalist og forfatter. I fire årtier har hun arbejdet inden for de trykte medier, hvor hun har fået publiceret kronikker, klummer, interviews og reportager. Hendes skønlitterære arbejde omfatter en roman samt noveller og fortællinger for børn. For øjeblikket er hun præsident for PEN i Venezuela og medlem af PEN Internationals Search Committee. I 2019 kom hun til Aarhus som ICORN-fribyforfatter.

Kirsten A. Nielsen er cand.phil, tresproglig korrespondent og skønlitterær oversætter. Hun har oversat omkring 140 romaner fra spansk og engelsk til dansk, heriblandt en lang række klassiske værker. Sideløbende har hun undervist i spansk på gymnasiet, Folkeuniversitetet og i oversættelse på Romansk Inst. AU. I de sidste 20 år har hun udelukkende arbejdet som freelance oversætter.

Ashraf Bagheri er iransk forfatter, forlægger og journalist, tidligere bosat i Teheran. Hun har skrevet to bøger, dels en børnebog der for nylig er oversat og snart udkommer i Sverige, dels en bog om forbuddet mod at iranske kvinder synger offentligt. Hun har flere gange været i myndighedernes søgelys. Ashraf bor i dag i Uppsala, Sverige, som ICORN-fribyforfatter.

Fakhroddin Fani har siden 1980'erne arbejdet som tolk og oversætter fra farsi til svensk. Hans oversættelser er publiceret i både persiske og svenske sociale og litterære aviser og digitale magasiner.

Namdar Nasser, født i Iran, er forfatter, forlægger og oversætter fra farsi til svensk. Han oversætter klassisk og moderne persisk litteratur til svensk og moderne svensk litteratur til persisk.

Asieh Amini, født i Iran, er digter, journalist og kvinderettighedsaktivist. Hun har skrevet og arbejdet mod dødsstraf og stening af kvinder og minoriteter i Iran. Hun skrev i en periode for avisens Zan, der behandlede forholdene for kvinder i Iran, men avisens blev lukket af myndighederne. Asieh arbejdede siden som freelance journalist og åbnede websiden Women in Iran, men efter at have skrevet om voldtægter, illegale aborter, stening og dødsstraf for kvinder, tvunget til prostitution af deres familier, blev Asieh i 2007 arresteret og fængslet. I 2010 kom hun til Trondhjem, Norge, som ICORN-fribyforfatter i 2010 og hun har siden erhvervet en mastergrad i Ligestilling og mangfoldighed ved Norwegian University of Science and Technology. Hun er desuden medlem af Norsk PENs bestyrelse.

Tove Bakke er norsk oversætter og gendigter. Hun oversætter fra dansk, fransk, spansk og svensk.

Noufel Bouzeboudja er berber, født i Algeriet. Han er forfatter, performer og journalist. Han har undervist i engelsk og har instrueret flere Shakespeare-teaterforestillinger. Han skriver på kabyle, arabisk, engelsk og fransk. Kabylisk sprog og kultur er undertrykt i Algeriet og det er bl.a. protesterne mod dette og mod islamseringen, der har bragt hans liv i fare og betydet, at han er censureret i Algeriet. Fra 2011 til 2013 var Noufel Bouzeboudja ICORN-fribyforfatter på Fanø.

Kamal Ahmane, født i Kabylien (Algeriet) er digter, bosat i Danmark siden 2003. Han arbejder som lærer og oversætter fra kabyle til dansk. I 2008 udgav han digtsamlingen "Bindeled" og i 2017 udkom digtsamlingen "Tavshedens tumult". Kamal er også medforfatter til to bøger på fransk. Han bidrager indimellem med debatindlæg i aviserne.

Benyamin Farnam er dokumentarfilmmager, producer og digter fra Iran. Han har bl.a. lavet film om Queer-personer, men måtte flygte fra Iran på grund af sit arbejde og sine politiske holdninger. I 2018 kom han til Oslo, Norge, som ICORN-fribyforfatter.

Christoffer Peder-Ellefsen er uddannet ved Oslo Universitet og oversætter fra farsi til norsk.

Suzanne Ibrahim er en anerkendt digter, forfatter og journalist, født i Homs, Syrien. Hun har studeret engelsk litteratur på Al Baath Universitetet. Suzanne Ibrahim har udgivet fire digtsamlinger og tre novelle-

samlinger og flere af hendes bøger er oversat til fransk og svensk. Hun har desuden bidraget til en række antologier, skrevet utallige artikler og klummer om kultur, kvinde- og frihedsrettigheder, miljøspørsgsmål. Hun har arbejdet som redaktør på flere syriske aviser, og hun har arbejdet med oversættelse for den syriske bogkommittee under kulturministeriet i Damaskus. Hun kom i 2018 til Östersund som ICORN-fribyforfatter. I 2019 udkom hendes første roman på svensk.

Anna Jansson er litterær oversætter fra arabisk til svensk.

ICORN er et globalt netværk af fribyer, der giver midlertidigt husly til forfulgte forfattere og kunstnere. Netværket har hovedsæde i Norge. Der er mere end 70 ICORN-fribyer verden over, heraf alene 40 i Norden; bl.a. Stockholm, Oslo, København, Bergen, Uppsala og Aarhus.

PEN er en sammenslutning af forfattere, forlæggere, journalister og andre der arbejder for ytringsfrihed og litteratur på tværs af grænser. PEN arbejder tæt sammen med ICORN om at hjælpe forfulgte og fængslede skribenter, både nationalt og internationalt.

ICORN: www.icorn.dk

Ratatosk-projektet: www.icorn.org/article/ratatosk-nordic-translation-project

Dansk PEN: www.danskpen.dk

PEN International: www.pen-international.org

PEN/Opp, Internationalt tidsskrift for skribenter, der ikke kan publicere i deres hjemland.

Udgivet af Svensk PEN: www.svenskapen.se/penopp

I nordisk mytologi er Ratatosk et egern der piler op og ned mellem verdenstræet Yggdrasils top og rødder for at bringe nyheder og videregiver ukvensord. Ratatosk taler med alle. Den er budbringer mellem verdenerne og kan bevæge sig frit fra is til ild og alt derimellem. Sådan er det også med ICORN-friby-forfattere og kunstnere. De er drevet i eksil for at undslippe de magthavere, der censurerer og fængsler sine kritikere, alene fordi de stiller spørgsmål eller formidler viden til befolkningerne. De er budbringere mellem verdenerne.

Denne antologi indeholder tekster og oversættelser af forfattere, journalister og kunstnere, der har eller tidligere har haft ophold i nordiske fribyer. De kommer fra så forskellige lande som Kina (Xinjiang regionen), Venezuela, Algeriet, Syrien og Iran. Teksterne afspejler den mangfoldighed af livsvilkår som forfatterne er rundet af. De handler om tab af frihed, om ensomhed og isolation, om længsel, uretfærdighed og vrede. Men man fornemmer også en strøm af trods og skabelyst løbe igennem teksterne, en stærk vilje til ikke at opgive, men benytte sig af den ret og mulighed for at ytre sig frit, som fribyordningen giver plads til.